171. Maanantaina 14 päivänä joulukuuta 1998

kello 12

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ainoa käsittely

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1999 6501

Hallituksen esitys 105/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 58/1998 vp
Talousarvioaloite 1—931/1998 vp

Kolmas käsittely

2) Hallituksen esitys velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 4 §:n muuttamisesta 6558

Hallituksen esitys 263/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 21/1998 vp

3) Hallituksen esitys laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta ..... ”

Hallituksen esitys 266/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 57/1998 vp

4) Hallituksen esitys laiksi kuntalain muuttamisesta 6559

Hallituksen esitys 172/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 16/1998 vp

5) Hallituksen esitys tietotekniikan käytöstä tullialalla tehdyn yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan sekä tietotekniikan käyttöä tullialalla koskevan yleissopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta eräiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden kesken tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä 6559

Hallituksen esitys 205/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 17/1998 vp

6) Hallituksen esitys laiksi tullilain muuttamisesta ..... ”

Hallituksen esitys 204/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 18/1998 vp

7) Hallituksen esitys laiksi hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetun lain muuttamisesta ..... ”

Hallituksen esitys 195/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 19/1998 vp

8) Hallituksen esitys laiksi Suomen Pankin virkamiehistä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... ”

Hallituksen esitys 244/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 20/1998 vp

9) Hallituksen esitys laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta 6560

Hallituksen esitys 240/1998 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö 4/1998 vp

10) Hallituksen esitys takausta ja vierasvelkapanttausta koskevaksi lainsäädännöksi 6560

Hallituksen esitys 189/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 36/1998 vp

11) Hallituksen esitys laiksi arvopaperimarkkinalain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... „

Hallituksen esitys 209/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 37/1998 vp

12) Hallituksen esitys laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 152/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 13/1998 vp
Lakialoite 45/1995 vp, 14, 67, 95, 129/1998 vp
Toivomusaloite 134/1998 vp

13) Hallituksen esitys laiksi säteilylain muuttamisesta 6561

Hallituksen esitys 248/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 14/1998 vp

14) Hallituksen esitys laiksi merimiehen lääkärintarkastuksista pidettävästä rekisteristä ..... „

Hallituksen esitys 225/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 15/1998 vp

15) Hallituksen esitys laiksi kehitysalueelle tehtävien investointien korotetuista poistoista annetun lain muuttamisesta „

Hallituksen esitys 125/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 59/1998 vp
Lakialoite 124/1997 vp, 100/1998 vp

Mietintöjen pöydällepano

16) Hallituksen esitys laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta 6562

Hallituksen esitys 206/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 63/1998 vp

17) Hallituksen esitys laiksi autoverolain muuttamisesta 6562

Hallituksen esitys 264/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 64/1998 vp

18) Puhemiesneuvoston ehdotus Eduskunnan kirjaston ohjesäännön muuttamisesta ..... „

Puhemiesneuvoston ehdotus 3/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 17/1998 vp

19) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys 247/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 35/1998 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi edustajat Aaltonen, Aura, Huotari, Huuhtanen, Immonen, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Juhantalo, Juurola, Kalli, Korhonen R., Korkeaoja, Kuisma, Lindroos, Luhtanen, Löv, Markkula-Kivisilta, Mikkola, Ojala R., Pietikäinen S., Polvi, Pulliainen, Rantanen, Rask, Rinne, Roos, Suhola, Tennilä, Tiilikainen, Vartiainen ja Veteläinen.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Kuisma, Juurola, Kalli, Jansson, Korhonen R., Mikkola, Luhtanen ja Aaltonen.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä

sairauden perusteella ed. Suhola,

virkatehtävien perusteella edustajat Aura ja Löv sekä

muun syyn perusteella edustajat Aaltonen, Huotari, Huuhtanen, Immonen, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Juhantalo, Juurola, Kalli, R. Korhonen, Korkeaoja, Lindroos, Mikkola, R.

Ojala, Polvi, Pulliainen, Rantanen, Rask, Roos, Tennilä, Tiilikainen, Vartiainen ja Veteläinen.

Uudet hallituksen esitykset

Puhemies: Ilmoitetaan, että tasavallan presidentti on tänään antanut eduskunnalle hallituksen esitykset n:ot 275 ja 276.

U-asiat

Puhemies: Ilmoitetaan, että 10 päivänä joulukuuta 1998 päivätyllä valtioneuvoston kirjelmällä ovat puhemiehelle saapuneet valtiopäiväjärjestyksen 54 b §:ssä tarkoitetut Euroopan unionin asiat n:ot U 81 ja 82.

Ilmoitetaan edelleen, että puhemies on tänään toimittanut mainitut asiat käsiteltäviksi suureen valiokuntaan, jolle asian U 81 osalta talousvaliokunnan ja

asian U 82 osalta lakivaliokunnan on annettava lausunto.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Hallituksen esitys valtion talousarvioksi vuodelle 1999

Ainoa käsittely
Hallituksen esitys 105/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 58/1998 vp
Talousarvioaloite 1—931/1998 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 58.

Ensin sallitaan yleiskeskustelu asiasta. Yksityiskohtaisessa käsittelyssä esitellään ensin menot pääluokittain ja luvuittain vastaavine perusteluineen. Sen jälkeen esitellään tulot osastoittain ja luvuittain vastaavine perusteluineen. Mietinnössä tiettyyn lukuun kohdistuvat perustelut ja lausumaehdotukset ovat tulleet lukua esiteltäessä käsitellyiksi. Sitten esitellään yksityiskohtaisten perustelujen yleisen osan luvut. Lopuksi esitellään yleisperustelut sekä mietinnön lopussa olevat ponnet. Jos mietintöä ei muuttamattomana hyväksytä, lähetetään asia valtiopäiväjärjestyksen 76 §:n mukaisesti takaisin valtiovarainvaliokuntaan.

Kiinnitän edustajien huomiota valtiopäiväjärjestyksen 75 §:n 3 momentin säännökseen, jonka mukaan edustajan tekemä ehdotus, joka tarkoittaa uuden, talousarvioehdotuksen laskelmiin sisältymättömän määrärahan ottamista talousarvioon, voidaan talousarviosta päätettäessä ottaa huomioon ainoastaan, jos se on pantu vireille talousarvioaloitteella. Jotta ei syntyisi epäselvyyttä sanotussa lainkohdassa tarkoitetuista ehdotuksista, pyydän niitä edustajia, jotka aikovat tehdä tällaisia ehdotuksia, mainitsemaan ehdotuksessaan sen talousarvioaloitteen numeron, jolla asia on pantu vireille.

Edelleen huomautan, että työjärjestyksen 44 §:n 4 momentin mukaan edustajan, joka aikoo ehdottaa muutoksia valtiovarainvaliokunnan mietintöön, on jätettävä muutosehdotuksensa keskuskansliaan monistamista ja edustajille jakelua varten. Näin on meneteltävä siinäkin tapauksessa, että muutosehdotukset sisältyvät vastalauseisiin. Pyydän edustajia muutosehdotuksessaan mainitsemaan talousarvioaloitteen tai vastalauseen numeron, johon muutosehdotus mahdollisesti liittyy. Keskuskansliassa pidetään edustajien saatavana ehdotusten laatimista helpottavia lomakkeita.

Puhemiesneuvosto ehdottaa, että muutosehdotukset on annettava keskuskansliaan seuraavasti:

— muutosehdotukset menojen pääluokkiin 21—30 viimeistään huomenna tiistaina 15.12.1998 kello 12

— muutosehdotukset muihin pääluokkiin, tulojen osastoihin, yksityiskohtaisten perustelujen lukuihin ja yleisperusteluihin viimeistään huomenna tiistaina 15.12.1998 kello 18

Muutosehdotuksia, joita ei ole jätetty keskuskansliaan edellä mainittuna aikana, ei oteta käsiteltäviksi, ellei puhemies erityisestä syystä pidä sitä tarpeellisena.

Ehdotukset kootaan edustajille jaettaviksi monistevihkoiksi. Kuhunkin vihkoon tulee yksi pääluokka tai yksi osasto. Yksityiskohtaisten perustelujen yleinen osa ja yleisperustelut sijoitetaan kumpikin omaan vihkoonsa. Määrärahaan kohdistuvat ehdotukset käännöksineen sijoitetaan vihkoihin ehdotusten numerojärjestyksessä luvuittain ja luvuissa momenteittain. Momentin, luvun ja pääluokan perusteluja koskevat ehdotukset sijoitetaan asianomaisen kohdan loppuun. Yksityiskohtaisten perustelujen yleisen osan lukuja ja yleisperusteluja koskevat ehdotukset järjestetään ehdotuksen tekijöiden nimien mukaisessa aakkosjärjestyksessä. Ehdotukset numeroidaan kussakin pääluokassa ja osastossa samoin kuin yksityiskohtaisten perustelujen ylei-

sen osan luvuissa ja yleisperusteluissa juoksevasti numerosta 1 lähtien. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että tehdyt ehdotukset otetaan pöytäkirjaan monisteiden mukaisina.

Menojen yksityiskohtaisessa käsittelyssä puhemiesneuvosto ehdottaa meneteltäväksi siten, että kunkin pääluokan kohdalla sallitaan ensin sitä koskeva yleiskeskustelu. Sen jälkeen esitellään ehdotusten tekemistä varten pääluokat monistevihkon mukaisesti luvuittain numerojärjestyksessä ja lopuksi pääluokan perustelut. Ehdotukset tehdään asianomaisen pääluokan kohdalla ehdotusten numerojärjestyksessä. Koska tehdyt ehdotukset otetaan pöytäkirjaan monisteiden mukaisina, pelkkä ehdotuksen numeroon viittaaminen riittää. Kannatuspuheenvuoro annetaan välittömästi ehdotuksen tekijän puheenvuoron jälkeen. Kun pääluokan kaikki ehdotukset näin on tehty, suoritetaan äänestykset koko pääluokan osalta.

Tulojen osastoista ei yleiskeskustelua sallita. Osastoja koskevat ehdotukset tehdään ja äänestykset suoritetaan vastaavalla tavoin kuin menojen pääluokissa.

Yksityiskohtaisten perustelujen yleisen osan luvuista ja yleisperusteluista ei myöskään sallita yleiskeskustelua. Ehdotukset niidenkin osalta tehdään ja äänestykset suoritetaan ehdotusten numerojärjestyksen mukaisesti.

Jollei pääluokan, osaston, niiden jonkin luvun, yksityiskohtaisten perustelujen lukujen tai yleisperustelujen kohdalla ole tehty muutosehdotusta, ne katsotaan hyväksytyksi yksimielisesti ilman eri esittelyä.

Puheenvuoroja jokaiseen pääluokan yleiskeskusteluun voidaan pyytää huomisesta 15.12.1998 kello 9 lähtien keskuskansliasta.

Menettelytapa hyväksytään.

Yleiskeskustelu:

Ed. P e k k a r i n e n : Arvoisa puhemies! Haluan aivan aluksi todeta, että viime syksynä monessa yhteydessä esitetystä poiketen hallituksen alkuperäinen talousarvioesitys oli 187 000 markkaa ylijäämäinen. Talousarvioesityksen menoihin sisältyivät 276 miljoonan markan valtionvelan nettokuoletukset. Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä nyt nettovelaksi esitetään 250 miljoonaa markkaa eli 26 miljoonaa markkaa vähemmän kuin syksyllä. Tämä, arvoisa puhemies, kuvannee valiokuntakäsittelyssä tehtyjen muutosten suuruusluokkaa.

Tulot ja menot kasvoivat molemmat valiokuntakäsittelyssä vajaat 1,4 miljardia markkaa. Molemmat jäävät myös valiokunnan tekemien muutosten jälkeen vielä alle 188,5 miljardin markan. Talousarvio on valiokunnan nyt ehdottamassa muodossa 767 000 markkaa ylijäämäinen.

Markkamääräisesti suurimmat muutokset on esitykseen jälleen kerran tehty valtiovarainministeriön valiokunnalle toimittamien korjauskirjeiden pohjalta. Vastikään hyväksytty kuluvan vuoden lisätalousarvio aiheutti tarkistustarpeita myös ensi vuoden varsinaiseen talousarvioon. Valtioneuvoston lokakuussa 98 tekemästä periaatepäätöksestä talousrikollisuuden ja harmaan talouden vähentämiseksi seurasivat runsaat 19 miljoonan markan lisäykset.

Valtiovarainministeriö julkisti marraskuun puolivälin jälkeen uudet kokonaistaloudelliset ennusteet, joiden johdosta hallitus itse esitti joukon korjauksia sosiaali- ja terveysministeriön sekä työministeriön momenteille. Kasvuarvioita tarkistettiin 4 prosentista 3,5 prosenttiin ja työttömyysarvioita vastaavasti 9 prosentista 10,2 prosenttiin. Työttömyysarvion tarkistaminen johti vielä vähäiseen 127 miljoonan markan lisäykseen palkkaperusteisilla työllistämismomenteilla ja vastaavasti 65 miljoonan markan vähennyksiin työttömyysturvamomenteilla aivan valiokuntakäsittelyn loppumetreillä, nettomääräisesti 62 miljoonan markan lisäyksiin.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan mietinnön yleisperusteluissa olemme ottaneet kantaa niin sanottujen indeksointivarojen kansalliseen vastinrahoitukseen. EU:lta tulevia indeksointivaroja on merkitty vuoden 1999 talousarvioon sisäministeriön, työministeriön sekä maa- ja metsätalousministeriön hallinnonalojen kohdalle yhteensä 125,3 miljoonaa markkaa. Tämä rakennerahastovaroja koskeva inflaatiotarkistusluku on laskettu EU:n keskiarvon perusteella.

Hallituksen lähtökohtana on ollut, että indeksointivarojen kotimaisena vastinparina käytetään kuntarahoitusta. Valiokunta ei ole tätä lähtökohtaa hyväksynyt vaan on selkeästi katsonut, että valtion talousarvion määrärahoja on käytettävä tarvittaessa EU:n indeksointivarojen kansallisena vastinrahoituksena. Kun asiassa menetellään eduskunnan edellyttämällä tavalla, vältetään se, että kansallisen vastinrahoituksen puuttuessa jäisi osa EU:n rahoista käyttämättä. Valiokunnalle toimitettujen laskelmien mukaan ilman valtion panostusta vajaat 60 miljoonaa markkaa EU-rahoja palautuisi tai ainakin saattaisi palautua unioniin.

Olemme valiokunnan mietinnössä jälleen kerran kiinnittäneet huomiota EU-rahoituksen tarpeettoman jäykkään budjetointikäytäntöön. Eniten budjetointia jäykistää se, että EU-hankkeiden kansallinen rahoitusosuus on merkitty sitovina varauksina eri hallinnonalojen momenttien pääosiin. Tällöin kaikki pienetkin muutokset kansallisessa rahoituksessa joudutaan tekemään erittäin hankalan lisätalousarviomenettelyn kautta. Erityisesti viimeinen ohjelmointivuosi, ensi vuosi 1999, olisi edellyttänyt jo joustavuutta, jotta kaikki ohjelmiin budjetoitu rahoitus olisi voitu käyttää mahdollisimman järkevästi. Asiaan on luvassa korjausta ilmeisesti vasta uuden ohjelmointikauden alusta eli vuoden 2000 alusta lähtien, jos valtiovarainministeriön antamiin lupauksiin on luottaminen, niin kuin valiokunta tässä valtiovarainministeriöön luottaa.

Poliisin määrärahoja lisättiin valiokuntalähtöisesti 30 miljoonaa markkaa. Tämä käynee välittömänä hätäapuna, mutta ei tarvinne olla järin ihmeellinen ennustaja, jos veikkaa, että tähän asiaan joudutaan palaamaan vielä tulevan vuoden lisätalousarvioissa.

Vuoden 99 talousarvioneuvotteluja koskevan pöytäkirjan mukaan hallitus on todennut tarkoituksena olevan: " -- että poliisin määrärahan mitoitus mahdollistaa nykyisin käytettävissä olevien resurssien turvaamisen ilman henkilöstön lomautuksia tai irtisanomisia. Tämän tarkoituksen toteutumista seurataan kehyspäätöksen ja vuoden 99 lisätalousarvion valmistelun yhteydessä." Budjetin täydellisyysperiaate olisi kenties edellyttänyt tämän määrärahatarpeen ottamista huomioon jo varsinaisessa talousarviossa vielä paremmin kuin mihin valtiovarainvaliokunnan mietintö ylti.

Mietinnössä ohjataan vaikeuksissa olevalle kotimaiselle puolustustarviketeollisuudelle 10 miljoonaa markkaa enemmän kuin hallitus esityksessään esitti. Puolustusteollisuutemme on ollut perinteisesti kotimarkkinateollisuutta ja toiminta on perustunut Puolustusvoimien määrittämään ja mitoittamaan valmistukseen. Tämä pienehkö määrärahalisäys mahdollistaa Puolustusvoimille hivenen, siis hivenen, ehdotettua suuremmat mahdollisuudet tehdä hankintoja kotimaiselta puolustusvälineteollisuudelta.

Karu tosiasia kuitenkin on, että puolustusmäärärahat edellä todetun lisäyksen jälkeenkin alenevat ensi vuonna 1 470 miljoonalla markalla kuluvaan vuoteen verrattuna. Tämä tietänee alan teollisuudelle vaikeita aikoja vuonna 99. Kuten mietinnössä on todettu, puolustustarvikealan vienti on ollut menneinä vuosina ainoastaan 50—100 miljoonaa markkaa vuosittain eli alle 0,1 prosenttia koko maan viennistä.

Ei voi, arvoisa puhemies, olla toteamatta, että valiokunnan mietintöön sisältyy myös harvinaisen kovaa kritiikkiä Puolustusvoimain toimintamenojen alhaista tasoa kohtaan. Valiokunta ehdottaa lausumaa, jossa eduskunta edellyttää, että valtioneuvoston keväällä 97 eduskunnalle antamassa selonteossa kaavailtu toimintamenojen lisäys tapahtuu vuonna 2000. Näin esimerkiksi ensi vuonna käytännöllisesti katsoen kokonaan pysähtyvä kertausharjoitustoiminta saataisiin uudelleen käyntiin.

Liikenneministeriön pääluokassa valiokunta ehdottaa lastialusten hankintojen tukemiseksi uutta korkotukilainojen 400 miljoonan markan valtuutta, josta aiheutuisi menoja valtiolle vasta ensi vuoden jälkeen. Eduskunta edellytti jo vuoden 98 talousarvion käsittelyn yhteydessä uusien alusten korkotuen maksamista. Nyt valiokunta itse ehdottaa korkotukijärjestelmän käyttöönottoa ja että korkotukea suunnataan vuosina 1999 ja 2000 tilattavien kotimaisten alusten hankintoihin. Muussa tapauksessa vaarana on, että suomalainen kauppalaivasto siirtyy suurimmaksi osaksi tai pahimmassa mahdollisessa tapauksessa kokonaan pois Suomen lipun alta.

Paitsi merenkululla myös telakkateollisuudella on Suomelle huomattava merkitys. Kauppa- ja teollisuusministeriön hallinnonalan kohdalla valiokunta ehdottaa, että uusia tukia telakkateollisuudelle saa vuonna 99 myöntää määrän, joka jää käyttämättä vuodelta 98 jo aikaisemmin hyväksytystä 5 miljardin markan myöntämisvaltuussummasta. Mikäli suomalainen telakkateollisuus saisi tilauksia ensi vuonna tuon maksimimäärän, tämä valiokunnan ehdottama muutos merkitsisi telakkateollisuudelle runsaan 200 miljoonan markan tukea, mikä olisi otettava aikanaan lisäyksenä budjettiin.

Huomattavimmat muutokset menopuolella on tänä vuonna tehty sosiaali- ja terveysministeriön pääluokassa. Valiokunta palautti hallituksen budjettiriihessä leikkaamat 110 miljoonaa markkaa terveydenhuollon erityisvaltionosuuksista takaisin talousarvioon. Hallituksen ehdottama leikkaus olisi valiokunnan saamien laskelmien mukaan merkinnyt noin 500 tutkijan työvuoden leikkausta ja toiminnan volyymin vähenemistä noin 30 prosentilla. Koulutuksessa se olisi merkinnyt noin 50 opetushenkilön työvuoden leikkausta.

Koulutusrahojen palauttamisella pyritään helpottamaan jo tällä hetkellä vallitsevaa erikoislääkäripulaa. Erikoislääkäripula on keskeinen este monien sairaaloiden palveluiden lisäämiselle ja uhka erityisesti pienten sairaaloiden toiminnalle. Vuoden 2005 tienoilla on odotettavissa, että erikoislääkäripula vielä pahenee nykyisestään suurten ikäluokkien jäädessä tuolloin eläkkeelle.

Raha-automaattiyhdistyksen tuotosta on vuosittain talousarviossa jätetty kasvava osuus jakamatta. Hallituksen esityksen mukaan kuluvan vuoden tuottoa olisi jäänyt myöhemmin käytettäväksi 125 miljoonaa markkaa. Valtiovarainvaliokunta nyt ehdottaa, että tämä jakamatta jäävä osuus puolitettaisiin 62,5 miljoonaan markkaan ja vastaava lisäys otettaisiin perinteiseen kansalaisjärjestötoimintaan ja palvelutuotantoon.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan yhteisvoimin talousarvioon on voitu tehdä myös erittäin merkittävä muutos, kun viimeinkin on saatu luoduksi tasausjärjestelmä lastensuojelun poikkeuksellisen suurten kustannusten tasaamiseksi kuntien kesken. Tätä tarkoitusta varten talousarvioon on perustettu uusi momentti, jolle varat, 60 miljoonaa markkaa, ovat löytyneet talousarvion sisältä eli valtionosuudesta kunnille sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannuksiin. Valiokunnan mielestä on olennaista tiedostaa, että kustannukset eivät rahaston perustamisen myötä nouse, ei myöskään kustannusten jako kuntien ja valtion kesken.

Valiokunta on esittänyt viime aikojen budjettimietinnöissään huolestumisensa työvoimapoliittisiin investointeihin suunnattavien määrärahojen riittävyydestä. Erityisesti vuoden 99 talousarviossa investointirahoja on leikattu erittäin voimakkaasti. Vähennys kuluvan vuoden tasosta ensi vuoden talousarvioon on kaikissa työministeriön momenteilla olevissa työllistämisrahoissa yli miljardi markkaa. Olemme olleet tyytymättömiä myös siihen, että työllisyysasetus nykymuodossaan rajoittaa työllisyysmäärärahojen käyttöä pelkästään valtion omiin investointeihin. Ehdotamme työllisyysasetusta muutettavaksi siten, että valtion investoinniksi katsottaisiin myös yhteistyöhanke, joka luovutetaan yhteistyöosapuolen, esimerkiksi kunnan tai kuntayhtymän hoitoon. Katsomme myös, että ympäristötöiden riittävä rahoitus valtion talousarviossa on turvattava.

Kun hallitus antoi talousarvioesityksensä, se pelkäsi ylikuumenemista esimerkiksi rakennusalalla. Niinpä hallitus ehdotti, että arava- ja korkotukilainojen yhteensä 6,9 miljardin markan myöntämisvaltuudesta varattaisiin 2 miljardin markan suuruinen erä, jonka käyttämisestä päätettäisiin myöhemmin vuoden 1999 aikana. Valtiovarainvaliokunnan saamien selvitysten mukaan merkkejä ylikuumenemisesta ei kuitenkaan ole ja valiokunta ehdottaa, että myöntämis- ja hyväksymisvaltuudet käytetään kokonaisuudessaan heti ensi vuoden alusta. Ehdotamme myös, että hallitus seuraa asuntotilanteen ja rakennuskustannusten kehitystä ja antaa tarvittaessa ensi vuoden aikana eduskunnalle esityksen arava- ja korkotukilainojen myöntämisvaltuuden lisäämiseksi.

Katsomme, että myös asuntojen korjaustoiminta tulisi nähdä osana asuntotuotantoa. Valiokunta ehdottaa Asuntorahaston varoista maksettavien korjausavustusten lisäämistä 50 miljoonalla markalla 240 miljoonaan markkaan. Peruskorjaustoiminnallahan on myös työllisyyden kannalta erityisen suuri merkitys varsinkin alueilla, joilla ei ole uudisrakentamista elikkä lähinnä kasvukeskusten ulkopuolella.

Budjetin eduskuntakäsittelyn aikana hallitus on joutunut muuttamaan velan korkomenoja koskevia arvioitaan merkittävästi. Markka- ja euromääräisen velan korkomenoihin tarvitaan lähes miljardi markkaa eli 980 miljoonaa markkaa enemmän kuin talousarvioesityksessä alun alkaen arvioitiin. Valuuttamääräisiä lainoja on maksettu ennenaikaisesti takaisin ja korot ja valuuttakurssit ovat muuttuneet, minkä johdosta näitä korkomenoja kertyy puolisen miljardia markkaa vähemmän kuin talousarvioesityksessä oletettiin.

Valiokunnan mietintöön sisältyy myös runsaasti muita valiokunnan kannanottoja, myös pienehköjä määrärahamuutoksia eri pääluokissa, kuitenkin huomattavasti pienempiä kuin tässä nyt esille ottamani. Tästä syystä en niitä tarkemmin käy läpi. Ne ovat luettavissa mietinnöstä.

Arvoisa puhemies! Valiokunnan ehdottamien lisämenojen kattamiseksi makeisveron voimassaoloaikaa on tunnetulla tavalla jatkettu vuodella, millä valtion kassaan saadaan 170 miljoonaa markkaa. Tuloarvioita on tarkistettu viimeisten käytettävissä olevien, kuluvan vuoden kertymiä koskevien tilastojen pohjalta. Tulo- ja varallisuusveron arvioidaan tuottavan valtion kassaan 700 miljoonaa markkaa vähemmän talousarvioesityksen antamishetkeen verrattuna. Perintö- ja lahjaveron tuoton arvioidaan kasvavan 350 mil-

joonalla markalla, arvonlisäveron tuoton 1 300 markkaa ja autoveron tuoton 200 miljoonaa markkaa enemmän kuin budjettiesityksen antamishetkellä oletettiin.

Arvoisa puhemies! Mietintöön liittyy kaksi paljolti hyvin saman sisältöistä vastalausetta. Ensimmäinen niistä on kristillisen liiton edustajien jättämä vastalause ja toinen on keskustan jättämä vastalause.

Kristillinen liitto vastalauseessaan moittii hallitusta erityisesti siitä, että se on lupaustensa vastaisesti epäonnistunut työllisyyden hoidossa ja myös lupauksensa vastaisesti epäonnistunut yhteisvastuun idean ja ajatuksen toteuttamisessa yhteiskunnassa. Erityisesti kristillisen liiton vastalauseessa tässä katsannossa kiinnitetään huomiota verotusratkaisuihin (Ed. Tuomioja: Onko näiden esittely valiokunnan puheenjohtajan tehtävä?) ja myös kuntien valtionosuuksien leikkaukseen hallituksen budjettiesityksessä. Tässä vastalauseessa esitetään vastaavasti toimia, joilla pk-sektorin työllistämisedellytyksiä tuntuvasti parannettaisiin ja niin ikään vastalauseessa esitetään toimia, joilla valtion tuloja pieni- ja keskituloisten verotuksen kevennyksen vastapainoksi voitaisiin lisätä. Tällaisina toimina kristillisen liiton vastalauseessa esitetään muun muassa ajatus tasausveron käyttöön ottamisesta.

Tässä kristillisen liiton vastalauseessa määrärahalisäykset kohdentuvat lähinnä poliisitoimeen, kuntien valtionosuuksiin, sivistystoimeen ja eräisiin muihin lisäyksiin, jotka ovat paljolti samoja kuin 2. vastalauseessa, joka on keskustan jättämä.

2. vastalauseessa annetaan hallitukselle tunnustusta siitä, että se on onnistunut jatkamaan vuoden 1993 alusta lähtien käynnistynyttä vientivetoista kasvua. Arvioissa kasvun mitasta jatkossa, tulevina vuosina 2. vastalause on hallitusta pessimistisempi, muiden ennustaja-auktoriteettien kanssa samalla tasolla.

2. vastalause kiinnittää voimakkainta kritiikkiä oikeastaan kahteen pääasiaan.

Hallitus on keskustaopposition mielestä hukannut sen käsissä olleen etsikkoajan käyttää vientivetoisen kasvun antamat mahdollisuudet työllistävän pk-sektorin tien tasoittamiseksi, uusien työpaikkojen ja yritysten synnyttämiseksi aivan kuten edellä kristillisen liiton vastalauseessa. Keskustaoppositio ei tunnista vastalauseessaan toimenpiteitä, verotuksellisia, välillisiin työvoimakustannuksiin liittyviä tai pk-rahoitukseen liittyviä, joilla olisi helpotettu nimenomaan työllistävän pk-sektorin tietä.

Keskustaoppositio sekä kristillinen liitto moittivat hallitusta myös siitä, että se ei ole ryhtynyt pieni- ja keskituloisten verotuksen riittävään keventämiseen. Keskustan vastalauseessa korostetaan sitä, että kiinnitetään huomiota työttömien, työttömyysturvalla olleitten korkeaan määrään, joksi todetaan viime vuonna lähes 800 000 henkilöä.

2. vastalauseen toinen ankarin kritiikki liittyy opposition (Ed. Tuomioja: Onpa kummallinen menettely, ed. Pekkarinen!) väitteeseen siitä, että hallituksen politiikan tuloksena olisi kansan kahtiajako sosiaalisesti ja alueellisesti lisääntynyt. Keskustaopposition mielestä hallitus on kohdentanut väärin julkisten menojen leikkaukset (Ed. Tuomioja: Kuka siellä oikein puhuu, valiokunnan puheenjohtaja vai keskustan edustaja?) ja edelleen vastalauseessa kiinnitetään huomiota kuntien valtionosuuksien suuriin leikkauksiin ja kansallisen aluepolitiikan alasajoon näiden vuosien aikana.

Arvoisa puhemies! Keskustaoppositio vastalauseessaan arvioi, että sen vastalause sisältää toimia, joilla saadaan työpaikkoja huomattavasti enemmän aikaan, ja tämän väitteensä tässä 2. vastalauseessa oppositio perustelee sillä, että se tasoittaa pienen ja keskisuuren yritystoiminnan tietä enemmän kuin hallitus, että se leikkaa vähemmän kunnilta, että se tukee nimenomaan alueilla tapahtuvaa työllistämistä ja leikkaa julkisista investoinneista hallitusta vähemmän. (Ed. Tuomioja: Tulkaa jo pois, jos ei ole muuta kuin opposition näkemyksiä!)

Vastaavasti tuloihin tässä 2. vastalauseessa esitetään tulojen lisäystä lähinnä veroratkaisujen seurauksena noin 400 miljoonalla markalla. Edellä kerrotut menojen lisäykset ovat runsaat 2 000 miljoonaa markkaa. Opposition vastalauseessa lähdetään siitä, että hallituksen esitystä huomattavasti parempi työllisyys johtaa siihen, että budjettitasapaino on liki se sama, mihin hallituksen esityksessä päädytään.

Arvoisa puhemies! Tässä myös vastalauseitten keskeinen, päällimmäinen sisältö.

Arvoisa puhemies! Kun mietintöön liittyy vastalauseet — haluan tämän erityisesti vasemmalle kertoa — kun mietintöön liittyy vastalauseet, jotka ovat perusteluiltaan aika seikkaperäiset, joihin on nähty aika paljon vaivaa, ja kun ne mietintöön on selvästi kirjattu, myös vastalauseiden pääpiirteittäinen esittely on paikallaan ja perusteltua. Näin on tehty ei vain budjettiesitysten kohdalla, vaan monien muidenkin hallitusten esitysten kohdalla. Pääpiirteittäinen, hyvin ly-

hyt, esittely, jonka tässä näistä suoritin, oli mielestäni täysin perusteltu.

Ed. Kuisma merkitään läsnä olevaksi.

Ed. R a j a m ä k i : Arvoisa puhemies! Pääministeri Paavo Lipposen hallituksen viimeinen talousarvioesitys on valmis. Sen myötä saavutetaan myös yksi keskeisistä hallituksen tavoitteista: budjetti on ylijäämäinen ja valtiontalouden velkaantumiskehitys on taittunut. Vastaavaa saavutusta tuskin löytyy läntisten teollisuusmaiden taloushistoriasta. Tämä on myös havaittu rajojemme ulkopuolella ja on saanut ansaittua kiitosta. Sosialidemokraatit pitävät saavutettua tulosta erinomaisena, kun muistetaan, että keväällä 1995 hallituksen aloittaessa Ahon porvarihallituksen jälkeen työtään valtiontalouden alijäämä oli vuodessa runsaat 70 miljardia markkaa ja velka kasvoi huimaa vauhtia. On todennäköistä, että aikanaan taloushistorioitsijat nostavat Lipposen hallituksen ansiot varsin korkealle. Tässä käynee niin kuin monelle muullekin vastaavalle tapaukselle; aikalaiset eivät näe tehtyjä ratkaisuja niin, että niiden merkittävyys oikealla tavalla ymmärrettäisiin.

Ehkä kaikkein parhaiten hallituksen saavutuksia kuvaa se, kun vertaamme tilannetta edellisen hallituksen aikaisiin tapahtumiin. Tuolloin tilanne maassamme oli hyvin saman kaltainen kuin useissa kriisien koettelemissa maissa on tällä hetkellä. Erityisesti tilanne Japanin taloudessa muistuttaa omaa kriisiämme vuosina 1991—95. Lipposen hallitus on päättäväisesti kyennyt muuttamaan maamme taloudellista tilannetta neljän vuoden aikana. Talouspolitiikka on perustunut laajaan poliittiseen yhteistyöhön sekä luottamukseen. Tulokset ovat sen mukaisia.

Vaikka kokonaistalous on hallinnassa, on kuitenkin kansalaisten kokemiin arjen epäkohtiin, erityisesti pitkäaikaistyöttömyyteen, palvelujen riittävyyteen ja ylivelkaantumisen ratkaisemiseen edelleen vahvasti paneuduttava.

Keskustan esittämä budjettivaihtoehto on monelta osin kyseenalainen. Ensi vuoden talousarvioon pääoppositiopuolue esittää 2,2 miljardia markan menojen lisäyksiä ilman vakavasti otettavia rahoituslähteitä. Huutokauppatyyliin hallituspuolueiden esitykset on vain kerrottu kymmenellä. Tällaisella politiikalla olisi ja on myös jatkossa varsin turmiolliset vaikutukset. Kun lisäksi huomioi keskustan linjaukset päätettäessä markan Emu-kytkennästä, ei ole vaikea arvata, missä maamme taloudellinen tilanne olisi tällä hetkellä. Tilanne muistuttaisi viime vaalikauden lopun tilannetta, jossa maassa olisi edelleen massatyöttömyys, korkeampi korkotaso eikä velan kasvulle loppua näkyvissä.

Arvoisa puhemies! Hallitus tarkisti kirjaimellisesti viime minuuteilla talousarviota työvoimapoliittisten toimenpiteiden osalta. Sosialidemokraatit olivat hallituksessa jo pitkään edellyttäneet työllisyyden muutoksen edellyttämiä määrärahalisäyksiä. Valtiovarainministerin kiireet ja harrastukset olivat toisaalla kuin maan työllisyysasioiden hoidossa. Vauhditettujen neuvottelujen jälkeen päästiin lopputulokseen, jonka perusteella määrärahoja lisättiin noin 130 miljoonalla markalla. Tästä summasta arviolta puolet säästyy työmarkkinatukien ja muiden työttömyysavustusten tarpeen vähetessä. Loppurahoitus sopii valtion talousarvion raameihin: lisäystä ei rahoiteta velkarahalla.

Talousarvion kokonaisuuteen nähden muutos ei ollut suuri. Sisällöllistä merkitystä päätöksellä kuitenkin on niiden noin neljäntuhannen ihmisen elämässä, jotka sen ansiosta saavat työpaikan keskimäärin kuuden kuukauden ajaksi. Sillä on merkitystä myös alueellisen kehityksen tasapainoisuuden ja yhdenvertaisuuden kannalta. Määrärahat kohdennetaan niille alueille, joilla työttömyys on laskenut muuta maata hitaammin.

Pitkäaikaistyöttömien tilanteen kärjistymisen kannalta on edesvastuutonta, että eduskunnassa kokoomuksen piittaamattoman asenteen vuoksi 16 viikon työvoimapoliittista aikuiskoulutusta ei enää sosialidemokraattisen eduskuntaryhmän yrityksestä huolimatta lasketa ensi vuoden alusta työttömyysturvan työssäoloehtoon.

Ikääntyneiden pitkäaikaistyöttömien ongelmien ratkaisemiseen on jatkossa paneuduttava erityisen huolellisesti selvittämällä yhtenä vaihtoehtona eläkkeelle siirtyminen. Työelämään palaamisen kynnystä voidaan helpottaa muun muassa alentamalla ikääntyneitä pitkäaikaistyöttömiä palkanneiden työantajien sosiaalivakuutusmaksuja.

Oppositio on toistuvasti arvostellut hallituksen työvoimapolitiikkaa puhuen väheksyvästi työllistämistempuista. On hyvä kysyä, mitä mieltä erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa ollaan tästä keskustelusta. Haluaisivatko näiden alueiden ihmiset todella luopua niistä mahdollisuuksista, joita esimerkiksi valtion ja kuntien työpaikat tarjoavat?

Päätös lisätä työllistämisrahoja oli osoitus sii-

tä, että hallitus kantaa huolta työttömyyden alentamisesta. Paavo Lipposen hallitus aloitti toimintansa työllisyyslisäbudjetilla. Tuolloin uusi hallitus joutui paikkaamaan edeltäjänsä budjettiaukkoa: Ilman työllisyyslisäbudjettia olisi työvoimapoliittiset toimet jouduttu ajamaan kokonaan alas vuoden 1995 alkusyksystä.

90-luvun kestäneet valtiontalouden edellyttämät säästötoimet, jotka on toteutettu pitkälti pääluokkakohtaisin raamein ja niiden tasaleikkauksin, ovat tulleet tiensä päähän. Tämä näkyy selvästi loppukesän leikkauksista, kun jouduttiin suorittamaan useiden muun muassa työllisyyteen vaikuttavien momenttien leikkauksia. Vaikka kyseessä oli suhteellisen pienet määrärahojen pienennykset, olisivat ne aikaansaaneet huomattavia työllisyys- sekä alueellisia ongelmia.

Jatkossa on erittäin tärkeätä, että voidaan poikkihallinnollisemmin tarkastella pääluokkakohtaisten toimenpiteiden vaikutusta esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon sekä työllisyyden menoihin. Lisäksi eri toimenpiteiden alueellinen vaikutus tulisi kunkin määräraharatkaisun yhteydessä selvittää. Kaavamainen momenttien käsittely johtaa helposti hallituksen oman ohjelman työllisyys- ym. tavoitteiden kanssa ristiriitaisiin lopputuloksiin.

Valtiovarainvaliokunnan hallitusryhmät pääsivät hyvässä yhteistyöhengessä järjestelyihin, joilla pääosa ongelmista kyettiin ratkaisemaan. Kiitos hallituspuolueiden valtiovarainvaliokunnan jäsenten ja valiokuntavastaavien työn ja tahdon saattoi valtiovarainvaliokunnan puheenjohtaja ed. Pekkarinen pitää niinkin hyvän puheensa alkuosan.

Syyskuussa valtiovarainvaliokunnan sos.dem. ryhmän tavoitteekseen asettamat keskeiset asiat, muun muassa erikoissairaanhoidosta ja lääkäreiden koulutuksesta aiheutuvien kustannusten leikkausten torjuminen, lastensuojelun tasausrahasto, keskeneräisten tiehankkeiden jatkon turvaaminen, vesihuoltomäärärahojen lisääminen, yksityistiemäärärahojen nostaminen ja Saimaan vesiliikenteen edellytysten turvaaminen luotsausmaksujen estämisellä sekä kuljetustuen jatkamisen varmistaminen, ovat toteutuneet hallitusryhmien välisissä keskusteluissa.

Erikoissairaanhoitolain mukaisesta tutkimustoiminnasta ja lääkäreiden koulutuksesta aiheutuvien kustannusten leikkausten torjuminen turvaa jatkossa kliinisen lääketieteellisen tutkimuksen sekä takaa nykyisen tasoisen erikoislääkärikoulutuksen laadun ja määrän. Lisäksi määrärahojen palautuksella pidetään yllä lisättyjä aloituspaikkoja lääkäreiden peruskoulutuksessa.

Sosialidemokraatit yhtyvät valtiovarainvaliokunnan viime vuosina talousarvioiden yhteydessä esittämiin kriittisiin kannanottoihin lastenpsykiatrian tilanteesta. Nykyistä hoitoonpääsyviivettä ei voida enää sietää. Laajemminkin terveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon hoitoketjujen toimivuuteen ja resurssien riittävyyteen on kiinnitettävä huomiota. Tässä korostuu kuntien ensisijainen vastuu.

Kuntien ja sairaanhoitopiirien ohjaussopimukset kunnan antamien rahoitusresurssien puitteissa tapahtuvasta kunnan asukkaiden hoidosta eivät ole yksiselitteisiä ja onnistuneita. Ne luovat hoitoonpääsyssä alueellista ja potilaiden keskeistä eriarvoisuutta. Nyt jo on syntynyt tilanteita, joissa alkuvuodesta varjoainekuvaukseen päässyt potilas ei vastaavassa tilanteessa loppuvuodesta enää pääsisi hoitoon kuin kiireellisenä potilaana ensiapupoliklinikan kautta. Valiokunnan lailla on syytä epäillä näiden ohjaussopimusten viivästyttävän potilaiden lähettämistä erikoissairaanhoitoon. Tiettyjen potilasryhmien hoidon oikeudenmukaisuuden turvaamiseen on jatkossa kaikilla tasoilla paneuduttava perusteellisemmin.

Hallituksen budjettiesitykseen ei odotuksista huolimatta sisältynyt tänäkään vuonna lastensuojelun kalliiden kustannusten tasausta. Kysymys tasausrahastojen kohdalla on siitä, että pienet kunnat ovat olleet haluttomia tekemään kalliita lastensuojelullisia päätöksiä, esimerkiksi lapsen sijoittamista kodin ulkopuolelle tai lähettämistä huumehoitoon, koska sijoitus tai hoito on liian kallis kunnan pienelle budjetille. Eduskunnan pettymys budjettiin korjattiin hyvin harvinaisella tavalla: sosiaali- ja terveysvaliokunta teki asiasta lakialoitteen ja lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmä saatiin budjettiin. Uusi tasausjärjestelmä toimii niin, että kunnilla on 150 000 markan vuotuinen perhekohtainen omavastuu lastensuojelun kustannuksista, mutta tasausjärjestelmä korvaa kustannuksista 70 prosenttia. Tämä on merkittävä uudistus, joka koituu pienissä kunnissa asuvien, lastensuojelullista apua tarvitsevien lasten parhaaksi.

On myönteistä Suomen kauppamerenkulun kilpailukyvyn turvaamiseksi, että muun muassa tonnistoveron ja alushankintavarausjärjestelmän sijasta tuki annetaan Ruotsin lailla varustamotyönantajien maksamien merimieseläke-, -työttömyys- ym. maksujen kautta. On perustel-

tua toteuttaa eduskunnan tämän vuoden talousarvion yhteydessä edellyttämä täsmäase Suomen lipun vahvistamiseksi laivahankinnoissa eli jo aikaisemmin käytetty korkotukilainavaltuusjärjestelmä.

Talousvaliokunnan ja valtiovarainvaliokunnan keskenään aikaansaama kuljetustuen jatkuminen ja sen rahoittaminen on tärkeätä, koska Suomen erityisolosuhteet — pitkät etäisyydet ja kuljetusten aiheuttama kustannushaitta — edellyttävät Itä- ja Pohjois-Suomen teollisuuden saattamista Etelä-Suomen mittakaavaan. Tärkeää on myös se, että kuljetustuen alueellista kattavuutta laajennetaan myös Pohjois-Savoa koskevaksi. On perusteltua pohtia myös liikennesektorin ulkopuolella, esimerkiksi verotuksessa, tapahtuvien ratkaisujen vaikutusta kuljetusedellytyksiin.

Pääkaupunkiseudun voimistuneen kasvun aiheuttamia yhdyskuntarakenteen ja liikenteen tarpeita on kyettävä entistä paremmin ennakoimaan. Uusia joukkoliikenneratkaisuja tarvitaan, mutta myös koko pääkaupunkiseudun kasvun aiheuttama paine päärataverkkoon on otettava huomioon nopeuttamalla Kerava — Lahti-rataoikaisua.

Pääkaupunkiseudun kannalta keskeisin hanke on länsimetro. On ilahduttavaa, että Espoo ja Helsinki ovat pystyneet sopimaan suunnitteluyhteistyöstä. Valtion on oltava mukana tässä hankkeessa.

Koko pääkaupunkiseudun ja muun Suomen kannalta välttämätön Marja-ratahanke on nostettava vahvemmin keskusteluun. Hanke yhdistäisi pääkaupungin ja muun Suomen lentoaseman kautta ja vähentäisi näin ollen tieliikennepaineita.

Valiokunnan edellyttämä lisätalousarviorahoituksen järjestäminen työllisyys- ja aluepoliittisista lähtökohdista yritysten investointihankkeisiin on perusteltu.

Rakentamisen ja koko kansatalouden työllisyyden kannalta on hyvä asia, että arava- ja korkotukilainoihin varatut 6,9 miljardia markkaa ovat käytössä kokonaisuudessaan heti vuoden 1999 alusta alkaen. Näin kyetään lisäämään asuntotuotantoa noin 2 000 asunnolla, mikä merkitsee alan työllisyyden kohentumista noin 2 000 miestyövuodella rakennuksilla ja ainakin vastaavaa lisäystä rakentamista palvelevilla muilla aloilla. Rakennusalan työllisyyttä tulee edelleen vahvistamaan korjausavustuksiin myönnettävien määrärahojen lisääminen. Kaikilla näillä keinoilla kyetään merkittävästi lisäämään rakennusalan työllisyyttä kasvattamatta valtion menoja ja vaarantamatta siten budjettitasapainoa.

Maatalouden kannalta on keskeistä, että hallituksen ja eduskunnan yksimielisesti linjaama Agenda 2000:n kestävä ratkaisu Suomen maatalouden kannattavuudelle saavutetaan. Euroopan unionin kanssa sovittavien tukijärjestelyjen kuin myöskin tarvittavien kansallisten tukien mitoituksessa ja päättämisessä on tärkeätä varmistaa maatalouden tukien läpinäkyvyys sekä yleinen hyväksyttävyys. Maataloudessa tarvitaan selkeätä kansallista maatalousreformia. Kansalliset tuet on kohdennettava päätoimisille, tiloillaan asuville viljelijöille ja erityisesti nuorille, sukupolvenvaihdokseen tähtääville aloittaville viljelijöille.

Tässä suhteessa on ollut hämmästyttävää, että keskustan ja kokoomuksen piirissä on eduskunnassa virinnyt halua löysätä tilalla asumisen vaatimuksia. Maaseudun elinvoimaisuudesta juhlapuheita pitäviltä kuultuna tämä on ristiriitaista sekä omiaan lisäämään myös eläinsuojelullisia epäkohtia. Palkansaajakin ansaitsee palkkansa työpaikallaan. Tässä suhteessa myös kansallisten tukien suuntaamisessa ja mitoittamisessa tulee ottaa huomioon tilaan ja maaseutuun sitoutuvuuden aste.

Arvoisa puhemies! Budjettikäsittelyn yhteydessä eduskunnassa vallitsi ajoittain suuri epätietoisuus eräistä talousarvion keskeisistä kohdista. Ensi vuoden korkomenoihin liittyvä valtiovarainministeriöstä saatu tieto vaihteli suhteettoman paljon eikä kenelläkään tuntunut olevan oikeaa näkemystä todellisista korkomenoista. Asia on luonnollisesti vaikea ja entistä vaikeammaksi sen tekee markkinatilanteen mukaan liikkuva korkotaso sekä velanhoitoon liittyvä lainojen konvertointi.

Budjettikehyksen pitävyyden kannalta on kuitenkin keskeistä se, kun aikanaan markkaobligaatioiden myynnistä syntyneet korkotulot ja emissiovoitot sisällytettiin kehyksiin niitä pienentäen. Markkinatilanteen mukaan ajoittain varsin voimakkaasti vaihtelevien erien sisällyttäminen sinällään perusteltuihin budjettikehyksiin on aiheuttanut ja saattaa jatkossakin aiheuttaa paineita kehyspäätösten pitävyyteen ja uusiin leikkauksiin, koska nämä erät ovat usein arvionvaraisia ja niiden täsmällinen ennakointi on vaikeaa. Sopivassa markkinatilanteessa aiemmin saadut tulot voivat toisessa tilanteessa muuttua menoiksi. Näiden kokemusten perusteella on syytä harkita, että tällaiset erät jätettäisiin jat-

kossa kehysten ulkopuolelle. Lähtökohtana pitää olla se, että kehyspäätökset pitävät sisällään suhdanteittain aidosti vaihtelevat tulot ja menot. Muussa tapauksessa pitkäjänteisen ja järkevän finanssipolitiikan harjoittaminen käy mahdottomaksi.

Valtiovarainministeriö on tällä vaalikaudella ottanut tavaksi systemaattisesti aliarvioida budjetin verotulojen kasvua. On ymmärrettävää, että tietty varovaisuus on paikallaan ja että budjettiin muodostuu tätä kautta puskuri yllättäviä tilanteita varten. Tästä ei kuitenkaan tällä vaalikaudella ole kaikilta osin kyse, vaan on tarkoituksellisesti haluttu pitää eräät budjettitalouden linjaukset virkamiesten käsissä. Eikä yksin virkamiesten. Valtiovarainministerin ja -ministeriön kirjemyllytys ansaitsee kriittisen palautteen. Kun eduskunta vastuullisesti on korjannut talousarvion arkielämään vaikuttavia kipukohtia marginaalisesti, on valtionvarainministeriö välillä heppoisin perustein lähettänyt miljardiluokan kirjeitä milloin korkojen tai muiden budjettiperusteiden tarkistamisesta.

Kun kyseessä on ollut kokonaisuuteen myös harkinnanvaraisina vaikuttavista johtopäätöksistä, on kyseenalaista saattaa ne eduskunnalle sitovina ohi kyseisen ministerin tai koko hallituksen käsittelyn. Laman varjolla on valtionvarainministeriö päästetty liian pitkälle omalle radalleen, mikä ei vastaa parlamentaarisia eikä eduskunnan kansanvallan vaatimuksia. Tämänkin budjetin käsittely on osoittanut, että demokraattisesti valittu ylintä budjettivaltaa käyttävä eduskunta on osoittanut kykenevänsä vastuuntuntoiseen asioiden käsittelyyn eikä sitä tarvitse tällaisilla vippaskonsteilla pyrkiä ohjaamaan virkamiesten viitoittamalle linjalle ja tielle.

Arvoisa puhemies! Sosiaalidemokraattien mielestä tulevalla vaalikaudella verotuksen painopistettä tulee edelleen muuttaa pääomatuloihin, varallisuuteen ja ympäristöhaittoihin. Tällä vaalikaudella eläkkeensaajien verotusta on kyetty keventämään muiden veronmaksajien tavoin. Tästä huolimatta eläkkeensaajien sairausvakuutusmaksuja ei ole kyetty keventämään ryhmämme edellyttämällä tavalla. Paineet verotuksen keventämiseen ovat selvät, mutta alentamisen suuruus ja aikataulu on syytä mitoittaa niin, että hyvinvointivaltion ytimen eli sosiaaliturvan rahoitus ei joudu uhatuksi.

Sosialidemokraattien vahvuus on ollut hyvä yhteistyökyky. Tässä suhteessa tätä järkyttävien reformipuheiden ja reformistienkin aikana on syytä edelleen toistaa tavoitteemme siitä, että tässä maassa on edelleen aika puhaltaa yhteiseen hiileen, jotta työn, ihmisten hyvinvoinnin ja turvallisuuden linja voi jatkua seuraavinakin vuosina.

Ed. A h o : Rouva puhemies! Haluan käyttää tilaisuutta hyväkseni arvioidakseni budjetin palautekeskustelussa yleisemmin Suomen talouden tilaa ja tulevaisuuden näkymiä. Valtiovarainvaliokunnan keskustalaiset jäsenet käsittelevät omissa puheenvuoroissaan yksityiskohtaisemmin keskustan kannanottoja ensi vuoden talousarvion kohtiin ja myös perustelevat esitetyn vastalauseen sisältöä.

Suomi selviytyi 80-luvun lopun talouskuplan puhkeamisen ja Neuvostoliiton romahduksen aiheuttamasta lamasta vientivetoisen kasvun strategialla. Se oli tietoisesi valittu politiikka, joka tähtäsi siihen, että kansantalouden velkaantuminen saadaan pysähtymään ja sitä kautta luodaan edellytykset terveelle taloudelliselle kasvulle. (Ed. M. Korhonen: Sisämarkkinat tukahdutettiin!) Tämän strategian ansiosta viennin kansantuoteosuus on seitsemässä vuodessa kaksinkertaistunut 20:sta 40 prosenttiin.

Kun vuonna 1990 Suomen kauppatase jäi 8 miljardia alijäämäiseksi, tänä vuonna sen arvioidaan päätyvän 49 miljardin markan ylijäämään. Kansantuotelaskelmissa nettoviennin kasvuksi kertyy siis peräti 57 miljardia markkaa. Vuodesta 1990 tähän vuoteen nettovienti on kasvanut 57 miljardilla. Samaan aikaan kansantuote kasvaa, jos ennusteet pitävät kutinsa, noin 5 miljardilla enemmän, siis noin 62 miljardilla markalla. Tämä kertoo sen, että käytännössä Suomen 90-luvun talouskasvu on ollut puhtaasti viennin kasvua.

Valitsemamme ja johdonmukaisesti noudatettu — ja tässä suhteessa on annettava tunnustus myös istuvalle hallitukselle — vientivetoisen kasvun strategia palautti ulkoisen tasapainon. Sillä on ollut monia myönteisiä vaikutuksia Suomen talouteen. Ilman ulkoista tasapainoa mikään ei olisi voinut Suomessa onnistua.

Mutta rehellisesti on myös tunnustettava, että suurtyöttömyyden, julkisen velan ja raskaan tuloverotuksen ongelmia vientivetoisen kasvun strategia ei ole toivotulla tavalla ratkaissut. Jos pelkkä talouskasvu riittäisi työttömyyden radikaaliin alentamiseen, se olisi jo tapahtunut. Neljä vuotta sitten Matti Pekkasen johtama tasavallan presidentin työllisyystyöryhmä laski, että 5 prosentin vuotuisella talouskasvulla työttömyys voisi alentua vuoteen 2000 mennessä 200 000:een.

Talousennuste on miltei kymmenyksen tarkkuudella toteutunut, työttömyysennuste sen sijaan ei.

Talouskasvuksi neljän viime vuoden aikana keskimäärin voitaneen kirjata noin 4,8 prosenttia, mutta työttömyys on kaukana 200 000:n tasosta. Tilastoitu työttömyys jää vaalikauden päättyessä lähes kaksinkertaiseksi tavoitteeseen nähden. Vielä huonommalta tilanne näyttää, jos mukaan otetaan työttömyyseläkkeelle tai työllisyyskoulutukseen siirretyt, tilapäisesti tukityöllistetyt sekä piilotyöttömät. Näin laskettu laaja työttömyys on viiden nopean talouskasvun vuoden aikana, siis vuoden 93 lopulta lähtien, laskenut vain runsaalla 100 000:lla. Tämä luku oli noin 700 000 viisi vuotta sitten, vuodenvaihteessa se tulee olemaan hivenen alle 600 000. Siis laaja työttömyys on laskenut vain 1/7:n viiden erittäin nopean, poikkeuksellisen nopean talouskasvun vuoden aikana. Tämä tosiasia on kiertämätön. Tämä tosiasia on poliittisten ja yhteiskunnallisten päättäjien edessä nyt ja varsinkin, jos talouskasvu hidastuu.

Tästä laajasta työttömyydestä seuraa väistämättä monta muuta ikävää ongelmaa. Talouskasvusta huolimatta valtion velkaantuminen jatkuu. Ensi vuosikin on todellisuudessa velkaantumisen jatkumista, vaikka erilaisilla tempuilla onkin saatu talousarvion loppusumma plusmerkkiseksi.

Kuntien puolella tilanne on kehittymässä huonoon suuntaan. Kuntatalous yleisesti heikentyy ja kriisikuntien lukumäärä kasvaa. Karu tosiasia on sekin, että kokonaisveroaste jää ensi vuonna jopa tämän vaalikauden alkua korkeammalle.

Me siis olemme nopean talouskasvun jälkeenkin korkean työttömyyden, valtion ja kuntien velkaantumisen ja korkean tuloverotuksen noidankehässä, ja syy siihen on hyvin yksinkertainen: Yli viidennes, lähes neljännes työikäisistä suomalaisista on hyvinvoinnin tuottamisen ulkopuolella.

Samaan aikaan maan sisäinen alueellinen ja sosiaalinen kahtiajako on kärjistymässä. Sen taustalta löytyvät tietenkin talouden ja teknologian markkinavoimat, mutta myös Lipposen hallituksen haluttomuus ja kyvyttömyys ryhtyä rakenteellisiin uudistuksiin. Päinvastoin sosiaaliturvaan, peruspalveluihin ja alueelliseen kehittämiseen kohdistetut epäoikeudenmukaiset leikkaukset vain kiihdyttävät kansan jakautumista voittajiin ja häviäjiin.

Hallitus lupasi vaalikauden alkaessa, että tarvittavia lisäleikkauksia tehdään ensisijaisesti tulonsiirroista ja tällä tavalla varmistetaan kansalaisten peruspalvelujen koskemattomuus. Kun kuuntelee viestejä hoitoalalta, sairaaloista, terveyskeskuksista, vanhainkodeista tai kouluista, on turha puhua siitä, että peruspalvelut ovat pysyneet koskemattomina. Päinvastoin monen kansalaisen kohdalla peruspalvelujen saatavuus on vakavasti uhattuna ja tilanne vain pahenee tulevaisuudessa, kun kansan ikärakenne muuttuu julkisten palvelujen tuottamisen kannalta entistä epäedullisempaan suuntaan.

Hoitoalan tilanne on ehkä tässä suhteessa kaikkein järkyttävin. Viime vuoden aikana työttömyys on kasvanut määrällisesti vain yhden ammattialan kohdalla ja se on nimenomaan hoitoala. Viimeisimmän työttömyystilaston mukaan Suomessa on yli 33 000 hoitoalan ammattitaitoista ihmistä työttömänä ja samaan aikaan hoidon saanti palvelulaitoksissa on uhattuna. Työtä tekevät ovat uupuneita. Meillä on varaa maksaa työttömyyskorvauksia, mutta meillä ei ole varaa ylläpitää kunnollisia palveluja.

Ensi vuoden budjettilinja osoittaa, että mikään ei muutu. Vaikka kansainvälisen talouden näkymätkin ovat lisäksi selvästi synkentyneet, hallitus rakentaa yhä tulevaisuutta sen varaan, että nopea talouskasvu jatkuu ja se itsestään korjaa käsissä olevat ongelmat.

Keskustan lähtökohta on koko vaalikauden ajan ollut toinen. Jo vuoden 96 talousarvion lähetekeskustelussa arvioimme: "Suomen kohtalonkysymys onkin, kuinka pitkään meneillään oleva taloudellinen nousu kestää ja miten paljon rakenteellisia korjauksia ehdimme ja kykenemme sen kuluessa tekemään". Nyt voidaan katsoa, paljonko korjauksia on saatu aikaiseksi. Tulos on hyvin hyvin vaatimaton.

Etsikkoaika näyttää valuvan hukkaan. Talouskasvun laantuminen on enemmän kuin todennäköistä. Uutta lamaa ei ole näköpiirissä, mutta viennin vedon hiipuessa Suomi siirtyy vääjäämättä hitaamman talouskasvun aikaan. Tämä ei ole mitään mustamaalausta, pelottelua, uhkakuvia, vaan se perustuu esimerkiksi Suomen Pankin viimeisimpään suhdanne-ennusteeseen, jonka mukaan keskimääräinen talouskasvu lähivuosina jää selvästi alle 3 prosentin tason. Jos tämä Suomen Pankin ennuste toteutuu, se tarkoittaa sitä, että talouskasvun avulla työllisyys ei Suomessa enää parane, päinvastoin saattaa hivenen jopa heikentyä.

Sen sijaan, että yritettäisiin epätoivoisesti kiistää tämä tosiasia, se pitäisi tunnustaa ja toimia niin, että pärjäämme myös hitaamman kasvun

oloissa. Jos kasvu ylittää odotukset, se vain antaa lisää liikkumatilaa ja mahdollisuuksia, mutta jos tällaisella politiikalla, mitä nyt harjoitetaan, kuljetaan kohti 2,5 prosentinkin talouskasvun tasoa, se merkitsee sitä, että työllisyyden parantuminen hidastuu tai loppuu ja samaan aikaan myös julkisen talouden vaikeudet kääntyvät entistä huonompaan suuntaan.

Meidän tarkoituksemme ei siis ole pelotella tai mustamaalata, vaan luoda sellainen talouspolitiikka, joka toimii ja tuottaa parempaa työllisyyttä pienemmilläkin kasvuluvuilla. Tästä on myös Euroopassa esimerkkejä. Hollannissa talouskasvuvaatimus, työllisyyttä ylläpitävän kasvun vaatimus, on 1,5 prosenttia. Suomessa se on 3 prosenttia, siis meillä tarvitaan 3 prosentin talouskasvu, jotta työllisyys voisi pysyä ennallaan, sitä parempi tarvittaisiin, jotta se parantuisi, ja jos kasvu jää pienemmäksi, työllisyys keskimäärin ottaen heikentyy. Rakenteellisilla uudistuksilla olisi mahdollista myös Suomessa tehdä muutoksia, joilla työllisyyttä ylläpitävän kasvun vaatimusta voitaisiin alentaa.

Arvoisa puhemies! Keskusta on oman vaihtoehtonsa esittänyt. Suurtyöttömyyden, valtion ja kuntien velkaantumisen ja kireän tuloverotuksen noidankehä ei murru talouskasvulla tai leikkaamalla. Tarvitaan uudistusohjelma, jolla työllisten määrää voidaan nopeasti kasvattaa ja siten vahvistaa hyvinvointiyhteiskunnan perustaa.

Tässä olemme samalla kannalla kuin esimerkiksi Ammattiliittojen keskusjärjestö, joka on niin ikään asettanut tavoitteeksi nopean työllisten määrän kasvattamisen, sen nostamisen 70 prosentin tasoon työikäisestä väestöstä. Kuitenkaan tuota 4—5 prosentin talouskasvua, jonka SAK laskee ohjelmansa perustaksi, ei ole näköpiirissä. Jos tuollaista talouskasvua ei tule, tavoitteet 70 prosentin työhön osallistuvuudesta ovat täysin tyhjän päällä. Siksi tarvitaan työreformia, uudistuksia, joilla työn antamisen ja tekemisen edellytyksiä Suomessa järjestelmällisesti korjataan.

Meidän käsityksemme mukaan tehokkaimpia keinoja työn tekemisen ja teettämisen kynnyksen alentamiseksi olisivat:

1) Työn verotuksen keventäminen. Erityisesti pieni- ja keskituloisten ansiotulojen verokevennykset vaikuttaisivat tehokkaasti työllistymiseen. (Ed. Zyskowicz: Milloin keskusta on käytännössä alentanut tuloveroja?)

2) Sosiaaliturvamaksujen uudenlainen porrastaminen matalapalkka-aloja suosivalla tavalla.

3) Yleisen ja yhtäläisen työttömyysvakuutuksen toteuttaminen.

4) Palvelutyötä rasittavan arvonlisäverotuksen keventäminen.

5) Yleissitovien valtakunnallisten työehtosopimusten täydentäminen oikeudella järjestäytyneeseen paikalliseen sopimiseen. — Ed. Zyskowicz, minä toivon, että jaksatte kuunnella kuitenkin loppuun. Sen jälkeen käydään keskustelua.

6) Yrittäjyyttä kahlitsevan byrokratian purku.

Nämä kuusi kohtaa sisältyvät keskeisinä osina paljon puhuttuun työreformiehdotukseen.

Arvoisa puhemies! Keskustan työreformiin sisältyvä pyrkimys paikallisen sopimisen lisäämisestä on noussut tässä keskustelussa pääasiaksi. Monet pitävät sitä samana kuin työreformi, mitä se ei todellisuudessa suinkaan ole. Se on vain yksi sinänsä olennainen, mutta ei edes ratkaiseva osa työreformin tavoitteiden kannalta. (Ed. M. Korhonen: Mikä on ratkaiseva?)

Tämä esitys ei ole niin radikaali ja poikkeava kuin viime viikkojen kiihkeästä keskustelusta voisi päätellä. Poliittiselta kentältä löytyy monia saman suuntaisia, jopa pidemmälle meneviä ja ehdottomampia paikallisen sopimisen vaatimuksia kuin keskustan työreformiin on kirjoitettu. Yksi niistä kuuluu näin:

"Työnteon ehdoista tulee sopia mahdollisimman pitkälle siellä, missä työ tehdään ja missä työolot sekä työn tekemisen edellytykset tunnetaan parhaiten. Paikallisen sopimisen mahdollisuuksia on edelleen lisättävä. Työntekijälle ja työnantajalle on annettava mahdollisuus vähimmäispalkkaa koskevia määräyksiä lukuun ottamatta sopia työehtosopimuksista poikkeavista järjestelyistä." (Ed. Zyskowicz: Hyvin sanottu!)

Siis työntekijälle ja työnantajalle on annettava mahdollisuus vähimmäispalkkaa koskevia määräyksiä lukuun ottamatta sopia työehtosopimuksista poikkeavista järjestelyistä. (Ed. Zyskowicz: Erittäin hyvä havainto!) — Ed. Zyskowicz havaitsi, että tämä on hyvä kannanotto. Tämä lainaus ei ole mikään tekele, vaan se sisältyy sanatarkasti Kansallisen kokoomuksen puoluevaltuuston syyskuun 28 päivänä hyväksymään tavoiteohjelmaan seuraavalle vaalikaudelle. (Ed. Zyskowicz: Kannattaako keskusta meidän esitystämme?)

Kokoomuksen yksiselitteinen vaatimus lähes rajattoman paikallisen sopimisen puolesta herättää monia mielenkiintoisia kysymyksiä. Ensinnäkin: Julkisuuteen tulleiden kannanottojen perusteella on syntynyt aika yleinen käsitys, että ammattiyhdistysjohtajien lailla kokoomuskin

vastustaa työreformia ja siihen sisältyvää paikallisen sopimisen oikeuden laajentamista. Tässä täytyy olla täydellinen väärinkäsitys. Jos ja kun puoluevaltuuston ymmärtääkseni yksimielinen kanta pitää ottaa todesta, te kokoomuslaiset voitte torjua keskustan esityksen vain sillä perusteella, että meidän paikallisen sopimisen vaihtoehtomme ei mene teidän näkökulmastanne riittävän pitkälle. (Ed. Sasi: Se on niin sekava se teidän!)

Toinen kysymys suuntautuu vasemmalle. Tietysti on mairittelevaa, että vasemmistolaiset ammattiyhdistysjohtajat ja poliitikot seuraavat tarkemmin ja ottavat vakavammin keskustan kannanotot kuin kokoomuksen ohjelmat. Silti on pakko kysyä, mikä on etenkin vasemmistoliiton johdon logiikka tässä kysymyksessä. Miten on mahdollista, että keskustan ajama paikallisen sopimisen oikeus nousee yhteistyön esteeksi, mutta kokoomuksen ehdottomampi kanta ei sitä tee? Mystinen tilanne.

Kaikesta viime viikkoina nähdystä ja kuullusta voi tulla vain yhteen johtopäätökseen: työreformin vastustamisessa on paljon enemmän kysymys valtapolitiikasta kuin itse asiasta.

Arvoisa puhemies! Mitä tulee paljon puhuttuun kolmikantayhteistyöhön ja sen tulevaisuuteen suhteessa työmarkkinajärjestöihin, minun mielestäni ja keskustan kannalta on ilman muuta selvää, että Suomen kannalta tämä yhteistyö on sekä toiminut hyvin että on toivottavaa myös tulevaisuudessa. Kolmikantayhteistyö toimi myös edellisen hallituksen aikana erittäin hyvin. Voin kertoa hyvän esimerkin, jotta en puhu ainoastaan teoriasta, vaan myös käytännöstä.

Kun syksyllä 91 ajauduttiin niin kutsuttuun pakkodevalvaatioon tunnetuista syistä, siitä kesti noin kaksi viikkoa, kun teimme työmarkkinajärjestöjen kanssa kaksivuotisen sopimuksen, joka piti sisällään paitsi nollaratkaisun tulojen kohdalla myös erittäin mittavan ohjelman, sopimuksen hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen välisistä asioista. Tämä siis otti vain kaksi viikkoa ja se oli mitä selkeintä kolmikantayhteistyötä, toimi erittäin hyvin ja pidän sitä hyvin tärkeänä ratkaisuna Suomen talouden tervehtymisen kannalta. Eli väite siitä, että kolmikantayhteistyö olisi ollut keskeytyksissä neljän vuoden ajan ei mielestäni pidä paikkansa. Kolmikantayhteistyö ei liioin taida päättyä siihen, että täällä eduskunnassa ollaan parhaillaan säätämässä yhtä lakia, jota työmarkkinajärjestöt eivät kannata.

Toisin sanoen on hyvä, että tällaista yhteistyötä harjoitetaan, mutta sille on tietenkin asetettava kaksi tärkeää ehtoa ja edellytystä. Ensimmäinen on se, että tämä kolmikantaperiaate ei sulje sopimuksenteon piiriin sellaisia asioita, jotka koskettavat kaikkia kansalaisia, joissa jokaisen kansalaisen edut ovat kysymyksessä ja joista päättäminen selkeästi kuuluu hallituksen ja eduskunnan asiaksi, kansan valitsemien päätöksentekoelinten asiaksi.

Mutta sitten toiseen vieläkin tärkeämpään asiaan. Me elämme aikaa, jolloin tiedotusvälineiden valta kasvaa. Tiedotusvälineet ovat selkeästi ottaneet käsiinsä valtaa, joka on syrjäyttänyt ja heikentänyt poliittisten päätöksentekijöiden asemaa. Sama pätee myös paljon puhuttuihin markkinavoimiin, jotka ovat niin ikään voimakkaasti yhteiskuntaa muokkaavia, ohjaavia ja joiden vaikutus näkyy ihmisten arkielämässä entistä rajummin. Molemmat voivat ovat kuitenkin voimia, joiden kanssa täytyy olla yhteistyössä, joita voimia tämä terve, kansanvaltainen, demokraattinen yhteiskunta tarvitsee. Mediavoimat, työmarkkinavoimat ja myös markkinavoimat ovat tärkeitä välineitä kansanvaltaisessa parlamentaarisessa ja vapaaseen markkinatalouteen perustuvassa yhteiskunnassa, mutta niiden rinnalla tarvitaan määrätietoista ja voimakasta yhteiskunnallista ohjelmaa, yhteiskunnallisia suuntaviivoja. Ne syntyvät, jos ovat syntyäkseen, politiikan kentällä, tässä salissa ja tässä salissa edustettuina olevien poliittisten voimien piirissä.

Kolmikanta siis tarvitsee toimiakseen päättäjiltä näkemystä, visiota, siitä, mihin suuntaan maan asioita pitäisi kehittää. Keskusta on omalta puoleltansa omat näkemyksensä esittänyt. Olemme siltä pohjalta valmiit keskusteluun Suomen suunnasta ja myös rakentamaan seuraavalle vaalikaudelle sellaista talouspoliittista ohjelmaa ja sellaista yhteiskuntapoliittista ohjelmaa, jolla päästään eroon tästä Suomen tulevaisuutta varjostavasta noidankehästä, jota olen edellä moneen kertaan kuvannut. Se voi onnistua ainoastaan uudistusten tietä, sellaisilla uudistuksilla, joilla työssä olevien määrää kasvatetaan ja sitä kautta yhteiskunnan hyvinvoinnin rakentajien määrä Suomessa lisääntyy.

Ed. Antvuori: Arvoisa puhemies! Kokoomuksen eduskuntaryhmän puheenvuoro on hyvin yleisluontoinen. Enemmänkin haluamme tässä puheenvuorossa tarkastella koko vaalikautta ja sitten yksittäisissä puheenvuoroissa tullaan paneutumaan muun muassa sellaisiin merkittäviin asioihin kuten terveydenhuoltoon ja turvallisuuskysymyksiin.

Arvoisa puhemies! Vaalikauden viimeinen budjettiesitys täyttää hyvinkin historiallisen budjettiesityksen tunnusmerkit. Koko vuosikymmenen jatkunut syvä velkaantuminen päättyy tässä talousarvioesityksessä. Tämä on merkittävä asia kaikille meille suomalaisille, erityisesti lapsillemme ja lastenlapsillemme.

Vielä vuosi sitten moni piti illuusiona tavoitella budjettia ilman lisälainanottoa. Kokoomuksen eduskuntaryhmä asetti kuitenkin tarkalleen vuosi sitten tavoitteekseen sen, että seuraava talousarvio tehdään niin, että lisälainaa ei oteta. Velkaantumisen lopettaminen oli välttämätöntä, sillä eihän loputtomasti voida elää yli varojen, ja toisaalta on kohtuutonta ja väärin jättää velkataakka tulevien sukupolvien maksettaviksi.

Kun tarkastellaan koko vaalikautta ja sitä tilannetta, josta nykyisen hallituksen työ käynnistyi, voimme olla erittäin tyytyväisiä. Nykyisen hallituksen saavutukset ovat merkittäviä. Tässä yhteydessä haluammekin nostaa esille muutaman tärkeän sateenkaarihallituksen savutuksen tällä vaalikaudella:

Valtion velkaantuminen loppuu. Tuloverotus on keventynyt. Tuloloukkuja on purettu. Joustoja työelämässä on lisätty. Talouskasvu on ollut ripeää. Suomi liittyi Emun kolmannen vaiheen jäseneksi. Kaikista edellä mainituista on seurannut työttömyyden alentuminen.

Hallituksen saavutukset ovat kiistatta hyviä ja ansaitsevat vilpittömän tunnustuksen. Hallituksen saavutukset eivät olisi olleet mahdollisia ilman rakentavaa yhteistyötä. Siitä kiitokset kahteen suuntaan: hallituskumppaneille ja työmarkkinajärjestöille.

Poliittiseen kulttuuriin kuuluu väistämättä kädenvääntöjä milloin minkäkin asian ympärillä. Näin on ollut tämänkin hallituksen aikana. Joka syksy on nähty jokin näytelmä, mutta aina on löydetty kuitenkin rakentava kompromissi. Hallituksen ollessa näinkin laajapohjainen on se osoitus siitä, että yhteistyö on ollut terveellä ja luottamuksellisella pohjalla.

Kolmikanta on saanut osakseen ajoittain tiukkaakin kritiikkiä aiheesta ja aiheetta. Kokoomuksen eduskuntaryhmä haluaa kuitenkin todeta tässä yhteydessä, että näin ripeä talouskasvu ja työttömyyden alentuminen eivät olisi olleet mahdollisia ilman työmarkkinajärjestöjen myötävaikutusta. Yhteistyö on toiminut, ja onkin syytä todeta, että puheet kolmikantaisen yhteistyön tarpeettomuudesta perustuvat epärealistiseen maailmankuvaan.

Arvoisa puhemies! Suurin kiitos hyvästä talouskehityksestä kuuluu kuitenkin ja ennen kaikkea suomalaisille työntekijöille, suomalaisille yrittäjille ja yrityksille. Yhteiskunnalliset murrokset ja niiden mukanaan tuomat muutokset ovat aina vaikeita. Suomalaiset ovat kuitenkin kiitettävällä tavalla ottaneet vastaan uudet haasteet ja lähteneet omalta osaltaan luomaan ja rakentamaan suomalaista yhteiskuntaa katse suunnattuna tulevaisuuteen. Onkin sanottava, että yhteiskunnallinen ilmasto tuossa suhteessa on hyvä. Kansallinen itsetunto on saanut aimo annoksen rakennusaineita viime vuosina.

Velkaantumisen lopettaminen on vaatinut voimakkaita säästöjä valtiontaloudessa niin nykyisen kuin myös edellisenkin hallituksen toimesta. Säästöt on mitoitettu ja suunnattu niin, että kansalaisten perusturva ja peruspalvelut on saatu turvattua. Tiukka säästäminen on ajoittain saanut osakseen moitteita ja monet ovat halunneet nähdä leikkausten olevan vain ihmisten kiusaamista. Valtiontalouden tasapainottaminen on kuitenkin parasta hyvinvointiyhteiskunnan puolustamista, mitä voi olla. Terve talous on ehdoton tae kestävälle hyvinvoinnille.

Kokoomuksen tavoitteena on jatkossakin sitoutua edistämään sellaista hyvinvointia, johon kuuluvat hyvä perusturva ja korkeatasoiset peruspalvelut. Peruspalveluihin kuuluvat kattavat ja kaikkien saatavissa olevat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, hyvät neuvolat ja päivähoitopalvelut, sivistykselliset palvelut ja kattavat vanhustenhoitopalvelut.

Tärkeä osa hyvinvointia on myös kannustavuus. Ihmisten on voitava tuntea, että kun he tekevät työtä ahkerasti, on siitä heille hyötyä niin taloudellisesti kuin henkisestikin. Kannustavaa on myös se, että ihminen voi tuntea pärjäävänsä itse: elämä on omassa hallinnassa, vaikka joskus vasta suurtenkin ponnistelujen jälkeen.

Terveellä pohjalla oleva hyvinvointiyhteiskunta pitää huolta niistä, jotka eivät syystä tai toisesta selviydy omin voimin, mutta antaa mahdollisuuden ja kannustaa niitä, jotka ikänsä, terveytensä ja muiden edellytystensä pohjalta voivat selviytyä itsekin. Liiallinen huolehtiminen ei ole aina hyväksi ihmiselle. Se, että itse löytää ratkaisuja, itse ponnistelee, ehkä välillä joutuu luopumaan ja odottamaan, antaa elämään onnistumisen ja onnellisuuden kokemuksia. (Ed. Aittoniemi: "Oikeus onneen!")

Kannustava hyvinvointi-Suomi pitää huolta lähimmäisistä, mutta samalla kannustaa työn tekemiseen ja yrittämiseen ja palkitsee ahkeruudesta. Kannustavuus tarkoittaa pitkälti sitä, että

työn tekeminen ja teettäminen ovat mahdollisimman kannattavia vaihtoehtoja. Tässä mielessä tuloverotuksen keventäminen, kannustinloukkujen purkaminen ja työelämän joustojen lisääminen ovat olennaisia tavoitteita, kun parannetaan kannustavuutta.

Kokoomus asettikin tälle vaalikaudelle yhdeksi keskeisimmäksi tavoitteekseen tuloverotuksen keventämisen. Lähtökohta ei ollut helppo. Valtion budjetti oli kymmeniä miljardeja markkoja alijäämäinen. Samaan aikaan piti hillitä velkaantumista ja keventää verotusta. Hallitus onnistui kuitenkin tuloverotuksen keventämisessä hyvin. Koko vaalikauden aikana tuloverotusta on kevennetty 13 miljardilla markalla. Tuloverotuksen keventymisen myötä niin sanottu verokiila on kaventunut.

Kokoomuksen eduskuntaryhmän mielestä tuloverotuksen keventämistä on jatkettava myös tulevalla vaalikaudella. Seuraavan hallituksen lähtökohta on ainakin yhdessä suhteessa helpompi: valtion budjetti on ylijäämäinen. On perusteita tavoitella vähintään yhtä suurta keventymistä kuin tällä vaalikaudella.

Hallitus asetti tavoitteekseen kannustinloukkujen purkamisen niin, että työnteko olisi kaikissa tilanteissa taloudellisesti kannattavaa. Verotuksen lisäksi tarkoitus oli muuttaa sosiaalietuuksia ja palvelumaksuja niin, että työn vastaanottamisen kynnys madaltuisi ja että lisäansiot aina parantaisivat myös käytettävissä olevia tuloja.

Kannustinloukkujen purkamiseksi tehtiin useita uudistuksia: Päivähoitomaksujen yläraja pudotettiin 1 000 markkaan kuukaudessa. Asumistuen ja kunnallisen toimeentulotuen uudistaminen johti työn vastaanottokynnyksen madaltumiseen. Kunnallisverotuksen ansiotulovähennyksen enimmäismäärän nostaminen on parantanut pienituloisten palkansaajien asemaa.

Työn antamisen kynnystä on pyritty madaltamaan myös lisäämällä työelämän joustoja. Työlainsäädäntöä on muutettu niin, että erityisesti pienet yritykset ovat päässeet nykyistä paremmin soveltamaan työehtosopimuksissa sovittuja joustoja. Tähän asti on pitkälti ollut niin, että ne ovat joutuneet noudattamaan vain velvoitteita.

Kokoomuksen eduskuntaryhmä katsoo, että työnteon kannustavuuden parantamiseksi tällä vaalikaudella tehdyt ratkaisut ovat olleet oikean suuntaisia, mutta paljon on vielä tehtävää. Tämän vuoksi on uudistustyötä jatkettava tulevalla vaalikaudella.

Kannustavuuden lisääntyminen on aivan välttämätöntä työllisyyden kohentamiseksi myös pitkällä tähtäimellä. Työttömyys on alentunut pääosin onnistuneen talouspolitiikan ja sitä seuranneen talouskasvun ansiosta. Jatkossa joudumme yhä enemmän kiinnittämään huomiota rakenteellisiin tekijöihin, jotka vaikeuttavat työllistymistä.

Hallituksen talouspolitiikka on saanut osakseen myös odotettua arvostelua. Pitkin kuluvaa syksyä Suomen keskusta on julistanut, että hallituksen ensi vuoden budjettiesitykseltä on pudonnut pohja. Keskustan vaihtoehtoa on jo odoteltukin. Viime torstaina keskusta esitteli oman vaihtoehtonsa. Keskusta on valmis lisäämään menoja yli 2 000 miljoonalla markalla.

Keskustan talouspolitiikka ei ihan heti avaudu, varsinkin kun keskusta edelleen on sitä mieltä, että hallituksen talousarvioesitykseltä on pohja poissa. Rakennetaanko pohjaa lisäämällä menoja, kun tulot vähenevät? Ehkä näinkin, jos se teoria, mitä keskusta esittää, että menojen lisäykset rahoittavat itse itsensä, pitää paikkansa. Tulee nimittäin helposti mieleen, eikö sitten kannattaisi lisätä vielä enemmän menoja, vaikkapa 200 miljardia; silloinhan menot alkaisivat muuttaa jo tuloiksi.

No, vakavasti ottaen keskustan vaihtoehto merkitsee tosiasiallisesti palaamista velkaantumisen tielle. Terve kansantalous ei voi perustua katteettomiin odotuksiin ja lunastamattomiin lupauksiin.

Se maailma, missä me nyt elämme, on jotain aivan muuta kuin vielä muutamia vuosia sitten. Tänään ja erityisesti tulevaisuudessa ei riitä, että yritykset ja teollisuus kilpailevat, vaan myös kansantaloudet ovat mukana kilpailussa. Suomalainen yhteiskunta on rakennettava hyvin vakaalle ja terveelle pohjalle. Vain silloin pysymme luotettavan ja kiinnostavan maan maineessa. Se, että Suomeen investoidaan ja meihin luotetaan, on talouskasvua parhaasta päästä.

Oppositiopolitiikka on luonnollisesti oppositiopolitiikkaa, mutta kaikki puolueet ovat hyvin vastuullisessa asemassa. Valtion hyväkään talousarvio ei välttämättä takaa talouden tervettä kehitystä, jos saadaan yleinen ilmapiiri hyvin kielteiseksi ja pessimistiseksi pelkästään omien valtapyrkimyksien toivossa. Onneksi ihmiset eivät ole sellaiseen nyt lähteneet, vaan odotukset ovat optimistisia. Ihmiset kokevat, että synkkien ennusteiden lietsominen on ala-arvoista poliittista peliä ja sellaista poliittista kulttuuria, jolla ei ole arvoa.

Suomen jäsenyys Euroopan talous- ja rahaliitto Emussa nousee varmuudella tämän hallituskauden kauaskantoisimmaksi ja maamme kannalta merkittävimmäksi ratkaisuksi. Suomi on nyt itsenäisenä kansakuntana täysivaltainen Eurooppa-perheen jäsen.

Emu-jäsenyyden hyödyt ovat näkyneet jo ennen kuin itse jäsenyys on astunut voimaan. Alkusyksyn valuuttamyllerrys erityisesti Venäjällä oli niin suurta, että ilman Emu-jäsenyyden tuomaa vakautta Suomen korkotaso olisi noussut merkittävästi. Esimerkiksi ruotsalaisten omien arvioiden mukaan heidän kansalaisilleen koitui korkojen noususta useiden miljardien kruunujen lisälasku. (Ed. Laakso: Mitä tapahtui Tanskassa?)

Emu-jäsenyydestä on jo tullut Suomen taloutta vakauttava tekijä, jonka perusteella kokoomuskin suhtautui Emu-jäsenyyteen myönteisesti. Emu antaa talouden kasvulle ja koko yhteiskunnan myönteiselle kehitykselle vahvan selkänojan. Arvostelu Emu-jäsenyyttä kohtaan onkin vaimentunut syksyn aikana. Eduskunnassakin on ollut huomattavissa, että Emu-kriittinen siipi on ollut aika hiljaa. Ehkä heidänkin on myönnettävä, että jäsenyys oli sittenkin Suomelle ja suomalaisille hyvä ratkaisu. (Ed. Aittoniemi: Mitä sitä nyt enää, päätetty mitä päätetty!)

Arvoisa puhemies! Suomi on noussut sotien jälkeisen ajan pahimmasta lamasta takaisin hyvin menestyvien kansakuntien joukkoon. Koko vuosikymmen on ollut tietyssä mielessä jälleenrakentamisen aikaa. Jälleenrakentamisen eteen tehty työ on kantanut hedelmää. Tästä on maamme hyvä jatkaa uudelle vuosituhannelle.

Ed. Vokkolainen: Arvoisa rouva puhemies! Kulunut vaalikausi poikkeaa edellisestä kuin yö ja päivä. Edellistä vaalikautta leimasivat rajut devalvaatiot, korkeat korot, pankkikriisi, tuhannet konkurssit ja työttömyyden huikea kasvu. Päättyvälle vaalikaudelle on ollut ominaista työllisyyden paraneminen ja konkurssiaallon päättyminen.

Hyvällä yhteistyöllä työmarkkinajärjestöjen kanssa on voitu pitää yllä ennätyksellisen korkeaa talouden kasvua. Tämä hallitus on tunnustanut sen, että hyvällä yhteistyöllä me voimme rakentaa tästä maasta sellaisen yhteiskunnan, jossa kaikkien on parempi elää.

Valtion velkaantumiskierre on vihdoinkin pysäytetty. Yritysten kyky kestää vaikeita aikoja on aikaisempaa parempi. Pankkikriisi on purettu, ja eduskunta on voinut peruuttaa pankeille antamansa takuun. Siis optimismi on maahan palannut.

Kuluvan vaalikauden aikana on voitu peruuttaa edellisellä vaalikaudella tehtyjä veronkiristyksiä. Korkotaso on nyt ennätyksellisen alhainen, ja asuntovelkaiset ovat hyötyneet korkotason laskusta tuhansia markkoja vuodessa. Jos olisi noudatettu keskustan Emu-selvitysmiehen ed. Pekkarisen neuvoa ja jättäydytty Talous- ja rahaliiton kolmannen vaiheen ulkopuolelle peesaamaan Ruotsia, tänä päivänä sitä laskua maksaisivat nimenomaan asuntovelalliset tuhansina markkoina vuodessa.

Talousarvioon on tehty eduskuntakäsittelyssä eräitä mielestäni merkittäviäkin muutoksia. Valiokunnassa on lisätty ennen kaikkea asuntorakentamista. Telakkatuki on saanut jatkoajan, eikä kuljetustukeakaan ole lakkautettu. Hallituspuolueiden eduskuntaryhmät ovat yhdessä saaneet aikaan järjestelmän lastensuojelun suurten kustannusten tasauksesta. Yhteistyössä hallituksen kanssa on myös lisätty aktiivisia työllistämistoimia.

Viime elokuun talousarvioriihessä vasemmistoliitto arvosteli valtiovarainministeriön kuumenemispuheita. Valiokunta toteaakin mietinnössään, ettei kuumenemisesta ole mitään merkkejä. Olemme erittäin tyytyväisiä siitä, että olemme saaneet vaatimuksemme läpi, ja niinpä arava- ja korkotukilainojen myöntämisvaltuus vapautetaan heti vuoden alusta käyttöön. Tämän ansiosta on mahdollista rakentaa 2 000 asuntoa enemmän, ja samalla on kyse noin 4 000 työpaikan lisäyksestä. Kovin suuriin lisäyksiin ei ole edellytyksiäkään, ilman että kyetään lisäämään myös rakennustoiminnan ammattimiesten määrää. Tällä hetkellä kortistossa on kyllä väkeä, mutta sen koulutus on valitettavasti riittämätöntä.

Hallitus olisi halunnut lopettaa telakkatuen ennen muita EU-maita. Nyt valiokunnassa on kuitenkin voitu sopia tuen jatkamisesta. Sinänsä telakoiden niin kuin muunkin yritystoiminnan pitäisi tietenkin tulla toimeen omillaan, mutta ensin on kuitenkin saatava loppumaan muiden maiden myöntämä epäreilu tuki omille telakoilleen.

Kuljetustuen jatkuminen on myönteinen merkki maakunnan yritystoiminnalle. Kuljetustuki kohdentuu pk-yrityksille, eikä sitä enää perusteettomasti anneta suurille yrityksille. Valiokunta tahtoo myös, että oman maakuntani eli Pohjois-Savon yritykset olisivat mukana kuljetustuen jaossa.

Muutama sana on paikallaan myös keskustan vastalauseesta.

Julkisessa sanassa on kiinnitetty huomiota siihen, että keskustan vastalauseessa esitetään reilun 2 miljardin markan menojen lisäystä, mutta ei muuta tulopuolen rahoitusta, kuin että se rahoittaa itse itsensä. Julkiselta sanalta on kuitenkin tässä yhteydessä jäänyt huomaamatta, että keskusta on kuluneen vaalikauden aikana vastustanut kaikkia säästöjä, joten itse asiassa keskustan katteeton vekseli ei suinkaan ole reilun 2 miljardin, vaan pikemminkin noin 20 miljardin suuruinen.

On tietysti totta, että veljemme keskustassa olisivat hallituksessa ajaneet aivan toisenlaista politiikkaa, mutta paneepahan vain kysymään, pitääkö sitä opposition vastuun puutetta liioitella aina 20 miljardiin saakka.

Arvoisa puhemies! Vaalikauden päättyessä on aika luoda silmäys myöskin tulevaisuuteen.

Vasemmistoliitolle työllisyys, lapsiperheet, eläkeläiset ja aluepolitiikka ovat keskeisellä sijalla lähivuosina. Työmarkkinajärjestöjen ja hallituksen yhteistyönä on sovittava ensi vaalikauden kattavasta kansallisesta hankkeesta työttömyyden radikaaliksi alentamiseksi ja täystyöllisyyden saavuttamiseksi.

Hallituksen ja työmarkkinajärjestöjen tuloksellinen yhteistyö perustuu keskinäiseen luottamukseen ja vilpittömyyteen, mihin ei päästä, jos niin sanotulla työreformilla tavoitellaan ammattiyhdistysliikkeen murskaamista ja työläisten ja toimihenkilöiden saattamista yksinään työnantajien armoille. Työllisyyden radikaaliin parantamiseen tähtäävän hankkeen keskeinen sisältö on vakaa ja nopea talouskasvu, jota pidetään yllä yhteisvoimin. Se onnistuu, mikäli maailmantalous pysyy riittävän vakaana.

Hyvät edustajatoverit, nopea kasvu ei kuitenkaan yksin riitä alentamaan työttömyyttä riittävästi. Työllisyyden parantamiseksi ja työllistymiskynnyksen madaltamiseksi on seuraavien neljän vuoden aikana määrätietoisesti ja radikaalisti alennettava pienituloisten verotusta. Tämän lisäksi on määrätietoisesti alennettava palvelusten arvonlisäveroa työtilaisuuksien luomiseksi. Samanaikaisesti on korotettava pääomatulojen verotusta siinä määrin kuin siihen on edellytyksiä nykyisessä avoimessa maailmassa, sillä vasemmistoliitto toki ymmärtää, että tässä pääomaverotuksen nostamisessakin saattaa nykyaikana tulla jossain vaiheessa pää vetävän käteen. Vain ripeä talouden kasvu ja työllisyyden paraneminen turvaavat koko väestön hyvinvointipalvelut ja sosiaaliturvan rahoituksen sekä luovat edellytyksiä verotuksen keventämiselle yleisemminkin.

Lapsilisien ja lapsiperheille tärkeiden palveluiden on vastakin oltava kaikkien lapsiperheiden saatavilla. Lapsilisät ovat veronkevennyksiä parempi keino ottaa huomioon lapsista aiheutuvia kustannuksia, sillä verovähennyksistä hyötyisivät vain hyvätuloiset. Nykyiseen vanhempainlomakauteen on perusteltua lisätä kuukausi yksinomaan isän käytettäväksi. Vanhemmuudesta aiheutuvat kustannukset on kuitenkin tasattava kaikkien työnantajien kesken, sillä muutoin pienimmissä yrityksissä saattaa syntyä liian suuria kustannuksia.

Lapsen oikeudessa päivähoitoon on kysymys lasten oikeudesta päästä osallisiksi varhaiskasvatuksesta. Vanhemman työttömyys ei ole mikään peruste riistää lapselta tätä mahdollisuutta. Varhaiskasvatusta onkin laajennettava toteuttamalla esiopetus ja järjestämällä pienten koululaisten iltapäivähoito.

Yhteiskunnan tukiverkoston kuten päiväkotien, neuvoloiden ja koulujen on suunnattava voimavaroja myös syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten ongelmien ennaltaehkäisyyn. Huumeiden ja päihteiden käyttöä on aivan liian kauan tyydytty pitämään pelkkänä poliisiasiana. Kansainväliset kokemukset kuitenkin opettavat, että rangaistusten kiristäminen tai mitkään poliisien ja tullin henkilöstön määrän lisäykset eivät poista kyseisiä ongelmia. On viisasta panostaa hoitoon ja vieroitukseen, jolloin ensimmäisenä askelena usein on kontaktin saaminen näihin nuoriin nuorisotyöntekijöiden ja sosiaalitoimen yhteistyöllä.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliitto arvostaa niiden sukupolvien työtä, jotka nyt pitkän rupeaman jälkeen ovat siirtyneet eläkkeelle. Tässä ajassa on monta helppoheikkiä ja populistia, joka lupaa yhdeksän hyvää ja kymmenen kaunista eläkeläisille. Vastuullista on, että varmistetaan yhteiskunnan sellainen kehitys, että voimme turvata eläkejärjestelmän ja palvelut myös tulevina vuosikymmeninä, kun väestömme vähitellen vanhenee. Vahva talouden kasvu turvaa parhaiten jo eläkkeellä olevien aseman ja kaikkein pienimmistä eläkkeistä perittävien verojen ja maksujen keventämisen.

Vasemmistoliitto pitää tärkeänä juuri tätä, kestävää vanhuuden turvaa ja laadukkaita palveluita. Vaikka onkin totta, että uudet eläkkeelle siirtyvät ikäluokat nauttivat korkeampia eläkkeitä kuin aikaisemmat sukupolvet, samalla on

syytä muistaa, että koko ajan kasvaa myös niiden ihmisten määrä, jotka eivät vain tarvitse vaan ovat suorastaan riippuvaisia yhteiskunnan palveluista. Meidän on varmistettava, että tulevina vuosina ja vuosikymmeninä nämä palvelut kyetään myös tarjoamaan.

Hyvät kollegat, myös työelämä tarvitsee kehittämistä. Sitä niin sanottu työreformi ei valitettavasti ole. Sen työelämää ja sopimustoimintaa koskeva osa on vakava ja vaarallinen hanke, joka vain lisää työntekijöiden turvattomuutta. Työreformia on puolustanut nykyään ainoastaan keskustan johto, kenellekään muulle se ei näytä kelpaavan. Ay-liikkeen lisäksi vastustajiin ovat liittyneet teollisuus ja työnantajat ja suurin osa myös yrittäjistä, jotka ymmärtävät, että vain reilu sopimusjärjestelmä ja ay-liikkeen tunnustaminen sopijaosapuoleksi sopivat nykyaikaan ja turvaavat yritysten kilpailukyvyn ja kehittämisen. Paluuta 30-luvulle ei ole.

Ed. Aho ei ole tällä hetkellä paikalla, mutta tässä yhteydessä haluan myös kommentoida hänen vasemmistoliittoon kohdistunutta puheenvuoroaan, jos arvoisa puhemies sallii. Ed. Aho heitti pallon myös vasemmistoliitolle, miksi vasemmistoliitto on hyökännyt keskustan työreformia mutta ei kokoomuksen ohjelmaa vastaan. Minä en halua kovin paljon puolustella kokoomuksen ohjelmaa. Kokoomuksella on oma ohjelmansa, mutta jos katsoo vähimmäispalkkakysymystä, tässä on jonkin näköinen vivahde-ero. Kokoomus lähtee ohjelmassaan siitä, että vähimmäispalkka turvataan työehtosopimusten kautta, kun taas siinä keskusta on myös valmis paikallisesti sopimaan tai jopa ministeritasoisesti päättämään.

Mutta se analyysi, joka vasemmistoliiton johdolla on ollut aivan oikea, on se, että jos kokoomus ja keskustapuolue muodostavat seuraavan hallituksen, uudet työmarkkinajärjestöjen riidat, yleislakot ja yleislakkojen uhkat ovat taas tässä maassa pystyssä. Mutta tosiasia on, että vasta vaalien lopputuloksen jälkeen määritellään hallituskumppanit. Tässä suhteessa työelämän asioista oikeisto ja keskusta ovat tavoitteensa ilmaan heittäneet. Siinä meille vasemmistopuolueille haastetta tulevilla vaalikentillä on tarpeeksi.

Vasemmistoliitto asettaa vaatimuksensa toisin. Mielestämme yritysten henkilöstö tarvitsee selkänojakseen nykyaikaista ja vastuuntuntoista ammattiyhdistysliikettä. Nykyaikainen työelämä ei perustu vastakkainasetteluun vaan sen tosiseikan tunnustamiseen, että yrityksen henkilöstö on osallinen yritykseen ja sen menestymiseen. Tämän tosiseikan tunnustaminen antaa yritykselle ylimääräisen voimavaran kovassakin kilpailussa. Osallisuus merkitsee kuitenkin myös sitä, että henkilöstö saa osuutensa tuloksesta. Muhkeat ja useinkin heikosti perustellut johtajaoptiot eivät ole oikea tapa, sillä viime kädessä menestys on koko henkilöstöstä kiinni.

Myös aluepolitiikkaan tarvitaan lisäpanostusta. Hallitus teki periaatepäätöksen Itä-Suomen kehittämisestä. Tämä tarkoitti resurssien kohdentamista Kainuuseen, Pohjois-Karjalaan, Pohjois-Savoon ja Etelä-Savoon. Periaatepäätöksestä on kuitenkin pitkä matka toteutukseen, sillä tulppana näyttää olevan maan johtava virkakunta. Myöskään kaikki valtioneuvoston jäsenet eivät ole ottaneet periaatepäätöstä tarpeeksi vakavasti.

Aluepolitiikassa on luovuttava entisen kaltaisesta pikkupolitikoinnista ja nurkkakuntaisuudesta. Maakuntien, kaupunkien ja kuntien välinen mustasukkaisuus on vain vahingoksi. On keskityttävä suuriin asioihin. Kun aluepolitiikka on aikaisempaa enemmän maakuntien käsissä, niistä myös riippuu, miten tehokasta ja tuloksellista voimavarojen käyttö on ja miten hyvin yhteistyöllä kyetään suuriinkin hankkeisiin.

Suomen ajaman pohjoisen ulottuvuuden ottaminen koko unionin politiikaksi avaa maallemme aivan uusia mahdollisuuksia. Näin monet Suomen ja Venäjän yhteistyöhankkeet toteutuvat helpommin unionin osallistuessa niihin. Tällaisilla hankkeilla on merkitystä maakunnille koko itärajan mitassa. Mikäli Itä-Suomi saadaan EU:n tavoite 1 -ohjelmaan, alue saa seitsemän vuoden aikana unionilta tukea 8,5—12,6 miljardin markan verran. Tämä on tuntuva piristysruiske, ja sen on näyttävä myös tulevan hallituksen sitoutumisena hankkeiden eteenpäin viemiseksi.

Muuttoliike on aina suuntautunut sinne, missä työpaikkoja on tarjolla. Onkin olennaisen tärkeää, että valtionyhtiöiden myyntituloilla kyetään rahoittamaan uuden yritystoiminnan syntymistä. Maakuntien kehittymiselle on olennaisen tärkeää uuden yritystoiminnan syntyminen, ei hiipuvien elinkeinojen väkinäinen tukeminen. Kun yritystoiminnalle on entistä enemmän luonteenomaista alihankinta ja erilaisten toimintojen ulkoistaminen, syntyy aivan uusia mahdollisuuksia myös pk-yrityksille. Näitä mahdollisuuksia tulee myös maakuntien käyttää hyväkseen.

Arvoisa puhemies! Vasemmistoliiton eduskuntaryhmä luottaa suomalaisten kykyyn ja tai-

toon selviytyä menestyjinä tulevaisuuden koitoksissa.

Ed. Malm: Talman, puhemies! Svenska riksdagsgruppen är tillfreds med behandlingen av Emu-Finlands första budget. Jag är också personligen tillfreds med denna budgetbehandling efter att ha haft förmånen att sitta i statsutskottet och gjort tjugo ordinarie budgeter. I remissdebatten lyfte vi upp en rad detaljfrågor som vi ville att skulle bli föremål för korrigeringar. De flesta har i statsutskottets gått i den riktning vi eftersträvat.

För att det skall vara tillåtet att glädjas över detaljer måste dock också helheten få godkänt, och det får den. De ändringar riksdagen nu gjort äventyrar inte den realistiska ekonomiska politik som 90-talet tvingat fram. De två senaste regeringarnas politik bildar en helhet.

I september konstaterade vi att Finland nu håller på att skapa den buffert som skall möjliggöra såväl amortering på statsskuld och fortsatta moderata skattesänkningar som framtida satsningar på social rättvisa, utbildning och miljö. Vi måste minnas att vi numera, utöver oskrivna regler för en sund ekonomi, frivilligt förbundit oss att följa de skrivna regler för en balanserad offentlig ekonomi som EU:s tillväxt- och stabilitetspakt utgör.

Den ekvation Ekonomiska rådets arbetsgrupp lade fram för några veckor sedan är i det närmaste identisk med vår tankeram, och fullt möjlig. Svenska folkpartiets nya välfärdspolitiska program, som är ett centralt valdokument för partiet, bygger på samma balansgång. Den gemensamma nämnaren — och samtidigt avgörande faktorn — är naturligtvis tillväxten. Svenska folkpartiet har försökt illustrera behovet av en exakt avvägd politik genom att säga att välfärdsstatens framtid beror på procent. En tillväxt på 2 procent betyder nya sparlistor, 4 procent ger redan spelrum med tanke på utveckling, skatter och avkortning av statsskulden.

Puhemies! Talousneuvoston työryhmä käyttää käsitettä etsikkoaika saman asian valaisemiseksi. Talous on vuoteen 2010 mennessä saatava sellaiseen kuntoon, että se selviää tulevista haasteista, joista suurimmat ovat demografinen eli väestöllinen kehitys ja kasvava eläkeläisten määrä. Jotta näistä selvittäisiin, on työllisyyden kohennuttava. Johdonmukaisuuden nimissä työryhmä torjuu pääomaveron kiristämisen. Tämä seikka on kaikkien osapuolten hyvä pistää korvan taakse ottaen huomioon edustettuina olleiden järjestöjen kirjon.

Sekä talousneuvoston työryhmän että Rkp:n keskeinen tavoite on saada ihmiset pysymään pitempään työelämässä. Tavoitteen saavuttamiseksi on ensisijaisesti käytettävä porkkanaa, mutta keppiäkään ei voida kokonaan sulkea pois. Tämä käy ilmi muun muassa niistä ehdotuksista, joista Kari Puron johtamassa työryhmässä käydään keskustelua. Yksi ehdotuksista lähtee siitä, että niin työnantajien kuin työntekijöidenkin niin sanotun eläkeputken hyödyntäminen ikääntyneiden työntekijöiden osalta tehtäisiin epäedullisemmaksi. Ruotsalainen eduskuntaryhmä tukee näitä ajatuksia, koska menettelyä on ilmeisesti viime vuosina käytetty väärin ja se on saanut suorastaan ikärasistisia piirteitä.

Tätä kautta luulisi olevan myös helpompaa saattaa eläkelainsäädäntöön jo tehdyt muutokset oikeihin mittasuhteisiin. Muutosten yksityiskohtia, esimerkiksi taitettua indeksiä ja kansaneläkkeen riippuvuutta työeläkkeestä, on kritisoitu rajusti, mutta tosiasia on, että voimakkaimmin vaikutukset tuntuvat tulevien eläkeläisten elämässä. Lisäpäätöksiä on tulossa, eikä yksikään tuleva sukupolvi tule nauttimaan eläkelainsäädännöstä, joka olisi nykyistä edullisempi.

Puhemies! Ruotsalaisen eduskuntaryhmän ja Rkp:n mielestä talousneuvoston työryhmän raportti muodostakoon seuraavien hallitusneuvottelujen perustan riippumatta siitä, mitkä puolueet istuvat pöydän ääressä. Kysymyshän on siitä, miten me pystymme takaamaan sen, että jaettavaa on myös vähän pitemmällä tähtäimellä.

Kuntatalous on palapelin ongelmallinen pala. On vaikea kuvitella toimenpiteitä, jotka eivät tavalla tai toisella vaikuttaisi kuntiin. Myös tästä ongelmasta on selvityksiä tekeillä. Parempi mahdollisuus maksurahoitukseen on niitä ainoita vaihtoehtoja korvauksena ansiotulovähennysten mahdollisista lisäkorotuksista. Tarkoitus on luonnollisesti, että veronhuojennukset lisäävät taloudellista toimeliaisuutta ja sitä kautta rahoittavat itse itsensä. Vastuuntuntoiset johtavat poliitikot eivät kuitenkaan saa luottaa sellaisiin kumulatiivisiin vaikutuksiin. Rkp edellyttää, että kaikki päätökset perustuvat tästä lähtien kuntien selviytymiskyvyn kannalta uskottavaan laskelmaan.

Viimeksi mainittu on muuten suurin ja yllättävin verotusta koskeva puute keskustan työreformissa. Reformissa peräänkuulutetaan ansiotulovähennyksen voimakasta korottamista, kaksin-

kertaistamista, mutta ilman mitään laskelmaa siitä, mitä se merkitsee kunnille. Onko tämä lapsus?

Huolimatta kuntien veitsenterällä olevasta taloudesta, valtionosuusjärjestelmää on uskallettava tarkastella vielä kerran kokonaisuudessaan. Kun nyt kerran on päädytty laskennalliseen järjestelmään, on jatkettava loppuun asti. Järjestelmää olisi kehitettävä olosuhteet vielä paremmin huomioivaan suuntaan johtotähtenä tavoite, että erilaisista lähtökohdista ponnistavat kunnat asetetaan samalle viivalle. Niin kaupungeissa kuin syrjäseuduillakin on tekijöitä, joita ei ole otettu täysin huomioon edellisellä kierroksella ja joiden merkitys on kasvanut entisestään.

Yleisen tarveharkintaisen tuen lisäksi järjestelmää on täydennettävä korvaavilla järjestelyillä huolellisen harkinnan jälkeen. Yksi tällainen järjestely on lastensuojelun tasausjärjestelmä, jonka eduskunta nyt toteuttaa sen jälkeen, kun muun muassa Rkp toistuvasti kehotti hallitusta antamaan sellaisen esityksen.

Kolmantena täydentävänä osana Rkp peräänkuuluttaa kunnon panostusta kuntien peruspalvelujen kuluttajansuojaan. Vain sillä tavalla voidaan valvoa, että suurempi vapaus ei johda siihen, että kunnat alkavat laistaa perustuslaillisista palveluistaan.

Regeringsgruppernas budgetuppgörelse kom att sammanfalla med den första riktigt konkreta åtgärden i anslutning till övergången till euron — en gemensam räntesänkning. Det var ett sammanträffande, men ett välkommet sådant. Tillsammans betyder händelserna en hel del för köpkraften.

Nu skall vi minnas att mindre populära räntehöjningar ju säkert också någon gång blir aktuella. Det viktiga just nu är i alla fall att den ekonomisk-politiska dialogen kommit igång på allvar i Europa. Också det ekonomiska debattklimatet har tidigare innehållit alltför mycket självcensur och så kallade enda sanningar, både här hemma och inom EU. Vi har bittra erfarenheter av vad uppskjuten krismedvetenhet kan kosta.

Både politikerna och centralbanksfolket har ansvar för tillväxten och sysselsättningen i Europa. Beslutsmekanismerna måste dock vara klara och centralbankens självständighet stå utom tvivel. Prestigehänsyn får dock inte bli hinder för riktiga beslut. Räntesänkningen visar att liknande bedömningar nu gjordes på båda sidor. Detta måste också gälla när ekonomin behöver stramas åt.

Vad gäller de ändringar i budgetförslaget vi varit med och förhandlat fram vill vi ännu betona, att deras summa är cirka en promille av balansomslutningen. Därför äventyrar de inte linjen, inte ens trots att vi vet att budgetöverskottet ännu är ett resultat av vissa engångsåtgärder. Riksdagens huvudsakliga finansieringskälla, ett uppskjutet slopande av sötsaksaccisen, kan i viss mån kritiseras ur principiell synvinkel. Å andra sidan går de tilläggssatsningar riksdagen gjort inte primärt till konsumtionsutgifter med kort verkningstid.

När budgetförslaget anlände räknade svenska riksdagsgruppen upp en rad detaljfrågor som vi ansåg det särskilt viktigt att få korrigering i. Viljan underströks genom budgetmotioner från gruppens sida. Listan toppades av ett bibehållande av nuvarande grunder för presstödet, anslag för Kvarkentrafiken och förhöjt dito för Hangö—Skogbyvägen samt flyktingkvoten.

För presstödet var utgångspunkten inte den bästa. Sfp var det enda parti som redan i presstödsnämnden motsatte sig en övergång till ett rent parlamentariskt stöd, dvs. i praktiken ett kraftigt höjt partistöd på bekostnad av ett selektivt stöd som tryggar medieutbudets mångfald. Inte minst med tanke på språkliga minoriteter skulle ett slopande av det selektiva stödet ha varit en ful plump i EU-Finlands protokoll. När det dessutom visade sig att regeringens förslag inte alls vore bättre med tanke på eventuella konkurrensproblem började argumenteringarna bita.

Riksdagens beslut om ett bibehållet selektivt stöd måste vara ett principbeslut för framtiden. Fördelningen mellan det parlamentariska och selektiva stödet bör dock ännu ses över, men då uttryckligen till fördel för det senare.

Också när det gäller Kvarkentrafiken och vägbudgeten uppfylldes våra önskemål. Nu har Finland gett en klar signal också till Sverige och berörda kommuner om att båttrafiken på ifrågavarande rutt är en alltför viktig regionalpolitisk angelägenhet för att få lämnas åt sitt öde när och om taxfreehandeln upphör. Nu bör övriga parter ta sitt ansvar.

För egen del är vi nöjda över att den uppfattning vi förfäktat, först i regeringen och sedan här i riksdagen, ledde till att en majoritet redan då budgetbehandlingen inleddes uttryckte sin vilja att slå vakt om trafiken. För svenska folkpartiet skulle den riktiga lösningen vara att uppskjuta detta med upphävande av taxfreeheten. Det återstår att se hur man lyckas med den diskussionen inom EU.

Hanko — Skogby-tien osalta oli alusta asti selvää, että talousarvioesityksen 5 miljoonaa oli otettava uuteen harkintaan. Kun tämän vuoden talousarvioon oli varattu 15 miljoonaa, alimitoitukseen ei juuri muuta selitystä löydy kuin se, että määräraha katsottiin alun perin tulleen kirjatuksi väärän tahon toimesta, nimittäin eduskunnan. Asia on nyt korjattu, ja tällä vaarallisella osuudella matkaa taittavat voivat iloita siitä, että poliittinen tuki pikkuhiljaa kasvoi tarpeeksi vahvaksi, jotta asia voitiin hoitaa nopeasti.

Pakolaiskiintiön osalta emme kuitenkaan onnistuneet siinä, mikä tuntui itsestäänselvältä — nimittäin toteuttaa hallituksen oma viime kevään päätös 700 kiintiöpakolaisesta. Kysymys ei siis todellakaan ollut mistään uudesta, erityisen pakolaismyönteisestä linjasta, jos joku yrittäisi sitä nyt väittää. Saimme hilattua kiintiön 600:sta 650:een, eikä nosto 700:aan täällä eduskunnassa kaatunut taloudellisiin syihin, koska kiintiön nostaminen olisi maksanut 4 miljoonaa. Joillakin tahoilla kiusaus kerätä pisteitä kaikkein vaikeimmassa tilanteessa olevien kustannuksella oli kyllä suurempi kuin vakaumus siitä, että tehtiin oikein.

Liikennesektorilta on vielä mainittava yksi pitkäjänteinen työ, joka johti nyt tulokseen; yksityisteiden momenteille ohjataan lisää määrärahoja. Sillä puolella tarvetta onkin ehtinyt syntyä vaalikauden aikana. Tuoreessa päätöksessään 2000-luvun alun korotetuista tiemäärärahoista hallitus sitä paitsi päätti, että yksityisteiden määrärahoja lisätään myös jatkossa. Eduskunta teki siis oikein torjuessaan ruotsalaisen eduskuntaryhmän tuella vaalikauden alussa niiden lakipykälien poistamisen, jotka mahdollistavat määrärahan.

Suomen merenkulkupolitiikka ei voi jäädä tähän asti tehtyihin päätöksiin, eli että uusiin toimenpiteisiin ei ryhdytä. Laajalti kuitenkin ollaan sitä mieltä, myös valtiovarainvaliokunnassa, että olisi otettava käyttöön välineitä, jotka ilman ulosliputusta palauttavat suomalaisten varustamoiden mahdollisuudet suhteessa keskeisiin kilpailijoihin EU:ssa. Erilaisia malleja on olemassa. Myös meidän ryhmästämme on jätetty alushankintavaraukselle rakentuva lakialoite. Tilanne valiokunnassa oli kuitenkin nyt sellainen, että vain korkotukitoimenpiteille ja lausumaan sosiaalimaksujen palauttamisesta löytyi riittävästi tukea. Epäselväksi on myös jäänyt, ovatko varustamot täysin yksimielisiä etusijalle asetettavista tukimuodoista. Vienti ja varustamoelinkeino ovat kuitenkin Suomelle niin merkittäviä, että seuraavissa hallitusneuvotteluissa on löydettävä kestävä kokonaisratkaisu.

Viitaten suoraan siihen, mihin puutuimme lähetekeskustelussa, haluamme vielä mainita lääkärikoulutuksen ja ympäristöjärjestöjen määrärahat. Kummassakin tapauksessa eduskunnan päätös merkitsee määrärahojen pysymistä tämän vuoden tasolla. Muun muassa laajalti tunnetussa järjestössä Håll Skärgården Ren, Pidä saaristo siistinä, voidaan nyt lähteä siitä, että hallituksen puheilla aktiivisesta panostuksesta Itämereen on katetta.

Myös poliisitoimi sai tervetulleen korotuksen verrattuna hallituksen esitykseen, kuitenkin huomattavasti sektorin omia toiveita vähemmän. Tätä edelsi — kuten tavallista, voi kai jo melkein sanoa — mahtipontinen keskustelu, jossa loppua kohden vaatimuksissa ei turhaan kainosteltu mutta johdonmukaisuuden kanssa oli vähän niin ja näin. Ne määrärahat, joita sisäministeri peräsi jo budjettiriihessä, oli yksinkertaisesti syytä ottaa nyt laajemmalti huomioon.

Talman! I regeringen Lipponens program ingick ett beslut om att sänka det nationella stödet för jordbruket och trädgårdsodlingen med 750 miljoner mark från den nivå man kom överens om i medlemsförhandlingarna med EU. Detta var ett svårt beslut för många i svenska folkpartiet och svenska riksdagsgruppen. Dessbättre har cirka 300 miljoner mark av de planerade nedskärningarna inte förverkligats. Det har varit nödvändigt med tanke på den ekonomiska situation lantbruket befinner sig i och de radikalt sänkta inkomster bönderna i dag tvingas leva med. Svenska riksdagsgruppen anser det nödvändigt att regeringen följer med utvecklingen och utnyttjar de ramar som finns i medlemsavtalet om ekonomin i näringen inte förbättras.

År 1999 kommer att vara ett ödesår för det finländska lantbruket. De slutliga besluten om Agenda 2000 kommer att ha avgörande betydelse för en fortsatt inhemsk livsmedelsproduktion. Svenska riksdagsgruppen stöder regeringens strävan att få full kompensation åt bönderna för de prissänkningar som Agendan kommer att medföra. Kompensationen är nödvändig eftersom en avsevärd del av lantbruket inte överlever ytterligare försämringar av ekonomin.

Puhemies! Ruotsalainen eduskuntaryhmä yhtyy valtiovarainvaliokunnan esitykseen vuoden 1999 talousarvioksi.

Talman! Svenska riksdagsgruppen omfattar statsutskottets förslag till budget för år 1999.

Ed. Juurola merkitään läsnä olevaksi.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Pesälä.

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Viime keväänä eduskunta hyväksyi energiaveropaketin, jolla verotuksen painotusta siirrettiin työn verotuksesta energiaverotukseen sen suuntaisesti kuin vihreät ovat vaatineet. Myös tuloverotaulukot lyötiin lukkoon jo tuolloin. Varsinaisen budjettiriihen työstettäväksi jäi varsinaisen talousarvion lisäksi vain pieni joukko tarkennuksia verotukseen.

Valiokuntakäsittelyssä budjettiin ja budjettilakeihin hyväksyttiin monia vihreiden kannalta keskeisiä muutoksia. Valtiovarainvaliokunnan hallitusryhmävastaavat pääsivät toissa viikolla yhteisymmärrykseen muutoksista ensi vuoden budjettiin. Neuvottelutulos ei vastaa vihreiden asettamaa tärkeysjärjestystä, mutta on parempi kokonaisuus kuin hallituksen esitys. Tehtyjä menojen lisäyksiä on tasapainotettu leikkauksilla ja verotulojen kasvulla. Makeisveron kantamista jatketaan vuodella, ja sen noin 170 miljoonan markan tuotolla rahoitetaan valtionvarainvaliokunnan kaavailemia lisämenoja.

Erikoissairaanhoidon tutkimus- ja koulutusmenojen leikkausten poistaminen oli vihreiden mielestä saavutus neuvotteluissa. 110 miljoonan markan lisäys määrärahoihin merkitsee paljon muun muassa Suomen erikoislääkärikoulutukselle ja lääketieteelliselle tutkimukselle.

Poliisin toimintaa, tiehankkeita, kuljetustukea Pohjois-Suomessa, pääkaupunkiseudun rautatieasemien kunnostusta ja ympäristöjärjestöjä rahoitetaan neuvottelutuloksen pohjalta enemmän, kuin hallitus esitti. Tässä siis muutamia esimerkkejä. Vihreät pitivät neuvotteluissa välttämättömänä, että valiokunnan linjauksien joukkoliikennepainotusta saatiin vahvistettua.

Pääkaupunkiseudun väestönkasvu pakottaa kehittämään alueen joukkoliikennettä ja suunnittelemaan uusia investointeja. Budjettimietintöön sisältyy myös vihreiden esityksestä ponsi länsimetroa koskevien neuvottelujen kiirehtimisestä. Ponsi edistää yhteisymmärryksen löytämistä Espoon, Helsingin ja valtion kesken länsimetron aikataulusta. On lupaavaa, että Espoon kaupunginhallitus otti viime viikolla myönteisen kannan länsimetrosuunnitelmiin. Nyt on välttämätöntä taata valtion osallistuminen tämän investoinnin rahoitukseen.

Hallitukselta tuli valiokunnan budjettikäsittelyn loppusuoralla työllistämispaketti. Valitettavasti mukaan ei saatu erillistä ehdotusta ympäristöperusteisten työllisyyshankkeiden käynnistämiseksi. Tällainen työllistäminen on edullista ja sillä voitaisiin edistää monien vaikeasti työllistettävien ihmisten pääsyä työelämään. Sisäisin siirroin löydettiin varat energiapuun tukeen, jolla edistetään ekologisesti kestävää energiapolitiikkaa ja työllistämistä myös.

Jäteverolakia muutettiin valiokunnassa betonijätteen osalta niin, että uusi verovapautus ei koske lajittelematonta betonijätettä. Tällä päätöksellä varmistettiin betonijätteen kierrätyksen jatkuminen Suomessa.

Valtiovarainvaliokunta hyväksyi viime keväänä perustelulausuman kaasu- ja sähkökäyttöisten sekä biopolttoaineita käyttävien moottoriajoneuvojen kokonaisverorasituksen alentamisesta. Hyväksytty vähäpäästöisten nestekaasua tai maakaasua käyttävien kuorma- ja linja-autojen vapautus moottoriajoneuvolain mukaisesta lisäverosta on osittainen vastaus eduskunnan ponteen. Hyväksytty muutos saa liikennöitsijät hankkimaan kaupunkiliikenteeseen vähäpäästöistä bussikalustoa, millä on erittäin myönteinen vaikutus ympäristön tilaan. Vaikka liikennöitsijät ovat tähänkin saakka saaneet kaasukäyttöiselle kalustolle veronhuojennuksia, on huojennuskäytäntö mielletty poikkeusluontoiseksi, minkä vuoksi kaasukäyttöisiin busseihin ei ole investoitu niin paljon, kuin käytännössä olisi ollut mahdollista. Verotuksella on edelleen pyrittävä vähentämään moottoriajoneuvojen aiheuttamia ympäristöpäästöjä.

Lastensuojelun suurten kustannusten tasausjärjestelmä meni läpi sosiaali- ja terveysvaliokunnan aktiivisuuden ansiosta. Vihreä eduskuntaryhmä pitää tärkeänä sosiaali- ja terveysvaliokunnan esitystä, joka parantaa lasten asemaa.

Raha-automaattiyhdistyksen varoja ohjataan järjestöjen käyttöön 62,5 miljoonaa markkaa enemmän kuin hallitus esitti. Vihreä eduskuntaryhmä pitää tärkeänä myös Raha-automaattiyhdistyksen linjausta, sitä että RAY asettaa uudet hankkeet tärkeysjärjestykseen ja että ajankohtaisia hankkeita esittävät järjestöt saavat lisämäärärahoja, vaikka niillä ei olisi vahvaa asemaa RAY:n perinteisessä määrärahojen jaossa.

Arvoisa puhemies! Sateenkaarihallituksen talouspoliittiset linjaukset luotiin pitkälti jo hallitusneuvotteluissa keväällä 1995. Olennaisia kysymyksiä olivat valtion velkaantumisen taittaminen laskuun ja työttömyyden puolittaminen. Vihreille oli välttämätöntä sisällyttää hallituksen tavoitteeksi myös vihreä verouudistus, joka siirtää verotuksen painotusta työn verotuksesta ympäristöveroihin. Hallitusohjelmassa korostettiin hyvinvointipalveluita tulonsiirtojen kustannuksella. Vihreille kipein kysymys tulonsiirroissa oli kotihoidontuen leikkaus.

Kuluvalla eduskuntakaudella Suomen talous on vakautunut ja valtion velkaantuminen on taittumassa. Valtiontalouden hoitaminen edellyttää edelleen pidättyvyyttä valtion menojen lisäämisessä. On helppoheikkimäistä vähätellä velkaongelmaa. Paineita valtiontalouteen aiheuttaa myös verotuksen harmonisointi, joka liittyy EU:ssa ja maailmantaloudessa tapahtuvaan kilpailuun. Valtionvelka ja verotuksen harmonisointi rajoittavat valtion menojen kasvua lähitulevaisuudessa.

Uhkana Suomen taloudelle ovat myös maailmantalouden heilahtelut. Kaakkois-Aasian talouskriisi on heijastunut myös Suomeen. Sitä on käsitelty suomalaisissa lehdissä lähinnä taloussivuilla. Kuitenkin kriisi käytännössä tarkoittaa muun muassa sitä, että miltei puolet Indonesian väestöstä kärsii jonkin asteisesta aliravitsemuksesta. Talouskriisi kytkeytyy käytännössä siis moniin alueen ihmisoikeuskysymyksiin.

Valtionvarainvaliokunta on käsitellyt saman tyyppisiä asioita tänä syksynä käsitellessään myös kansainvälistä tukipakettia, jonka tarkoituksena on vakauttaa Brasilian talous lähtien liikkeelle maan itse laatimasta vakautusohjelmasta. Tuella pyritään myös vakauttamaan maailmantaloutta, mikä on myös avustajamaiden intresseissä. Kriisiohjelmiin nähden tulokselliseempana vihreät pitävät pitkäjänteistä kehitysyhteistyötä. Sen osuutta on kasvatettava tasaisesti ja aiemmin tällä hallituskaudella hyväksytyn ohjelman mukaisesti kohti 0,7 prosentin bruttokansantuoteosuutta.

Maailmantalouden ja valtioiden välisen kilpailun heijastuminen Suomeen ovat merkkejä globalisaatiosta. Globalisaatio on prosessi, jossa maiden keskinäinen taloudellinen riippuvuus kasvaa vähitellen kytkeytyen juuri kilpailuoletuksiin. Se on myös prosessi, joka mahdollistaa vastuun pakoilun. Kansainvälistä kilpailua voidaan käyttää verukkeena vastuun siirtämiseen niissäkin kysymyksissä, joissa sen vaikutus käytännössä on pieni. Vastaus globalisaatioon ei vihreiden mielestä ole eristyminen vaan yhteistyö ongelmien ratkaisemiseksi.

Ympäristön tila ei saa unohtua talouskeskustelussa, ei globaalissa mielessä eikä Suomen tasolla. Suomella on velvoite olla ekologinen edelläkävijä: ympäristöverotuksen osuutta on kasvatettava tulevaisuudessakin niin, että palkkatyöhön liittyviä veroja ja maksuja voidaan edelleen keventää. Joukkoliikenteelle toisaalta on haettava EU:lta erivapaus käyttää verotonta polttoainetta osana EU:n veropolitiikkaa.

Työttömyys on kansallisesti edelleen suuri taloudellinen ja inhimillinen ongelma. Se on pudonnut 11 prosenttiin ja ylittää lievästi EU:n keskitason, joka tuoreimpien tilastojen mukaan on alimmillaan kuuteen vuoteen. Tämä osoittaa työttömyyden olevan valtava ongelma koko EU:n alueella. Verotuksen rakenteen muuttaminen työllistämistä kannustavampaan suuntaan on haaste Suomen EU-politiikalle. Suomen pitää vaatia, että minimiverotasoista voitaisiin yhteisössä päättää määräenemmistöllä. Enemmistöpäätöksillä voitaisiin turvata hyvinvointipalveluiden rahoituspohja ja EU-tasoisten ympäristöverojen kehittäminen.

Kuten ed. Soininvaara budjetin lähetekeskustelussa jo totesi, rakenteelliseen työttömyyteen hallituksen keinot ovat olleet riittämättömät. Tulonsiirtoja, ensisijaisesti työttömyysturvaa, on muutettava edelleen työllistymistä kannustavammaksi. Koska teollisuuden mahdollisuudet työllistämiseen voimakkaan taloudellisen kasvunkin aikana ovat rajalliset, on uusien työpaikkojen syntymistä nimenomaan palvelualoilla kannustettava.

Ed. Aho totesi keskustan ryhmäpuheenvuorossa rakenteellisten uudistusten olevan välttämättömiä muun muassa työllisyyden parantamiseksi. Hän on tällä ajatuksellaan oikeassa. Vihreiden mielestä on selvää, että vaalien jälkeinen hallitus ja tuleva eduskunta joutuvat käsittelemään perusteellista rakenneremonttia muun muassa sosiaaliturvassa. Keskustan uskottavuutta rakenneremontin edistämisessä ei kuitenkaan kasvata sen budjettivastalause, joka lisäisi valtion velkaa, eikä sen linjaama paikallisen sopimisen käytäntö, jonka todellinen vaikutus jää edelleen hämäräksi.

Palvelualoja kehittämällä voidaan parantaa naisten asemaa työmarkkinoilla. Naisten työttömyysaste on nykyisin korkeampi kuin miesten, mikä on suuntaus myös muualla EU:ssa. Naisyrittäjälainojen osuutta pienyrityslainoista

kasvatettiin valiokuntakäsittelyssä sisäisin siirroin. Niiden myöntämisvaltuutta kasvatettiin yhteensä 100 miljoonaan markkaan. Tämä muutos on vihreiden mielestä tarpeen, koska eduskunnan viime budjettikäsittelyssä hyväksymä korotuskaan ei ole riittänyt tälle vuodelle. Naisyrittäjälainat ovat erittäin taloudellinen tapa edistää uusien, ensisijaisesti pienyritysten syntyä.

Myös ikääntyneiden työttömien asema on ongelmallinen. Paras ratkaisu ei ole kuitenkaan eläkeputken avaaminen, vaan on luotava kannustimia yli 50-vuotiaiden palkkaamiseen muun muassa porrastamalla eläkemaksuja.

Kuluvana vuonna kritiikki palvelujen heikosta laadusta on monella paikkakunnalla voimistunut muun muassa johtuen kuntien lomautuksista. Kaikkein heikoimmassa asemassa olevien ei kuitenkaan välttämättä ole helppo saada ääntään kuuluviin. Huoli kuntataloudesta on aiheellinen, koska osalla kunnista on merkittäviä taloudellisia vaikeuksia. Tämän vuoksi kuntien velvoitteita on tarkasteltava niiden rahoitusasemaan nähden. Vihreät katsovat, että tulevalla eduskuntakaudella keskeisin tavoite ei saa olla kokonaisveroasteen laskeminen vaan tasaisen verotuoton takaaminen, jotta peruspalveluista, kuten koulutuksesta ja terveydenhuollosta, voidaan huolehtia.

Julkisten palveluiden lisäksi tarvitaan myös yhteisöjen ja yritysten järjestämiä palveluita. Palveluyritysten asemaa on helpotettava. Kotitaloustyökokeilua on jatkettava ja kehitettävä muun muassa työpaikkojen järjestämää kodinhoitoetua. Lähitulevaisuudessa ikääntyvä väestö tarvitsee kotitalouspalveluita, joita tuskin pystytään järjestämään vain kunnallisesti.

Arvoisa puhemies! Lopuksi vielä köyhyyskysymyksestä. Köyhyyden poistamisessa eduskunnan on pyrittävä yksituumaisesti toteuttamaan nälkäryhmän ehdottamia toimia. On keskeistä saada aikaan toimintaohjelma syrjäytymisen estämiseksi erityisesti lähiöissä, joissa on työttömyyttä. Syrjäytymisen estäminen on lähitulevaisuuden haaste: se vaatii laaja-alaista ja pitkäjänteistä yhteiskuntapolitiikkaa.

Ed. K a l l i s : Arvoisa herra puhemies! Kehitys yhteiskunnassa edellisen eduskuntakauden loppupuolella antoi viitteitä siitä, että itsekkyys on kasvamassa. Vanhat arvot saivat väistyä, ja materialismi, itsekkyys ja välinpitämättömyys alkoivat vallata alaa. Takana oli syvä lama, jonka rahoittamiseen kaikki yhteiskuntaryhmät olivat joutuneet osallistumaan maksukykynsä mukaan. Hyvä- ja keskituloisille oli määrätty korotettu sairausvakuutusmaksu ja ylimääräinen lainavero. Valtion tuloa lisäsi myös tilapäinen televero, jonka tuotto oli huomattava. Kansalaisten perusturvaan ei kuitenkaan kajottu.

Itsekkyyden kasvamisen ilmiöön kristillinen liitto halusi kiinnittää kansalaisten huomiota, kun valitsimme vaaliteemaksi vuoden 1995 eduskuntavaaleihin "Irti itsekkyydestä, tilaa lähimmäiselle". Vaalilauseella halusimme viestittää, mihin seikkaan eduskuntaryhmämme nyt kuluvalla kaudella aikoi panostaa. Vaalien suuri voittaja SDP valitsi hallituskumppaninsa, ja Lipposen hallitus julisti itsensä työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukseksi.

Kristillisessä liitossa ja todennäköisesti myös kansan laajoissa piireissä odotettiin työllisyyden ja yhteisvastuun hallitukselta nimensä mukaisia tekoja. Mikäli hallitus olisi tavoitteeseensa määrätietoisesti pyrkinyt, olisi se myös siinä onnistunut. Edellinen hallitus oli luonut pohjan kansantaloutemme tervehdyttämiselle. Vaihtotase oli käännetty ylijäämäiseksi sen oltua yhtä vuotta lukuun ottamatta alijäämäisenä vuodesta 1970 aina vuoteen 1994 saakka. Yksinkertaisesti sanottuna Suomi kansakuntana ei enää syönyt enempää kuin tienasi. Kansainväliset suhdanteet olivat kääntyneet parempaan tai oikeastaan erittäin hyvään suuntaan.

Onko työttömyyden puolittamistavoitteeseen päästy? Onko yhteisvastuun hallitus onnistunut pienentämään tuloeroja yhteiskunnassa? Hallituksen vastaus molempiin kysymyksiin lienee: kyllä se on onnistunut. Tilastot kertovat kuitenkin jotain aivan muuta. Työttömyys on hyvästä talouskasvusta huolimatta laskenut ainoastaan noin 20 prosentilla. Tilastojen mukaan joutui esimerkiksi viime vuonna 788 572 kansalaista — vastalauseessamme on 50 liian vähän, vastalauseessa on 788 522, mutta tulee siis olla 788 572 — turvautumaan työttömyysturvaan joko pidemmäksi tai lyhyemmäksi ajaksi. Työttömyystilastojen perusteita voidaan paremman tuloksen saavuttamiseksi tietenkin muuttaa, mutta tosiasia ei sen takia muutu. Hallituksen arvosanaksi työllisyyden hoitamisessa tulee viiva nelosen sijasta.

Yhteisvastuun toteuttamisessa epäonnistuminen on vielä suurempi. Erot alueiden, kuntien ja kansalaisryhmien välillä ovat kasvaneet. Vahvat ovat vahvistuneet ja heikot heikentyneet. Kielteisestä kehityksestä kaikki tahot ovat huolestuneita. Kirkon koolle kutsuma nälkäryhmä, jossa on

ollut edustajia kuudesta suurimmasta puolueesta, työmarkkinajärjestöistä ja vapaaehtoisjärjestöistä, toteaa laatimassaan raportissa, miten köyhyysongelma ja syrjäytyminen on kasvanut yhteiskunnalliseksi ongelmaksi.

Meille kaikille poliitikoille tutut luvut toimeentulosta riippuvaisten kansalaisten määrän lisääntymisestä ja köyhyys- ja nälkäongelman kasvamisesta osoittavat, ettei yhteisvastuuta ole istuvasta hallituksesta löytynyt. Nälkäryhmän kannanotto köyhyyden torjumiseksi on täysin yksimielinen. Sen takia pidän itsestäänselvänä asiana, että eduskunta myös täysin yksimielisesti hyväksyy esittämämme perustelulausuman työttömien lapsiperheiden aseman parantamiseksi. Toisenlainen äänestyskäyttäytyminen nälkäryhmän vetoomuksen allekirjoittaneiden puolueiden edustajilta tekee koko vetoomuksen täysin tyhjäksi paperiksi ja vie heiltä myös lopullisesti kaiken uskottavuuden.

Arvoisa puhemies! Oppositiosta käsin on helppo moittia ja moitteet jäävät myös ilmaan huitaisuksi, mikäli vaihtoehtoja hallituksen linjalle ei ole ollut taikka ei ole esittää. Ennen kuin palautan mieleen, mitä kristillinen liitto on tällä kaudella esittänyt ja mitä me seuraavalla kaudella tulemme ajamaan, totean, että yhteiskunnassa on tapahtunut myös paljon myönteistä. Suomi on tänään rikkaampi kuin koskaan aikaisemmin. Valtion budjetin rakenteellinen alijäämä on jo selvästi alle 10 miljardia markkaa. Kansalaisten tulevaisuudenusko on palautunut, ja korjaamalla edellä mainitut yhteiskunnalliset ongelmat voisimme todella katsoa luottavaisesti tulevaisuuteen.

Kristillinen liitto on tämän kauden kaikista budjettiesityksistä todennut, että niiden painopisteen olisi pitänyt olla työllisyyden edistämisen puolella. Työttömyyden aiheuttamat vahingot työttömälle, hänen omaisilleen ja koko yhteiskunnalle ovat todella suuret. Työttömyyteen tulisi suhtautua samalla tavalla kuin rikollisuuteen, sitä ei saisi missään muodossa sietää. Lisäksi on muistettava, että työttömyys ruokkii rikollisuutta.

Hallituksen toimenpiteet työllisyyden edistämiseksi ovat rajoittuneet pääasiallisesti talouskasvusta huolehtimiseen. Jo edellisellä kaudella todettiin täällä ja myös muissa EU-maissa, ettei hyväkään talouskasvu riitä poistamaan työttömyyttä. Tämä on toistettu useita kertoa jo tänä päivänä. Tarvitaan selkeitä työllisyyttä edistäviä sekä työttömyyttä torjuvia ohjelmia. Sellaisia hallitus on tarjonnut hyvin niukasti. Käyttöön otettu työvuorottelujärjestelmä on hyvä, ja sitä tulisi kehittää pysyväksi sapattivapaalaiksi eduskuntaryhmämme esittämällä tavalla. Verohelpotukset kotitalouksien työllistämishankkeille ovat kuin pisara meressä, vaikkakin hallituksen edustajat mainitsevat ne, jos ei nyt suurina saavutuksina, niin ainakin merkittävinä uudistuksina.

Kristillinen liitto esittää yhä edelleen ylimenokauden ajaksi mallia, jonka mukaan työnantajalle annetaan vaihtoehto eräiden välillisten palkkakulujen maksamiselle. Vaihtoehto olisi työllistäminen. Työnantaja siis joko maksaa tai työllistää. On selvää, että lähes kaikki työnantajat mieluummin työllistäisivät kuin maksaisivat esimerkiksi työttömyysvakuutusmaksun, joka monen mutkan ja käsittelyn jälkeen selvästi pienempänä joutuu myöhemmin työttömän taskuun. Emme ole väittäneet, ettei tämä olisi verovarojen käyttämistä työllistämiseen, mutta niin on myös silloin, kun hallitus perustelee verojen alentamista työllisyysnäkökohdilla.

On vaikea sanoa, paljonko verojen alentaminen 5 miljardilla markalla työllisyyttä parantaa, mutta sen me kaikki tiedämme, että saman summan käyttäminen palkkoihin on työllisyyttä ajatellen varmasti tehokkaampaa. Palkkaamisen kynnystä voidaan monella tavalla madaltaa, ja jostakin syystä katseet ovat kaikissa poliittisissa piireissä jo vuosikymmeniä kohdistuneet välillisiin palkkamenoihin. Asiasta on puhuttu aivan kyllästymiseen saakka, mutta toimenpiteisiin ei ole ryhdytty. Jopa Lipposen hallituksen ohjelmaan sisältyy työntekijöiden sosiaaliturvan rahoittamisen uudistaminen. Tämäkin ohjelmakohta jää työvoimavaltaisten yritysten harmiksi toteuttamatta.

Keskusta esittää omassa työreformissaan sosiaalimaksujen sitomista palkkojen suuruuteen. Nykyinen malli on lähes kaikkien mielestä huonohko, koska se rankaisee työllistämistä. Mitä enemmän työllistää, sitä enemmän joutuu maksamaan muun muassa työttömyysvakuutusmaksuja. Kristillisen liiton mukaan maksuperusteena tulisi olla muu kuin palkkojen maksu, joka siis suosii pääomavaltaisia yrityksiä työvoimavaltaisten kustannuksella. Esittämämme tasevero kääntää nykyjärjestelmän päälaelleen, kun se suosii työvoimavaltaisia yrityksiä pääomavaltaisten kustannuksella. Mallimme periaate on varmasti oikea, mutta hienosäädön kohteeksi voi tulla se, määräytyykö vero brutto- vai nettovarallisuudesta.

Arvoisa puhemies! Totesin edellä, että työvuorottelukokeilusta tehtäisiin pysyvä sapattivapaa-

laki. Tästäkin esitimme jo viime kaudella selkeän mallin. Kuuden kuukauden sapattijakso 50 prosentin palkalla aina kuuden vuoden välein merkitsisi työajan lyhentämistä 7,7 prosentilla. Teoreettisesti tämä lisäisi työvoiman tarvetta lähes 200 000 työntekijällä, mutta jo puolet tuosta määrästä vaikuttaisi merkittävästi työllisyystilanteeseen. Kokonaiskustannukset olisivat noin 4 prosenttia nykyisistä palkkamenoista, ja sen jakaminen työnantajan ja työntekijän välillä olisi molemmille varsin siedettävä. Todettakoon, että tuporatkaisujen palkankorotukset ja veroalennukset olisivat hyvinkin riittäneet tällaisen lain rahoittamiseen.

Hallituskaudella bruttoveroasteen nousu jäänee pieneksi, mutta nettoveroasteen nousu on taas huomattava, 18,3 prosentista 23,7 prosenttiin. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että tulonsiirroista riippuvaisten kansalaisten asema on huonontunut. Seuraamukset tulonsiirtojen leikkauksista näkyvät edellä mainitun nälkäryhmän raportissa. Paljonko leikkaukset ovat lopullisesti budjettivajetta pienentäneet, on mahdotonta sanoa, menoleikkaus kun saattaa lisätä vielä suuremmalla summalla menoja jossakin toisessa kohdassa.

Kuinka paljon kasvava turvattomuus ja irrallisuus nuorten keskuudessa johtuu perheiden ja koulujen aseman heikentämisestä? Tuskin kukaan voi väittää, ettei huumeiden ja alkoholin lisääntyvä käyttö nuorten keskuudessa olisi myös syynä lisääntyvään väkivaltaisuuteen samoissa piireissä. Tästä yhteiskunta maksaa kovan hinnan, mikäli ei toimenpiteisiin ryhdytä riittävän ajoissa. Hallituksen esitys 1,5 miljoonan markan määrärahasta koululaisten iltapäivätoimintaan ei tilannetta paljon paranna. Kristillinen liitto esittää tähän tarkoitukseen 10 markkaa per asukas eli 50 miljoonaa markkaa lisää.

Leikkaus saa myös epäsosiaalisen muodon, jos samanaikaisesti lisätään jonkin toisen ryhmän tuloja. Tämän kauden tuloveroalennukset 1 000 markalla kuukaudessa ylimmässä tuloluokassa oleville ovat pahasti ristiriidassa yhteisvastuullisen politiikan kanssa, kun samanaikaisesti leikataan toimeentulotukea ja eläkeläisten tuloja.

Minimieläkettä, noin 2 500 markkaa kuukaudessa, Kristillinen liitto esittää nostettavaksi 200 markalla kuukaudessa, ja korotus rahoitetaan varainsiirtoveron veropohjaa laajentamalla. Arvopaperipörssissä tapahtuva kauppa otetaan varainsiirtoveron piiriin. Esittämällämme 0,1 prosentin pörssiverolla ei olisi käytännössä mitään kielteisiä vaikutuksia ja sen tuotto riittäisi hyvin edellä mainittujen eläkkeiden nostamiseen. Luovutusvoittoja, jotka perustuvat lyhytaikaiseen omistamiseen, tulisi myös verottaa ankarammin ja vastaavasti pitkäaikaiseen omistamiseen perustuvia taas lievemmin.

Arvoisa puhemies! Kun esitämme budjettiin jonkin verran lisäyksiä, on muistettava, että olemme myös pitkin syksyä, kuten tämänkin puheenvuoron aikana, esittäneet tulonlisäyksiä valtiolle. Kristillisen liiton budjettipolitiikka on vastuullista ja eroaa hallituksen linjasta sosiaalisempana ja työllisyysystävällisempänä linjana.

Ed. P e n t t i l ä : Arvoisa puhemies! Suomessa on nyt säästetty ja tingitty monta vuotta. Mitä on saatu aikaan? Vaalikauden ensimmäisen budjetin loppusumma oli 193 miljardia markkaa, nyt budjetin loppusumma on 188,5 miljardia markkaa. Neljässä vuodessa on saatu vajaan 5 miljardin pienennys budjetin loppusummaan. Tämä ei ole paljon.

Tiedän, että budjetin loppusumma on vain yksi tapa katsoa budjetin kehitystä, mutta kaikessa yksinkertaisuudessaan se kertoo korutonta kieltä siitä, että hallituksen ja eduskunnan tekemien säästöpäätösten keskeinen sisältö on ollut se, että pahimmat kasvuautomaatit on saatu kuriin. Mitään suurta rakenteellista muutosta budjettiin ei ole neljässä vuodessa pystytty tekemään. Tämän sanon siitä huolimatta, että hallituksen aikaansaama budjettitasapainon saavuttaminen on merkittävä ja myönteinen asia.

Puheessani keskityn kolmeen asiaan: budjettiin sisältyviin ongelmin, toiseksi kansainvälisiin talousnäkymiin sekä kolmanneksi nuorsuomalaisten näkemyksiin siitä, miten valtion- ja kansantaloutta tulisi tulevaisuudessa hoitaa. Kuten tunnettua, olemme ainoa puolue, joka on julkaissut vaihtoehtoisen sosiaaliturva- ja verotusmallin laskelmineen.

Aloitan budjetin rakenteellisista ongelmista. Pahin näistä on korkea veroaste. Korkea veroaste tarkoittaa korkeaa työttömyyttä. Se tarkoittaa sitä, ettei työn antaminen eikä työn tekeminen kannata.

Suomen kokonaisveroaste on maailman kärkeä. Suomalaisessa politiikassa tähän tietoon suhtaudutaan alistuen, ikään kuin korkea verotus olisi luonnon laki. Sitä se ei ole. Pitkälle ja kolealle talvelle emme voi mitään, kokonaisveroasteen määritteleminen sen sijaan on täysin tämän eduskunnan päätettävissä. Mikäli tahtoa on, voidaan sitä alentaa rivakalla tahdilla.

Korkeaan kokonaisveroasteeseen on nähdäkseni kaksi selittävää syytä. Ensimmäinen on se, että korkea verotus takaa poliitikoille enemmän valtaa kuin matala verotus. Suomessa poliittisilla päätöksillä sijoitetaan lähes 50 penniä joka markasta, vain puolet jää kansalaisten itsensä päätettäväksi. Kuten tunnettua, poliitikot ovat haluttomia luopumaan vallasta. Verotuksen kohdalla he ovat haluttomia luopumaan taloudellisesta vallasta.

Toinen syy korkeaan kokonaisveroasteeseen on se, että hallitus ei usko niin sanottuihin dynaamisiin vaikutuksiin. Dynaamisilla vaikutuksilla tarkoitetaan lisääntynyttä toimeliaisuutta ja sitä kautta lisääntyviä verotuloja. Se, että dynaamisiin vaikutuksiin ei uskota, on kummallista, kun muistetaan, että tämän vuosikymmenen ainoa merkittävä verouudistus, pääomatuloveroprosentin radikaali tiputtaminen, todisti dynaamisten vaikutusten toimivan. Pääomatuloveron merkittävä pudottaminen johti valtion verokertymän suureen lisääntymiseen. Ei ole nähdäkseni mitään syytä uskoa, etteikö tämä mekanismi toimisi myös palkkaveron pudottamisen yhteydessä.

Toinen rakenteellinen ongelma budjetissa on rakenteellinen työttömyys. Tämähän on koko meidän yhteiskuntamme suuri rakenteellinen ongelma. Rakenteellinen työttömyys on viime vuosina vain kasvanut. Tällä hetkellä se näyttää olevan noin 10 prosentin luokkaa. Tällaista rakenteellista työttömyyttä ei mikään kansantalous kestä. Tämän ongelman ratkaisemiseksi tarvitaan verotuksen alentamista, sosiaaliturvan muutosta ja työmarkkinoiden toimivuuden oleellista parantamista. Palaan näihin teemoihin hieman myöhemmin.

Kolmas ongelma on budjetin taustalla oleva olettamus suhteellisen suotuisana jatkuvasta kansainvälisestä talouskehityksestä. Uutiset Japanin suurten pankkien joutumisesta valtion haltuun kertovat selvästi, että Aasian kriisi ei vielä ole läheskään ohi. On turha uskoa, että maailmantalouden myönteinen kehitys kannattelisi Suomea kohti valoisampaa tulevaisuutta.

Arvoisa puhemies! Vaikka maailmantaloudessa on suuria epävarmuustekijöitä, on Suomella hyvät edellytykset menestyä yhä avoimemmassa maailmantaloudessa. Suomen kansantalous on monipuolisempi kuin koskaan. Metsä- ja metalliteollisuuden rinnalle noussut high tech -vientiteollisuus kasvaa edelleen. Asenteet ovat muuttuneet yrittämiselle myönteisemmiksi. Valtiontalouden pahin velkakriisi on ohitse ja yhteinen raha suojaa Suomea maailmantalouden kriiseiltä paremmin kuin oma valuutta.

Kaiken kaikkiaan voidaan uskoa, että talouskasvu voi jatkua hyvänä vielä pitkään, mikäli käyttämättömät resurssit, työtön työvoima ja suomalaisten luovuus saadaan tehokkaammin käyttöön. Kuinka työtön työvoima ja suomalaisten luovuus sitten saadaan tehokkaampaan käyttöön? Toteuttamalla verotuksen, sosiaaliturvan ja työmarkkinoiden uudistukset, jotka palauttavat tekemisen ilon suomalaiseen yhteiskuntaan. Paljon puhuttu verotuksen painopisteen siirtäminen työn verotuksesta muihin kohteisiin ei riitä. Myös kokonaisveroastetta on alennettava. Tehtävä on vaativa, sillä tulevina vuosina valtiontalouden tulee olla ylijäämäinen, jotta valtion velkaa saadaan lyhennettyä.

Itsestäänselvää on, että tavoitteeseen kokonaisveroasteen alentamisesta ei päästä, mikäli joitakin veroja nostetaan. Nuorsuomalaisten kanta kaikkiin ehdotettuihin veronkorotuksiin on kielteinen. Lähdemme siitä, että tässä maassa ei ole varaa korottaa mitään veroja. Olemme valmiita keskusteluihin vasta sitten, jos voidaan aukottomasti näyttää, että esimerkiksi ympäristöveron korotusta vastaan saadaan suurempia veronpienennyksiä muualta.

Sosiaaliturvan uudistamisessa on tärkeää päästä eroon suomalaisesta kastiyhteiskunnasta. Kastiyhteiskunnalla tarkoitan sitä, että teollisen yhteiskunnan perintönä ihmiset yhä edelleen jaetaan työttömiin, työssäkäyviin, opiskelijoihin, eläkeläisiin, pätkätyöläisiin ja muihin keinotekoisiin lokeroihin. Tästä roolijaosta vapautuminen on edellytys, että yrittäjyys, itsensä työllistäminen ja henkilökohtainen vastuunkanto tulevat yhteiskuntaa ohjaaviksi periaatteiksi.

Nuorsuomalaisten perusturva on ratkaisu tähän ongelmaan. Sen keskeinen periaate on, että verovaroin kustannettava sosiaaliturva on käytettävä kaikkien kansalaisten kannustavan perusturvan varmistamiseen. Elinolosuhteiden muuttumattomuuteen tarkoitetut ansiosidonnaiset etuudet ovat pääsääntöisesti kunkin vapaaehtoisesti hankittavissa esimerkiksi ottamalla yksityisiä vakuutuksia. Toisin sanoen emme ole lakkauttamassa ansiosidonnaisia etuuksia. Olemme ainoastaan muuttamassa niitä vakuutuspohjaisiksi.

Nuorsuomalaisten perusturva koostuu kuudesta osasta, jotka ovat perustulo, hoivaseteli, asumistuki, erityistuki, sosiaaliturvatili ja kansalaistyö. Kun perusturva yhdistetään pienten tulojen verottomuuteen, jota olemme ehdottaneet

tässä laskelmassamme siten, että se ulottuisi 4 000 markkaan saakka, syntyy oikeudenmukainen ja kannustava sosiaaliturva. Kuten aiemmin totesin, on nuorsuomalaiset ainoana puolueena esittänyt laskelmat sosiaaliturvan kokonaisuudistuksen toteuttamiseksi.

Arvoisa puhemies! Lopuksi haluaisin sanoa muutaman sanan työelämästä, sen uudistamisesta ja siitä keskustelusta, joka työreformin ja muiden vastaavien ohjelmien johdosta on käyty.

Kun katsotaan suomalaista työelämää, niin voidaan sanoa, että tilanne on melko lailla lohduton. Työmarkkinat eivät toimi. Samaan aikaan, kun työssäkäyvät uupuvat kasvavan työtaakan alla, pysyy työttömyys korkeana. Työn kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa. Ihmisen ääni ei kuulu. Työehdot joustavat silloin, kun työmarkkinajärjestöt päättävät. Ne eivät jousta silloin, kun työntekijän elämäntilanne vaatii tai yrityksen tuotteiden tai palvelujen kysyntä yllättävästi vähenee.

Syy työmarkkinoiden huonoon toimivuuteen on se, että työmarkkinajärjestelmämme periytyy aivan erilaisista olosuhteista. Teollinen palkkatyöyhteiskunta on taakse jäänyttä elämää. Erilaiset työnteon ja yrittämisen välimuodot yleistyvät kovaa vauhtia. Tämän vuoksi työmarkkinoiden pelisäännöt ja työlainsäädäntö on uusittava. Tätä murroksen taustaa vasten on keskustan työreformi hyvä keskustelualoite, joka pääosin on kannatettava, vaikka laskelmia taikka merkittäviä verotuksen kevennyksiä siinä ei juuri olekaan.

Me nuorsuomalaiset olemme sitä mieltä, että jokaisella tulee olla oikeus itse sopia työnantajansa kanssa työsopimuksestaan työlainsäädännön puitteissa. Järjestäytymättömät yritykset ja palkansaajat voivat yhdessä sopia työehtojen vähimmäistasosta yrityskohtaisesti yhteistoimintalain mukaisessa yhteistyömenettelyssä. (Ed. Aittoniemi: Niin kuin vuonna 16!) Minimipalkka on säädettävä lailla.

Tämä kaikki kuulostaa jotenkin paluulta taaksepäin, ja tuolla yksi kansanedustaja huuteli, että tämä on vähän niin kuin vuonna 1916. Suuri kysymys työreformissa taikka työmarkkinoiden toimivuuden palauttamisessa onkin nimenomaan se, miten tavoitteeseen päästään polkematta työntekijöiden oikeuksia. Ratkaisu on mielestäni se, että sallitaan paikallinen sopiminen silloin, kun työntekijät ja työnantaja sitä yhteisesti haluavat. Tällaisessa mallissa joustoista sovittaisiin työntekijöiden ehdoilla. Elleivät työntekijät olisi valmiita poikkeamaan yleissitovuudesta, silloin eletään yleissitovuuden mukaan. Paikallinen sopiminen tällaisessa mallissa on mahdollista vain siinä tapauksessa, että työntekijät ja työnantaja yhdessä haluavat sopia osasta työehdoista paikallisesti.

Itse asiassa hyvin tunnettua on, että jo tänään työpaikoilla sovitaan paikallisesti, mutta ilman lain suojaa. Tällainen malli, jossa lähdettäisiin siitä, että paikallinen sopiminen on mahdollista silloin, kun työntekijät ja työnantajat yhdessä siitä sopivat, palauttaisi lain suojan myös näille työpaikoille, joissa yhteisesti halutaan yleissitovista säännöksistä poiketa.

Arvoisa puhemies! On merkittävää ja hyvää, että budjettitasapaino on saatu aikaan. Seuraavan hallituksen suuri tehtävä on uudistaa suomalainen verotus, työmarkkinat ja sosiaaliturva vastaamaan uuden ajan haasteisiin.

Ed. K u o p p a : Herra puhemies! Suomen talous on ollut jo usean vuoden ajan kasvussa. Tämän kasvun hedelmät eivät kuitenkaan ole jakautuneet tasaisesti eri väestöryhmille. Siitä kertovat muun muassa vuoden 1997 verotilastot, joiden mukaan pääomatulot ja yhteisöjen voitot kasvoivat yli 40 prosenttia tuona vuonna. Yksityisillä henkilöillä tulojen kasvu painottui yli 200 000 markan tuloluokkaan, joka edustaa melko pientä osaa väestöstä. Yli 2/3 tulojen kasvusta suuntautui näille hyvätuloisille henkilöille. Nämä hyvätuloiset eivät ole käytännössä joutuneet kärsimään mistään leikkauksista tai säästöistä, mutta he ovat hyötyneet verohelpotuksista ja pääomatulojen veroeduista. Tulonjakotilaston mukaan jo vuonna 1996 tuloerot kasvoivat selvästi. Tutkijat varoittavat, että kehityksen jatkuessa köyhyydestä voi tulla uudelleen pysyvä ilmiö Suomeen ja että Suomi voi lakata olemasta suhteellisen tasaisen tulonjaon maa.

Sen sijaan että tällaiselle kehitykselle altistutaan, pitäisi mielestäni nyt leikkaushaavoja hoitaa ja ommella umpeen. Nyt on lama- ja Emu-leikkausten korjaamisen aika. Yleinen taloudellinen tilanne ja myös valtiontalouden tasapainon parantuminen antavat siihen mahdollisuuksia.

Valtiovarainvaliokunnan mietinnössä esitetään hallituksen talousarvioesitykseen joitakin korjauksia. Esimerkiksi erikoissairaanhoidon tutkimustoimintaan ja lääkärien koulutukseen esitetyt määrärahavähennykset on valiokunnan mietinnössä poistettu. Valiokunta esittää myös joitakin lisäyksiä työllisyysmäärärahoihin. Asuntotuotannon lainavaltuuksien panttaamisesta esitetään luovuttavaksi, jolloin koko lainavaltuus olisi vuoden 1999 alusta lähtien käytettä-

vissä. Myönteinen merkki on myös se, että alueellisen kuljetustuen kumoamista tarkoittava laki on hylätty ja että alueellisen kuljetustuen määrärahaa on tämän perusteella hieman lisätty. Oikean suuntainen esitys on samoin yksityisteiden valtionavun määrärahan lisäys.

Kokonaisuutta ajatellen nämä ovat kuitenkin melko vaatimattomia muutoksia. Julkisella sektorilla on monilla aloilla käynnissä palvelujen tai toimintojen suoranainen alasajo, ja kehityksen pysäyttämiseksi tarvittaisiin suurempia määrärahalisäyksiä ja tehokkaampia toimia. Valiokunnan mietinnössä on koko joukko kriittisiä huomioita muun muassa yleissivistävän opetuksen valtionosuuksien yksikköhintojen jälkeenjääneisyydestä, terveydenhuollon ongelmista ja valtion tukeman asuntotuotannon riittämättömyydestä. Näistä kriittisistä huomioista ei ole kuitenkaan tehty riittävän selviä johtopäätöksiä.

Leikkaushaavojen hoitamiseksi olisi ensiksikin kohennettava pienituloisten sosiaaliturvaa. Olemme esittäneet työmarkkinatukeen ja työttömien peruspäivärahaan 30 markan lisäystä. Se poistaisi päivärahan jälkeenjääneisyyttä ja toisi siihen pienen tasokorotuksen. Työttömien perusturvan alhaisuus on sosiaaliturvan suurimpia ongelmia, joka johtaa monella luukulla kiertämisen ongelmaan ja kuntien toimeentulotuen varassa elävien ihmisten suureen määrään. Työmarkkinatuen perusturvan saajia on noin 200 000. Heidän taloudellista ahdinkoaan olisi helpotettava ja syrjäytymistä ehkäistävä perusturvaa parantamalla. Päivärahojen tason ohella korjausta vaativat muun muassa sovitellun päivärahan tiukat rajat sekä työmarkkinatuen riippuvuus puolison tuloista. Tiukkaa tarveharkintaa olisi mielestäni lievennettävä.

Työttömille hallitus on antanut keppiä ja pieniä porkkanoita. Nyt hallitus on ottamassa jälleen yhden pienen porkkanan työttömiltä pois. Työttömyysturvan työssäoloehdon tiukentaminen johtaa siihen, että yhä useampi työtön putoaa pois ansiosidonnaiselta työttömyysturvalta tai peruspäivärahalta. Se merkitsee tällöin useimmille toimeentulotuen merkittävää vaikeutumista. Myös motiivi osallistua työvoimakoulutukseen heikkenee, kun koulutusta ei enää oteta huomioon työttömyyspäivärahan saamisen edellytyksissä.

Monien pitkäaikaistyöttömien asema huonontuisi entisestään. Kun maassamme jatkuu vaikea työttömyys ja koska pitkäaikaistyöttömien määrä on edelleen suuri, ei ole mielestämme perusteltua kiristää työttömyysturvan saannin ehtoja. Säännös työvoimakoulutuksen huomioon ottamisesta työttömyysturvan työssäoloehdossa tulisi mielestämme säätää pysyväksi eikä lopettaa, kuten nyt hallitus on tekemässä.

Toinen hyvin pienituloinen ryhmä, jonka asema kaipaa kohennusta, on opiskelijat. Opintotukeen ei ole tehty indeksitarkistuksia sen jälkeen, kun uusimuotoinen opintotuki vuonna 1992 tuli käyttöön. Vuonna 1995 sitä paitsi opintotuen perusosaa ja asumislisää leikattiin useimmilta opiskelijoilta. Esitämme 200 markan korotusta opintorahoihin, joka korjaisi jälkeenjääneisyyttä ja parantaisi erityisesti pienimpiä opintotukia. Jatkossa opintotukea olisi parannettava muun muassa maksamalla asumislisää myös kesäkuukausina.

Eläketurvaan on viime vuosina tehty monia leikkauksia. Helpoimmin korjattavia asioita on eläkeläisten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun poistaminen. Tällaista lisäveroa ei muilla väestöryhmillä ole, ja se tulisi yksinkertaisesti poistaa.

Eläkeläiset ovat nyt erityisen laajasti arvostelleet myös kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta ja yli 65-vuotiaita syrjivää taitettua indeksiä. Näihin asioihin joudutaan vielä tälläkin eduskuntakaudella palaamaan.

Myös kansaneläkkeen tasokorotuksen tarve on tullut ilmeiseksi. Täyden kansaneläkkeen määrää ei ole tarkistettu vuoden 1983 jälkeen, ja monet eläkeläisjärjestöt ovat nyt nostaneet esille vaatimuksen tasokorotuksesta. Sen aika vihdoinkin olisi.

Kuntien palvelujen turvaamiseksi olisi valtionapuja ehdottomasti korotettava. Tällä vaalikaudella käydyt keskustelut muun muassa opettajien lomautuksista ja vanhustenhoidon tilasta osoittavat, että ongelmat kunnissa ovat todellisia eivätkä kuviteltuja. Tehtyjä määrärahaleikkauksia olisi ainakin osittain peruttava. Suurentamalla sisäministeriön määrärahaa kuntien harkinnanvaraiseen tukeen apua voitaisiin suunnata erityisesti huonoimmassa asemassa oleville kunnille, jotka esimerkiksi häviävät yhteisöveron jaon muutoksesta. Myös normaalien valtionosuuksien määrärahojen korottaminen on perusteltua.

Esimerkiksi vanhusten ja vammaisten kotona asumisen tukemiseksi omaishoidontukea olisi korotettava niin, että omaishoito olisi mielekästä työtä eikä vain uhrautumista kutsumuksen tai avioliiton vuoksi. Tuen saantiehtoja olisi väljennettävä ja samalla selkeytettävä. Tämä tietenkin

vaatisi kuntien sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuuksien lisäämistä.

Kuntien palvelujen turvaaminen ja kehittäminen on yksi keino parantaa työllisyyttä. Erityisesti sosiaali- ja terveyspalveluihin olisi saatavissa runsaasti työtöntä työvoimaa. Mielestämme työllisyyden parantamiseksi on tehtävä kaikki voitava myös työministeriön määrärahoilla, koska työministeriön tilastoissa oli edelleen lokakuun lopussa 343 000 työtöntä työnhakijaa.

Hallituksen esityksissä keskeisiin työllisyysmäärärahoihin on tehty tuntuvia leikkauksia. Pitkäaikaistyöttömyyden ja syrjäytymisen ehkäisemiseksi työllisyysmäärärahat olisi pidettävä riittävän korkealla tasolla, ettei lopullista syrjäytymistä yhteiskunnan ulkopuolelle tapahdu, vaikka yleinen työllisyystilanne on hieman helpottunut.

Olemme esittäneet työllisyysmäärärahojen lisäyksiä, jotka ovat suurempia kuin valiokunnan tarjoamat. Tärkeätä olisi lisätä muun muassa määrärahoja investointihankkeisiin, jotka edistävät muun muassa aluepoliittisia päämääriä.

Työllisyyteen vaikuttavat myös asuntotuotannon määrärahat. Ympäristövaliokunnan lausunnossa ollaan huolestuneita valtion rahoittaman asuntotuotannon supistumisesta. Valtiovarainvaliokunnan lausumaehdotuksessa esitetään, että hallituksen olisi tarvittaessa tehtävä ensi vuoden aikana esitys arava- ja korkotukilainojen myöntämisvaltuuden lisäämiseksi. Selkeintä olisi lisätä myöntämisvaltuutta jo nyt ensi vuoden talousarviossa esimerkiksi 600 miljoonalla markalla, jota olemme esittäneet. Lisäys olisi osoitettava nimenomaan aravatuotantoon.

Olemme esittäneet määrärahan lisäyksiä, ja siitä tietenkin seuraa kysymys, mistä saadaan rahat.

Toimet työllisyyden parantamiseksi rahoittavat suureksi osaksi itsensä, koska ne lisäävät verotuloja ja vähentävät sosiaaliturvan menoja. Yksi keino parantaa valtiontalouden tasapainoa on yhteisöverojen ja pääomatulojen verojen korottaminen, jota myös SAK on esittänyt. Olemme esittäneet veroprosentin korottamista 35 prosenttiin, mikä vastaa Oecd-maiden keskiarvoa. Nykyisellä veropohjalla tällainen 7 prosenttiyksikön korotus tuottaisi 7—8 miljardia markkaa, jolla voisi hyvin korjata sosiaaliturvan ja julkisten palvelujen pahimpia ongelmia.

Rahaa vapautuisi myös asehankinnoista, joihin on suunniteltu tuleville vuosille kymmeniä miljardeja. Olemme vastustaneet helikopterien miljarditilauksia ja tulemme vastustamaan mahdollisten taisteluhelikopterien hankintaa, jos sitä tullaan esittämään kuljetushelikoptereiden hankinnan jatkoksi.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Joulunalusaika on toiveiden luvattua aikaa. Joulupukki saa lasten lahjatoivelistoja ympäri maailman. Listoja tehdään hyvässä uskossa ja hartain toivein niiden mahdollisimman täydellisen täyttymisen toiveessa. Jouluaattona selviää sitten totuus, onko toivelista toteutunut ja kuinka täydellisesti se on tapahtunut.

Hallituksen ehdotus valtion ensi vuoden budjetiksi ja valtiovarainvaliokunnan hallituspuolueiden voimin siitä antama mietintö käy hyvästä joululahjatoivelistasta. Hallitus toivoo budjetin perusteissaan, että Suomen talouskasvu olisi tulevana vuonna, huolimatta lähes kautta linjan heikkenevistä näkymistä, 4 prosentin tasolla. Valtiovarainministeriö tosin hieman kohtuullisti toivetta alentamalla kasvuennusteen 3,5 prosenttiin. Toivetta voidaan silti pitää pahoin yliammuttuna, kuin tuhman pojan lahjalistana, sillä käytännössä poikkeuksetta kaikki muut taloutemme ennusteita tekevät asiantuntijatahot ovat päätyneet huomattavasti alemmalle tasolle eli noin 2—3,2 prosenttiin. Samaa ylioptimismia on myös hallituksen työttömyysluvuissa, jotka tarkastuksenkin jälkeen päätyvät vain hieman yli 10 prosenttiin.

Valtiovarainvaliokunta ja nimenomaan sen hallitusrintamaenemmistö on sekin päätynyt ummistamaan silmänsä totuudelta luottaen joulupukin, tässä tapauksessa kansainvälisen talouskehityksen, markkinavoimien ja suomalaisen kotimarkkinakysynnän, hyvään tahtoon. Valiokunta ei ole halunnut pilata hyvää joulua itseltään tai hallitukselta, ja on siunannut hallituksen hurskaat toiveet. Ikävä olla näin suuren juhlan kynnyksellä täysin realistinen, mutta perussuomalaisten mielestä ikävä totuus on aina parempi kuin kymmenen kaunista valhetta. Olisi ollut kaikille tahoille, niin hallitukselle ja hallituspuolueille kuin elinkeinoelämälle ja ennen kaikkea kansalaisille parempi, mikäli ensi vuoden budjetti olisi perustunut nyt esitettyä realistisemmille odotuksille ja ennusteille. Nyt valitulle kehityslinjalle löytyy valitettavan vähän perusteita, ja, kuten kaikki tiedämme, kesken vuoden tapahtuva totuuteen havahtuminen on aina tuskallista ja tekee kipeää, eniten aina vähempiosaisiin kansalaisiin, joilta on helpointa ottaa, kun he eivät pysty sitä estämäänkään.

Arvoisa puhemies! Tämä ei ole ainoa asia, jossa joulupukki tulee budjetin yhteydessä mieleen. Luettuani valtiovarainvaliokunnan mietinnön huomasin, että myös siellä on leikitty joulupukkia. Tälle lapsenomaisuudelle löytyy tosin helposti selitys, kun katsotaan ensi vuoden kalenteria: maaliskuun 21. päivänä on eduskuntavaalit. Tottahan toki kiltit hallituspuolueet ja niiden kuuliaiset kansanedustajat lahjansa ansaitsevat. Tällä kertaa onkin joululahjarahoja jaettu lähes 80-luvun lopun malliin. Rahaa on käytetty useita kymmeniä miljoonia markkoja suoranaisesti niin hallituspuolueiden kansanedustajien aloitteiden toteuttamiseen kuin muuten heidän puoleltaan tulleiden toiveiden täyttämiseen.

Näiden määrärahalisäysten osalta tyydyn vain toteamaan, että olisipa meillä aina joulu ja vaalit joka vuosi! Näin siksi, että lisää rahaa on osoitettu mielestäni varsin tärkeisiin ja kipeästi rahaa kaipaaviin kohteisiin. Mainittakoon esimerkkinä vaikkapa poliisin toimintamäärärahat, työllisyyden hoito ja kuljetustuki. Toki määrärahalisäyksistä on tunnistettavissa paljon henkilökohtaisempiakin sormenjälkiä, mutta täytyyhän sitä tontun joskus vetää vähän kotiinkin päin.

Arvoisa puhemies! Hallituksen varsin joulunpunaiset odotukset Suomen talouskehityksestä vuonna 1999 perustuvat lähinnä vankkaan uskoon kotimarkkinoidemme ripeästä ja tasaisesta kehittymisestä. Budjetin perusteluista ja sisällöstä on vedettävissä se yksiselitteinen johtopäätös, että ennustettu 3,5 prosentin talouskasvu saataisiin aikaan kulutuskysynnän avulla kotimarkkinoilla ja rakentamisen lisääntymisellä. Tämä on aika huima suunnanmuutos ja asennetarkistus, sillä onhan viime vuosien huippukorkea talouskasvu tullut noin 85-prosenttisesti vientisektorin kautta. Tähän ulkomaankaupan ihmeitä tekevään voimaanhan on Suomessa vannottu jo Ahon — Viinasen "hirmuhallituksen" ajoista saakka, johon kuoroon Lipposen Tikkurilan värikarttakoalitio on harmonisesti yhtynyt. Kuinka nyt voi ääni kellossa näin yhtäkkisesti muuttua? Onko niin, että kun hätä tulee, muistetaan lähellä olevaa ystävääkin eli suomalaista kuluttajaa ja hänen ostovoimaansa?

Perussuomalaisten mielestä Suomessa olisi tullut jo huomattavasti pidempään rakentaa talouskasvuamme tehtyä enemmän kotimarkkinoiden varaan. Kuluttajien ostovoimaa olisi tullut elvyttää nopeammin kuin on tehty, aloittaen se Ahon hallituksen pankki- ja talouskriisin pääsyyllisiksi leimaamien lapsiperheiden, eläkeläisten, pienyrittäjien ja työttömien taloudellisen aseman kohentamisella. Hallituksen talousgurujen päähänhän ei ainakaan tähän päivään mennessä ole mennyt se yksinkertainen lainalaisuus, että köyhään sijoitettu markka tulee talouselämään ja yhteiskunnalle huomattavasti nopeammin takaisin kuin varakkaalle annettu markka. Köyhä menee ja ostaa markallaan kotimaassa tehtyä ruokaa, vaatteita tai palveluja, kun rikas taas säilöö markkansa tuottamaan itselleen rahaa. Pitkällä tähtäimellä varakkaiden suosiminen verohelpotuksin ja optioeduin on tietysti valtiontaloudelle edullisempaa, mutta mikäli halutaan nopeita vaikutuksia kotimarkkinoilla ja kulutuskysynnässä, kannattaa sijoittaa vähäväkiseen kansanosaan ja sen etuisuuksiin.

Valitettavasti hallituksen ja valtiovarainvaliokunnan jouluisen ruusuinen näkemys Suomen ensi vuoden talouskehityksestä ei näy kautta budjettilinjausten. Tavallisen kansalaisen ja varsinkaan pienituloisimpien kansalaisten ostovoiman lisäämiseen tähtääviä toimia on turha etsiä mietinnöstä tai budjetista. Vai ovatko niitä kansaneläkkeen perusosan leikkaus, työttömien etuuksien toistuva nipistäminen tai lasten päivähoidon ehtojen kiristämiskaavailut?

Merkkejä odotetusta taloutemme kotimarkkinavetoisuudesta on turha myöskään etsiä valtaosin kotimarkkinoille suuntautuvan pk-yritystoiminnan toimintaedellytysten parantamisesta. Työvaltaiselle pk-yritystoiminnalle ovat tärkeitä työn välillisten kustannusten alentaminen, verotuksen keventäminen sekä palvelusektorin arvonlisäveroprosentin pienentäminen tai saatavissa olevan riskirahoituksen lisäämistoimet, joita on turha etsiä budjetista.

Kuinka yleensä voidaan olettaa hallituksen kotimarkkinayhtälön toteutuvan, kun sen paremmin ostavalle kuin tuottavallekaan osapuolelle ei osoiteta mitään tilannetta parantavaa toimenpidettä? Se taitaa olla vain mainitsemani usko joulun toiveiden toteutumiseen.

Arvoisa puhemies! Kuluneena viikonloppuna pidettiin Wienissä EU:n huippukokous, jossa oli määrä tehdä tärkeitä päätöksiä unionin lähitulevaisuuden kannalta, mutta olemme uutisista voineet havaita, ettei tuloksiin päästy juuri missään. Päällimmäiseksi aiheeksi uusien EU:n rahoituskehysten tai laajentumisen sijasta nousi jo tehdyn päätöksen mitätöimisestä tai lykkäämisestä keskusteleminen. Valtionpäämiehet kiistelivät ensi vuoden kesällä loppumassa olevan tax-free-kaupan jatkamisesta, vaikka sen toteuttamisesta on olemassa useitakin päätöksiä. En tarkoita arvos-

telullani sitä, että vastustaisin verovapaan kaupan jatkumista, vaan sitä, että jo tehtyjä päätöksiä, joihin on varauduttu, aletaan viime hetkellä perua.

Tax-free-myynnin loppuminen on vaikea asia nimenomaan Pohjanmaalla, Keski-Suomessa ja Pohjois-Suomessa työllisyyden ja matkailun kannalta. Etelä- ja Länsi-Suomen osalta kysymys ei ole niin ongelmallinen, koska laivat voivat koukata Ahvenanmaan tai Eestin kautta ja säilyttää verovapaan myynnin mahdollisuuden. On herännyt ajatus, pitäisiköhän Pohjanmaallakin harkita sitä, että esimerkiksi Vaasan edustalla sijaitseville Mikkelin saarille luotaisiin itsehallintoalue, jolloin myös Merenkurkun lauttaliikenne saataisiin taas kannattavaksi ja saari nauttimaan omista tasoitusmaksuistaan. Toisaalta kokoomuksen toiminta tuntuu tässä yhteydessä oudolta, kun puheenjohtaja Niinistö uhoaa yksin kaatavansa mahdollisen päätöksen tax-free-kaupan lopettamisen lykkäämisestä. Kuka hänelle on antanut sellaiseen valtuudet ja millä perusteilla, vai onko siihen vaikuttanut tuleva ehdokkuus eduskuntavaaleissa Helsingin vaalipiirissä?

Arvoisa puhemies! Valiokunnassa on päädytty lisäämään poliisin toimintamäärärahoja 30 miljoonalla markalla. Tämä on hatunnoston arvoinen teko, kun tiedetään se vaikea, lähes toivoton tilanne, johon vuosia toistuneet poliisin määrärahaleikkaukset ovat johtaneet ja ovat johtamassa. Tällä hetkellä täyttämättä on noin 500 virkaa ja määrä uhkaa nousta lyhyessä ajassa yli tuhanteen virkaan. Samaan aikaan rikollisuus lisääntyy, kansainvälistyy ja raaistuu. Haluan kuitenkin tiputtaa hallitusryhmät maan pinnalle muistuttamalla, että nyt lisätty määräraha riittää kattamaan niukasti vain yhden läänin, esimerkiksi Länsi-Suomen läänin, määrärahavajeen. Todellisuudessa tarvittaisiin siis lähes viisinkertainen määrä eli noin 150 miljoonaa markkaa, jotta pystyttäisiin edes lopettamaan poliisipalvelujen alasajo Suomessa. Toimi on siis oikean suuntainen mutta valitettavan riittämätön tuomaan ratkaisua tähän kipeään ja vaaralliseen ongelmaan.

Lisäksi oikeusministeriölle osoitettiin muutama miljoona syyttäjien määrän lisäämiseen. Tähän voidaan todeta kuten edellä, etteivät rahat riitä entistä harvemmin selviävienkään ja käsittelyltään pitenevien juttujen läpi viemiseen kohtuuajassa. Lisärahaa niin alioikeuksille kuin ylemmillekin oikeusasteille olisi tarvittu merkittävästi osoitettua enemmän, mikäli kohtuuttomilta odotusajoilta halutaan jatkossa välttyä.

Yksityisteiden valtionapuihin oli hallituksen toimesta merkitty 30 miljoonaa markkaa, koska hallitus tiesi eduskunnan mielipiteen asiasta olevan, että yksityisteille tulee antaa valtionapua. Valtiovarainvaliokunta on lisännyt kyseiseen tarkoitukseen 15 miljoonan markan määrärahan, josta osoitan sille vilpittömän tunnustuksen. Valitettavasti puheena olevien teiden kunto on päässyt viime vuosien laiminlyöntien seurauksena vaarallisen huonoksi ja monet niistä ovat lähes liikenteeseen sopimattomassa kunnossa. Vaarana on, että raskaat ajoneuvot, esimerkiksi paloautot, eivät pysty liikkumaan monilla yksityisteillä, jolloin tienvarren asukkaiden perusturvallisuus on vaarassa.

Mielestäni seuraavan hallituksen ohjelmaan tulisikin kirjata selkeästi linjamuutos Ahon ja Lipposen hallituksiin verrattuna siten, että olennaisesti nykyistä enemmän varoja osoitettaisiin syrjäalueiden perustienpitoon ja kunnostukseen, vähän liikennöityjen ratojen korjaukseen ja kiskonvaihtoon sekä yksityisteiden valtionapujen tasokorotukseen. Suomea on olemassa muuallakin kuin moottoriteiden ja valtateiden varrella, ja näillä syrjäalueilla asuvia kansalaisia tulee kohdella myös liikenteellisesti tasapuolisesti, sillä peritäänhän syrjäalueiden asukkaiden verot saman ulosottouhan alla kuin rintamaidenkin asukkailta.

Samalla tavoin tulee vaalien jälkeisen hallituksen tehdä selkeä linjamuutos köyhien kuntien kohtelussa, sillä nykyisellä menolla vaarantuu useiden kymmenien köyhimpien kuntien asukkaiden peruspalvelujen saaminen rahan puutteen takia. Huolimatta lähes sadan kunnan tekemästä äyrihinnan korotuksesta on monilla niillä konkurssikehitys käynnissä ja vaje lisääntyy vuosi vuodelta. Säästämiselläkin on takarajansa, sillä lopulta tulee pää vetävän käteen ja luotto loppuu. Ei liene kuitenkaan tarkoitus, että perustuslain kansalaisten tasavertaiselle kohtelulle asuinpaikasta riippumatta viitataan kintaalla valtiovallan taholta.

Arvoisa puhemies! Hallitus budjettiesityksessään ja hallitusryhmät valiokunnassa ovat olleet joulumielellä ja pyrkineet hieman kaunistelemaan yli kolmivuotisen taipaleensa jälkiä. Pieni pakkeli ei kuitenkaan peitä kansan kärsimyksen syviä ryppyjä huolimatta taitavasta mielipidemuokkauksesta. Suomen talous-, vero-, sosiaali- ja työllisyyspolitiikan on palattava lähemmäs pohjoismaista tasavertaisemman hyvinvoinnin yhteiskuntaa niin, että työttömällä, eläkeläisellä, opiskelijalla, lapsiperheillä, velkaongelmaisilla ja

muillakin vähempiosaisilla on todellinen ihmisarvo. Tähän saakka harjoitetulla köyhien kyykyttämislinjalla ei voida enää jatkaa ilman pysyviä yhteiskunnallisia vaurioita.

Ed. Virtanen: Arvoisa puhemies! Pakkokollegat, ministeri, kansalaiset, kansalaisten edustajat! (Välihuuto) — Ai, täällä on kielimiehiäkin paikalla, vai tarkoitatteko ehkä joitain muitten porvarien kanssa kulkijoita, nykyään vasemmallakin ja keskellä?

Arvoisa puhemies! Miksen itse ole tehnyt mitään niin sanottuja parannusehdotuksia budjettiin, niin voisi ajatella sitä, että näin joulun alla, kun on puhuttu, se olisi ikään kuin etukäteen jo tuleville kilteille lapsille suunnattua toimintaa, että kun tekee paljon ehdotuksia, he ehkä äänestävät minuakin tai jotain puoluetta tai jotain muuta liittoa, jota siinä sitten edustaa. Mutta kun olen nähnyt tämän, voisiko sanoa, budjettimeiningin, miten se täällä tapahtuu ja miten se tehdään, ajattelin enemmänkin keskittyä siihen, budjetoida sen, kun on meidän eduskuntamme lopun ajan budjetti meneillään, mikä tämä budjetti sitten todellisuudessa on ja mikä on tämä viimeinen vaalibudjetti luonteeltaan. (Ed. Ala-Nissilä: Se on talousarvio eikä budjetti!) — Tämä on talousarvio! No, voidaan siihen arviointiin palata sitten myöhemmin. Talousarvio? Onko niillä kauhea ero muuten? (Ed. Ala-Nissilä: Ei!) — Hyvä! Ajattelin, olenko todella mennyt jossain vielä sekaisinkin.

Viimeksi käytin — on muutama median edustajakin paikalla ja pari turvamiestä vartioimassa, etteivät liikaa pillastu — ironiaa siitä, että arvoisa valtiovarainministeri oli puhunut budjetin yhteydessä siitä, että satoihin vuosiin ei riitä jaettavaa jakopolitiikoille. Keskustan edustajat saattoivat siinä kokea jotain ehkä hirvittävääkin kauhua satojen vuosien yksinäisyydestä oppositiossa tai tietysti kaikki muutkin, jotka lupailevat liikoja, koska jaettavaa ei riitä. Median edustajat eivät alkuunkaan ymmärtäneet minkäänlaista ironiaa tässä vaan päinvastoin kiisivät todistamaan, että valtiovarainministeri niin varmasti on sanonut ja ed. Virtasella oli sen laatuinen saapas jalassaan eikä sen laatuinen, että oli niin narsistinen, että nosti toisen saappaan tahallaan esiin. Tämä liittyy siihen budjetointiin, että jos budjetistakin yksinkertaisesti yrittää vertauskuvallisesti kertoa, media ei ainakaan pysy mukana. Puhemies tietysti pysyi kunnioitettavasti asiassa, vaikka ei aivan ehkä myöskään tajunnut symboliikkaa.

Mutta mikä budjetti on, sen selittäminen on vaikeaa, koska tuli juuri tämä talousarvio esiin. Aikoinaan on tapahtunut semmoinen skitsofreeninen juttu, että suomen kieli, Euroopassa kun nyt ollaan, tulee suomalais-ugrilaiselta pohjalta ja on logiikaltaan ja sanarakenteeltaan hyvin erilaista ja se budjetti, budget, josta olen ennenkin puhunut, se pieni kukkaro, jonka aikoinaan Englannin varainministeri toi parlamenttiin, sisälsi jydyn, kaiken sen siemenen, millä pystytään hoitamaan asiat, ja sieltä sitten löytyy niin paljon siittävää elinvoimaa, että asiat pystytään laittamaan kuntoon.

Suomessa talous tulee talo-sanasta. Oikeastaan talousarviossa on aivan niin kuin päinvastaisesta päästä lähdetty liikkeelle. Nimittäin talo kaikessa syvyyspsykologiasymboliikassa tarkoittaa kohtua. Esimerkiksi heprean kielessä beta-kirjain, joka on talon muotoinen, tuli juuri siitä, että kaikkein pyhin paikka, jossa asiat pystytään hoitamaan, on kohtu. Sitten tuli talo, ja talo oli se ympyröity asia, ja talous oli sitä, että sen sitten hoiti joku tyyppi, ja kun tuli emperor, ympyrä, ympyräkaupunki, se oli vielä isompi kohtu, ja sitten tuli kaupunkivaltio, jossa oli talousarvio. Vähemmästäkin menee mies sekaisin puhumattakaan naisista, jos toiset puhuvat koko ajan paukuista, jotka tuodaan, jotta voitaisiin tehdä jotain, ja toiset taas puhuvat koko ajan kohdusta ja talosta, jotta voitaisiin tehdä arvioidulla prosessilla jotain.

Mielestäni suomalaiset ovat tässäkin asiassa taas uskomattoman hedelmällisessä tilassa. Me voimme nähdä kielipelin, aivan kuten Nietzsche aikoinaan sanoi, että koko eurooppalainen sivistys, siis myös taloustieto ja tietoisuus, on pelkkää indoeurooppalaisten kielten sanaleikkiä. Suomalaiset voisivat hyvin tajuta idean kohtuudesta ja siitä, millä sitten mällätä ja millä kohtuudella.

Jotenkin tulee mieleen, jos saisi käyttää tällaista vasemmistolaista vertausta, kun nälkäjonoistakin puhuttiin ja kun Kalliossa asuu, että siihen liittyi aikoinaan se, että kun mies toi budjetin tai tilipussin kotiin ja jos oli vielä semmoinen mies, jolle tiukasti sanottiin, että tuot sitten sen varmasti heti kotiin, niin talousihminen hoiti kohtuullisesti raha-asiat siihen kuntoon, että perhe selvisi viikon tai kuukauden, minkä ajan nyt siihen aikaan tilillä selvittiin. Ikään kuin pystyttiin perhepiirissä — pere tarkoittaa taas viereisessä maassa, Eestissä, kuntaa, kund, ja siitä tulee taas monta kuntaa, ja siitä tulee valtio — hoitamaan kyseisillä varoilla talous siinä muodossa kohtuullisesti ja tietyssä ajassa niin, että se on kaikille

parhaaksi ja sitä ei mikään, voisiko sanoa, ylikuumeneminen pilaa, koska se ylikuumeneminen ennen aikaan ainakin Kalliossa alkoi jo saunassa tilipussin kanssa, jos ei sitä tuotu vaimolle. Samalla laillahan kävi edellisen torvelohallituksen kanssa, että tietysti jo edellisen ja sitä edellisen hallituksen kuumennettua tilannetta kaikki meni.

Tulee mieleen tietysti, kun juoksupojaksi on valittu armeijan puolella — tai vähän väärä ilmaisu tietysti sanoa juoksupojaksi, kun on jo naisministereitä valittu juoksutytöiksi — että olisi aika mielenkiintoista nähdä, jos suomalaiset hahmottaisivat juuri tämän talousihmeen pohjalta sen, että jos tulisi joskus valtiovarainministeriksi, tarkoitan ykkösministeriksi, nainen, mitä sitten tapahtuisi. Tietysti en mitenkään moiti nykyistä ministeriä tässä asiassa, joku on sentäs tutustunut kirjallisuuteenkin syvemminkin, muuhunkin kuin budjettiin tässä ympäristössä. Mutta kuitenkin tämä lähtökohta sinällään yleensäkin, mitä täällä koko paikassa tapahtuu, se liittyy hyvin elimellisesti, aivan kuin suomalainen sana elinvoimaisuus tulee peruselementeistä, siihen, että me pystymme tosiaan tekemään niitä asioita. Se on sitten ihan sama, jos ei löydy tämmöistä kotia tai semmoista valtiota, semmoista kuntaa, semmoista ympäristöä, mihin me sijoitamme tämän elinvoimaisuutemme ja koko elimistömme organisaation. Organ tarkoittaa latinassa elintä. Silloinhan nämä hommat eivät toimi. Sitten tullaan moraalikysymyksiin, jos ne vielä pannaan vääriin paikkoihin ja väärille tileille ja viedään väärille ihmisille rahat ja pelataan ja mitä niitä tapahtuukaan kaikkea. Ed. Kokkonen voisi kertoa niistä asioista enemmän, mutta hän ei ole nyt paikalla.

Jotta mentäisiin ihan tähän konkreettiinkin asiaan, mikä nyt tässä viimeisessä lopun ajan budjetissa 999 tai talousarviossa meikäläistä noin moraalisesti hivenen pännii, niin mainitaan nyt, koska jotkut lukevat Internetistäkin näitä juttuja ja joku toimittaja saattaa jonkun taikasanan kirjoittaa lehteen, että ainakin tämä eläkeläisten kohtelu on näköjään jatkunut sinä, millaisena edellinen kloppien ja tunarien ja nuorten miesten kokematon kaaoskäytäntöhallitus sen aloitti, eli eniten ovat jääneet kaikesta paitsi eläkeläiset. Heiltä leikattiin jo silloin eniten ja nyt on leikattu edelleen, vaikkei nyt ihan samaan tahtiin, vähän on tullut takaisinkin. Voisiko sanoa esimerkkinä tämän hampaattoman menon tässä asiassa, koska se, jos mikä, on moraalittomin asia. Silloin kun sairaskuluvähennys poistettiin, sen kaikista selkein tae oli se, että ainakin hampaat hoidetaan kuntoon. Minä muistan vielä isänikin iloinneen siitä asiasta, vaikka hampaat oli jo hoidettu kuntoon, mutta että kuitenkin saa äiti hampaat halvemmalla tulevaisuudessa, kun hallituskin sen takaa niin varmasti.

Nyt, kun on lukenut erilaisia yleisönosastoja, epätoivoisena selaillut, että olisiko siellä jotain muutakin kuin joskus jotain vastapuolueitten haukkuja ja muitten vastaavien ääliöitten ja ääliöttärien kirjoituksia, niin siellä tosiaan yllättävän paljon eläkeläiset ovat kiinnittäneet siihen huomiota, että vaikka ei ole hyvitettykään näitä asioita, jotka täällä on moneen kertaan kauniisti lueteltu, eikä poistettu niitä tiettyjä veron kaltaisia mätkyjä, niin tämän hammashomman voisi joku kyllä joskus hoitaa. Olisin toivonut, että jossain muodossa se olisi ollut ehkä tässäkin, (Ed. Aittoniemi: Keskusta hoitaa!) vaikka semmoisena ... — Keskusta nyt ei mitään tämmöisiä asioita hoida, että se on ihan ... Tai keskustahan hoitaa kaiken! Kyllä minä sen uskon, kun joku keskustalainen sen minulle sanoo, niin totta kai se on selvää kuin pläkki.

Toinen asia on syrjäytetyt ihmiset eli eläkeläiset ovat tuolla ihmeissään, ketä äänestäisivät, ja tietysti kova kilpailu tulee tässä, kun nyt valitettavasti minäkään en ole pannut tänne mitään. Omassa vaalipiirissäni on selvästi semmoinen keskustan edustaja, joka on luvannut vaikka mitä jokaiselle, ja meikäläinen ei ole pannut yhtä ainutta tänne lisää. Olen todella huolestunut, kuinka tässä oikein käykään vielä, kun on semmoinenkin edustaja, joka lupasi vielä jopa lopettaa, mutta ei pitänyt sitäkään, niin sitten tosiaan saattaa hermostua, kun on kokematon edustaja toiselle kaudelle ehkä pyrkimässä, jos suostumuksensa antaa, jos voisi vähän asian vierestä puhua, arvoisa puhemies.

Nämä syrjäytyneet ja syrjäytetyt on toinen asia. Syrjä-sanasta muistan aikoinaan sellaisen uskomattoman ja rankan biisin "Don't push me, 'cause I'm near the Edge" eli älä enää tönäise mua, koska minä olen jo siinä syrjällä. Syrjäytynyt tai syrjäytetyt oikeastaan se oikea muoto on. Kun näin joulun alla ollaan, niin joskus tuntuu siltä, että oletetaan, että nämä kiltit lapset ovat jo tyrkätyt siitä reunan yli niin, voisiko sanoa, tukevasti tai niin syvään kuiluun, että siellä vaan pelkkä lotraus ja muu lurina ja pillereitten pureskelun narskunta kuuluu, että sieltä ei nouse enää esimerkiksi sellaista porukkaa, joka rupeaisi äänestämään ainakaan inhimillisesti. Kyllähän siis kaikennäköistä oikeistolaista yritystä löytyy,

että verot alas ja mitä niitä nyt olikaan, ed. Kuisma, sosiaaliturva pois ja mutiaiset muualle. Tämmöisiä lupauksia voi vielä muutama tulla ja sitten hoiperrellaan vaaliuurnille, kun niitä lupailee.

En tiedä, onko niitä täällä budjetissa luvattu, mutta kuitenkaan näille ihmisille varsinaisesti ei kyllä ole annettu paljon mitään, puhutaan nyt ihan työttömistä ja syrjäytyneistä, muuta kuin lupauksia. Tietysti sanotaan, että tämä talouskasvu tässä nyt on jatkuvasti lisännyt työpaikkoja. Ja onhan se talouskasvu todella joittenkin mielestä arvokastakin ja varsinkin Nokia, jonka ainakin 85-prosenttisesti ulkomaiset jo omistavat ja loput ovat joillakin suomalaisilla, on ainakin vetänyt hyvin Suomea nousuun. Joskus tulee mieleen, kun katselee Helsinginkin niitä tyyppejä, jotka ovat tästä talouskasvusta nauttineet ja ovat muutenkin ihmisiä, jotka television ääressä ovat talouskasvun orjia, että se aiheuttaa tämmöistä talouskasvisilmiötä. Voisi panna tietyn näköisen tyypin johonkin vaalimainokseen ja sanoa, että talouskasvun luonnollisin tulos on talouskasvis. Se on jotenkin yksinkertaisinta politiikkaa.

Minusta täältä koko ajan on puuttunut tämmöinen vaihtoehtoinen, selkeä energiapolitiikka, uudet energialinjaukset. Se on ollut vähän näpertelyä, täälläkään se ei oikeastaan näy mitenkään, vaikka Suomi nyt Nokia-johtoisesti uuden teknologian maana ajoi säälittävän, sellua maailmalle lykkäävän halpahintaisimman metsän turmelijan ohitse, eli siis tekniikasta ja mekaniikasta, uudesta hienotekniikasta on tullut johtava laji Suomessa. Miksi emme ole tosiaan sijoittaneet energiakeksintöihin, energiainnovaatioihin, energia- mihin tahansa yrittäjyyteen? Nesteeltäkin on tullut hyvin paljon tietoja siitä, kuinka aurinkokennot toimivat aina vain paremmin ja varsinkin akkujen kapasiteetti on kasvanut huimasti ja tuulimyllyt pyörivät aina vain paremmalla hyötysuhteella ja vesivoimastakin saa vaikka mitä irti.

Mutta loppujen lopuksi tässä onkin kyse tästä yrittäjyys- ja pienyrittäjyyskompleksista. Se on sekä vasemmiston että oikeiston ongelma, ja keskustalla sitä ongelmaa ei ole, koska ne eivät ilmeisesti ymmärrä siitä mitään, kun lukee näitä reformin, voisiko sanoa, reformoituja muotojakin. Yleensäkin tämmöinen ihminen, omatoiminen, luova, aktiivisesti ajatteleva, välillä ei tietysti aina toimi niin hyvin, kun on saattanut tehdä niin paljon hommia, on uhka yleensäkin poliittiselle järjestelmälle tai rahantekosysteemille.

Hyvä esimerkki siitä on se, miten esimerkiksi media ja politiikka yhtyvät siinä, kun keksitään. Presidentti sanoo, että innovatiivisuus, keksinnöllisyys, kehitetään kaikkia uusia suomalaisia tuotteita, suomalaisesta puusta; nykyään kun sitä kuumapuristetaan, saataisiin vaikka mitä, saadaan kitaroita ja kanteleita ja vaikka mitä, parempia kuin missään muualla maailmassa. Tulee kaikennäköistä öljyä, mitä tahansa meidän puustamme voitaisiin tehdä. Niin kuin sanoin, sitä viedään halvimmassa ja typerimmässä muodossa maailmalle. Sama juttu on, että turpeestakin voisi tehdä jotain muuta kuin polttaa sitä savuna ilmaan. Sitten sattumalta törmätään siihen, että ensin kauniisti puhutaan naisaloista ja naisyrittäjyydestä ja on naisyrittäjälisää ja kaikkea tämmöistä, mutta sitten kun joku tekee tämmöisen, voisiko sanoa, turveprovokaation, että oikein pukeutuu suomalaiseen turvepukuun, niin suomalainen media, joka on tietysti isojen puolueitten omistuksessa ja ehkä vielä isompien taustatahojenkin omistuksessa, lähinnä ei ymmärrä, käsitä mitään, halveksii naista tai halveksii yleensä suomalaista yrittäjyyttä tai pelästyy niin paljon tai jotenkin muuten menee änkäksi, koska eihän tämä voi olla mahdollista. Tai sitten pelästyy niin paljon isoja poikia, kun Irwin Goodman on laulanut niin tuhmasti Sven Dufvasta, sitten voi olla, ettei enää pääse isoisiin bileisiin, jos vielä menisi onneton kehumaan jotain.

Haluan vain sanoa siis sitä, että jos tässä maassa näkyy jotain yksilöllistä yrittäjyyttä ja naisalojen kauan kuuluttamaa mainostusta, josta on tullut uskomattoman paljon positiivista palautetta, silloin tällä isolla budjettitasolla ei näy mitään muuta kuin moukkamaista nitistämistä, mitätöintiä, halveksuntaa, lähinnä niin kuin meilläkin mentäisiin tällä perusbudjettitasolla siihen vanhaan kunnon juttuun, niin kuin joku valmentaja on sanonut, että se on vain semmoinen veltto. Mutta se tilahan tulee teille kaikille aina, kun budjetti on tyhjennetty, vaikka olisi ollut minkälainen talous ympärillä.

Vielä palaisin nälkäryhmäasiaan. Joku sanoi, että se oli mautonta, että vain isojen puolueiden edustajat olivat paikalla, arvoisa puhemies, mutta mielestäni kyse oli jopa eräänlaisesta kristillisestä huumorintajusta, vaikka yleensä ironia on täällä kielletty. Mutta niin kuin moni on sanonut, Jeesuskin oli suuri humoristi ja evankeliumi tarkoittaa sitä, että osaa liikuttua nauruun asti ja itku ja nauru parhaimmillaan ovat sitä, ettei enää erota, itkeekö vai nauraa. Sitten kun nainen huutaa, että lopeta, lopeta, se oikeastaan tarkoittaa, että aloita, aloita. Jos sanotaan, että minä kuo-

len, se tarkoittaa, että minä elän. Eli täällä menevät nämä asiat sekaisin. Olen ennenkin tästä asiasta puhunut. Mutta se, että tämmöinen kristillinen huumori parhaimmillaan oli siinä, että mitä sinne tosiaan pieniä ryhmiä kutsumaan. Eivät pienet ryhmät mitään nälkää tässä maassa ole aiheuttaneet eikä nälkäjonoja. Turhaan siinä niin kuin ... (Ed. Aittoniemi: Ei ne sitä poistakaan!) — No kyllä ne sen poistavat, jos tämä meno jatkuu. Katsokaa, niistä tulee sitten isoja ryhmiä. Oli aikoinaan tämmöinen tyylisuunta kuin dialektiikka. Sen keksi kyllä ihan oikeistolainen Hegel eikä Marx, ettei tarvitse pelästyä ed. Aittoniemen. Pian saattaa kääntyä se juttu, mutta jos aina vain roikkuu siinä keskustassa, vaikka eläkkeet olisivat kuinka suuria, eikä oikeastaan enää muuta tekemistä olisi, niin jos ei silloinkaan radikalisoidu, ei ole paljon varaa huudella nuoremmille radikaaleille, etteivät ne rupea tuhmiksi näin joulun alla.

Mutta oikeastaan tässä rupeavat olemaan jutut taas vähissä. Vielä piti vähän sanoa lopetukseksi, kun on viimeinen budjettipuhe, että kaiken kaikkiaan verrattuna edellisen hallituksen uskomattomaan viimeiseen budjettiin ... Minä ihan sitä oikein tutkiskelin tuossa. Siitähän sanottiin, ettei se ollut vaalibudjetti, niin kun on työasiainvaliokunta nykyään työvaliokunta — kun täällähän ei säädetä lakeja vaan täällä hienosäädetään lakeja, samalla lailla on hienosäädetty tämäkin, että se on työvaliokunta nykyään. Kun mietittiin, mikä oikeastaan oli tämä työttömyyden tai työllistämisen vaikein juttu siinä alussa, niin kyllä sitä oli vaikea kenenkään sillä lailla myöntää tai havaita ja jotenkin tuntuu, että tiedostusvälineitten ja tiedotusvälineitten ainakin on tänäkin päivänä melkein mahdoton myöntää sitä. Mutta meikäläinen vanhana yhteiskuntatieteilijänä proffiensa kanssa on asiaa pohtinut ja tutkinut ja muuta. Muuten mielenkiintoinen yhtymäkohta on siihen, että kun tiedotusvälineistön proffat Helsingissä ja Tampereella nykyään puhuvat tai sitten kun median, Helsingin Sanomien tai joittenkin isompien lehtien toimittajat rupeavat paljastamaan asioita, niin ne ovat suunnilleen samanlaisia asioita kuin jotkut kansanedustajat uskaltavat puhua. Mutta itse nuo, voisiko sanoa, lehtineekerit, jos saisi tässä yhteydessä käyttää tämmöistä perinteistä sanontaa, aina vähän tekevät sitä asiaa toisin päin.

Mutta tuohon äskeiseen asiaan vielä mennäkseni, se vaalibudjetti, minkä edellinen hallitus teki, oli jotenkin vielä katastrofaalinen siunaus sille, ettemme olisi nousseet sittenkään mistään. Oli jotenkin kuvottavaa lähteä työllistämään, kun, voisiko sanoa, sellainen keskustalainen esityöreformi oli tehty siihen vielä päätteeksi. Oli lyöty rahaa ihan älyttömiin paikkoihin, joilla vaikeutettiin tervettä työllistämistä moniksi vuosiksi.

Tässä budjetissa ja tässä talousarviossa ei näy mitään sen kaltaistakaan, vaan kohtalaisen terveelle pohjalle perustuvaa työllistämistä, vaikkakaan, niin kuin sanoin, ei niille aloille, niille sen kaltaisille todella pienille ja keskisuurille aloille suunnattua innovatiivista satsausta, arvoisa valtiovarainministeri, ole todellakaan vielä tässä näkyvissä, vaan edelleen se luovan ihmisen pelko näkyy täällä. Mutta se edellinen vaalibudjetti, johon kokoomus tietysti oli myös syyllisenä, oli kyllä hävettävä, koska se tosiaan salpasi vielä melkein pariksi vuodeksi suomalaisen yhteiskunnan nousua. Tehtiin näennäinen kuplanousu budjetilla, talousarviolla, hätäinen, oikein pikatalouspano, hätäinen toimenpide, tekaisu. Tosiaan sen jäljiltä suomalainen yhteiskunta ja sen nousu ehkäistyivät pitkäksi aikaa.

Tässä on kyllä hämmästeltävä sitä, vaikka tässä nyt tätä joululahjameininkiä onkin ja tosiaan mitä tahansa muutakin voisi sanoa, mutta meikäläinen lupasi vähän budjetoida siitä, mitä itse on ymmärtänyt budjetinteosta. Taisi tulla vähän liian vakava näin joulun alla, mutta se on joskus semmoista, että ei aina voi irrota.

Tietysti voisin vielä lukea omasta kirjastani, koska se on perinteistä, näin joulun alla pienen saarnan vara-sanasta. Niinpä luen täältä Murrosihminen-kirjasta. Se olikin tärkeää, varautuminen. Tämä on pääluokka: Varautuminen. Kyllä ja se sopii tähän varajuttuun, kun täällä joku sanoi siitä, että tämä oli jostain, niin kuin näin.

"Olen varattu. Varautuneessa tilassa on olemassa samanaikaisesti sekä säilyttämisen että purkautumisen mahdollisuus. Äärimmilleen varautunut ihminen on pöhöttyneessä, ylilatautuneessa tilassa. Tämä liikevoiman jatkuva varaaminen on aina jostain pois. Oikeastaan egoistiselle minälleen kerääminen on varastamista. Varuillaan oleva ihminen vartioi omaksi minäksi luulemaansa itseltään ja muita. Hän pitää varansa. Hän pitää varansa, on varautunut. Tämän kaltainen varanpito ja varainpito on tulosta hätäisesti käytetyn elämän varastoitumisesta. Tässä tilassa ihminen varaa itselleen oikeuden takavarikoida tulkinnoillaan muidenkin elämän omaan varastoonsa lajiteltavaksi. Varakkuus on jatkuvaa varuillaanoloa, pelokasta pälyilyä, uhkaku-

vien maalailua ja itsensä yksityisalueille pääsyn kieltämistä. Varallisuus, se, mikä on varastoitu, on itsen ulkopuolelta kerättyä ja saatua. Tämän kaltainen omistaminen vahingoittaa mieltä, koska se on elämänvirran patoamista. Varansapitäjä vaarantaa elämänsä menettäessään kosketuksensa siihen. Elämältä, jolta hän on saanut niin paljon, muuttuu vaaralliseksi, vai oliko se edes kunnon saamista? Varansapitäjät eivät uskalla sijoittaa omaan elämäänsä."

Tämä oli kaikille niille, jotka eivät investoi ja voi investoida tietysti eettisestikin, muuhunkin kuin Nokiaan, tietysti kun sen amerikkalaiset vain melkein omistavat.

Ed. Kalli merkitään läsnä olevaksi.

Ed. K u i s m a : Arvoisa puhemies! Isänmaan tila ei ole niin hyvä kuin hallitus ja valtiovarainvaliokunta uskottelevat. Monet hyvät vuodet suhdanteiden kannalta on hukattu. Meiltä on puuttunut rohkeus tai tarkasti ottaen hallitukselta ja sitä kautta eduskunnan enemmistöltä on puuttunut rohkeus tehdä yhteiskuntaan niitä muutoksia, joita meidän rakenteellisten ongelmiemme ratkaiseminen välttämättä edellyttää. Hallitus on ollut pelkuri. Aivan samalla tavalla edellinen hallitus oli pelkuri. Nyt edellisen hallituksen ministerit edellisen pääministerin Ahon johdolla esittävät ratkaisuvaihtoehtoja, jotka olisivat voineet toteuttaa silloin, kun olivat hallituksessa. Epäilenpä, että vaikka kansa heille valtaa vaaleissa antaisi, niin rohkeutta ei riitä tehdä niitä ratkaisuja.

Monet rakenteelliset ratkaisut ovat lyhyellä tähtäimellä epämiellyttäviä ja sisältävät riskejä. Siinä mielessä inhimillistä on välttää ja jatkaa hallitsemista vanhalla pohjalla.

Nykyisen hallituksen eräs erityinen heikkous on tietenkin sen laaja pohja, ovathan siinä edustettuina kaikki perinteisen poliittisen kentän sektorit aina kommunisteista kokoomukseen. On vaikea ajatella, että tällaisessa hallituksessa mitään dynaamista politiikkaa voidaan harjoittaa, vaan hallitus on sortunut virkamiesmäiseen maan asioiden hoitamiseen. Jos jossain on näkynyt jotain linjaa, niin se on ollut tiukka valtion talouden hoitaminen, joka sinänsä on ollut tarpeellista, mutta sekin on tehty perinteisillä keinoilla, virkamiesmäisellä asenteella.

Meidän todelliset ongelmamme, joista suurin ilmenemiskohta on työttömyys, ovat edelleen ratkaisematta. Luvut ovat hieman kauniimpia suhdannesyistä ja eräiden tilastointiperusteiden muutosten johdosta. Tosiasiassahan meidän työvoimastamme, työikäisestä väestöstä, on noin 700 000 poistettu työmarkkinoilta. Näiden henkilöiden työn tulos on merkittävä osuus, joka ei kartuta kansantalouden ja yhteiskunnan varallisuutta ja sitä yhteistä hyvää, josta kaikkien toimeentulo riippuu.

On aivan selvää, että terve talous on kunnollisen ja terveen yhteiskunnan välttämätön edellytys. Myös terve valtiontalous ja terve julkinen talous on tietenkin tätä, mutta yhä enemmän pitäisi myös pystyä katsomaan pitemmällä tähtäimellä koko kansantalouden etua eikä pelkkiä valtiontalouden lyhyen tähtäimen näkymiä.

Hallitus on tehnyt leikkauksia ja säästänyt, ja siihen on ollut pakottavaa syytä. Eniten leikkauksia voi arvostella sillä, että ne on tehty kaikkein heikko-osaisimpien kohdalta. Köyhiltä on leikattu. Sen takia on leikattu, koska se on ollut mahdollista. Syrjäytetyillä ja köyhillä ei ole koskaan riittävän vahvoja puolustajia. Heillä ei ole etujärjestöjä tukenaan tai jos on, ne ovat erittäin heikkoja. Myöskään nämä ihmisryhmät eivät käytä kovin suurta poliittista valtaa, koska näissä henkilöryhmissä äänestysprosentit lienevät siinä 10—20 prosenttia, joten eduskunnassakaan ei tässä mielessä ole tarvinnut heidän mielipiteistään välittää. Luulen kuitenkin, että pitemmällä tähtäimellä tämäkin mielipide on ennemmin tai myöhemmin pakko ottaa huomioon.

On minusta hyvin törkeätä, että ne sinänsä tarpeelliset tulonsiirtoleikkaukset tehtiin esimerkiksi työttömien osalta kaikkein raskaimmin työmarkkinatuesta, peruspäivärahoista ja sairausvakuutuksen osalta kaikkein pienituloisimmilta ja tulottomilta. Jos oikeudenmukaisesti olisi leikattu, olisi ollut luonnollista, että sieltä, missä sosiaaliavut ovat suuremmat, ne leikkaukset tehdään. Todella on suuresta periaatteellisesta epäoikeudenmukaisuudesta kysymys.

Työstä ei ole pulaa. Työttömyydessä on kysymys palkkatyöpaikkojen puutteesta. Palkkatyöpaikkojen puute johtuu pitkälti siitä, että työ on verotuksen takia liian kallista. Palkkatyö ei enää pysty kilpailemaan työn organisointimuotona. Työlle on asetettu tai asettunut erittäin korkea haittavero. Nettopalkat ovat sinänsä saajien kannalta pienet.

Tuttu lienee kaikille esimerkki, jossa 100 markan nettotulo aiheuttaa keskimäärin Suomessa yli 300 markan bruttomenon työnantajalle. Jos ajatellaan työvoimavaltaista yritystä, jonka täy-

tyy vielä tästä maksaa arvonlisävero ja muut välttämättömät kiinteät kustannukset, tällainen pienyrittäjä, jolla on 1—2 työntekijää, joutuu hankkimaan liikevaihtoa vähintään 500—600 markkaa, jotta voi maksaa työntekijälleen rehellisesti 100 markan nettotulon. Tämähän ei onnistu lainkaan. Me tavalliset kansalaiset, jotka olisimme näiden työvaltaisten pienliikkeiden asiakkaita, hierojien, parturien, kampaajien, suutarien jne., emmehän me halua maksaa näin suuria veloituksia.

Niinpä me olemme siirtyneet itsepalveluyhteiskuntaan, jossa me itse yritämme tehdä tuttavien avustuksella kaikki mahdolliset työt, ja yhteiskunnallinen työnjako ei toimi. Vielä suurempi seuraus tästä on tietysti harmaa talous, jota ilman työn haittaveron poistamista ei saada millään tavalla kuriin, ei edes rajoitetuksi, vaikka me kuvittelisimme, että jokainen meistä rupeaa vahtimaan toistaan, ettei se pinnaa näissä maksuissa.

On järjetöntä verottaa työtä. Työhän on kiistatta se, joka luo kaiken yhteiskunnallisen hyvän, jota me jaamme. Sen sijaan kulutus periaatteessa aina kuluttaa työn tulosta. Kyllä verotus, jos sen painopistettä järkevästi ajattelee, pitäisi tietysti kohdistaa kulutukseen ja periaatteessa työ vapauttaa kokonaan verotuksen piiristä.

Tässähän on myös se näkökohta, että koska ihminen on enemmän ja vähemmän itsekäs, niin kuin historia osoittaa, näin korkealla verotuksella on tapettu työn tekemisen motiivi. Tässä yhteiskunnassa todella on tullut todeksi se väite, että vain hullu töitä tekee, viisas pääsee vähemmälläkin. Ahkeruus on tapettu tällaisessa tilanteessa, jossa kruunu — valtio ja kunnat ym. kansalaisten elätettävät organisaatiot — ottavat 2/3 tuloista ja itselle jää vain 1/3. Järjestelmä on sellainen, että se pitemmän päälle rappeuttaa itse itsensä. Oikea suhde olisi päinvastoin: 1/3 kruunulle, 2/3 itselle. Ehkä joku hyvätuloinen voisi antaa jopa enemmän. Kyllä työn tekeminen täytyisi todellakin tehdä mahdolliseksi palkkatyönä. On järjetöntä verottaa sitä näin kovasti.

Toinen kysymys on tietysti se, että kukaan meistä ei synny työnantajaksi tai työntekijäksi eikä yrittäjäksi. Jokainen voimme tehdä vapaita valintoja, minkä roolin yhteiskunnassa valitsemme. Siinä mielessä tietysti voimme jokainen miettiä ja erityisesti työttömät, minkä takia sitten, jos ei palkkatyöpaikkoja ole, en ryhdy yrittäjäksi tai kenties työnantajaksi ja tarjoa sille työttömälle kumppanillekin töitä. Mehän tiedämme, että me emme näitä valintoja tee, koska menestymisen mahdollisuudet ovat niin pienet ja epäonnistumisen riskit niin suuret. Tämän asiantilan takiahan ei löydy uusia yrittäjiä, työnantajia, jotka antaisivat toisille töitä. Olemme umpikujassa tässä mielessä.

Työn verotusta pitäisi laskea voimakkaasti, sillä saataisiin nopeasti myönteisiä vaikutuksia. Mutta pitkällä tähtäimellä pitäisi myös tehdä onnistumisen mahdollisuudet yrittäjänä työskennellessä paremmaksi. Muuten työpaikkoja ei synny, jos ei sitten siirrytä sosialismiin ja ruveta yhteiskunnan taholta osoittamaan töitä. Siitäkin lienee jokaisella niin tuoretta lähihistorian kokemusta, että tuskinpa se on kenenkään mielestä realistinen vaihtoehto.

Näihin muutoksiin tarvitaan rakenteellisia muutoksia. On selvää, että niitä ei synny taputusten säestyksellä, koska nykyisen yhteiskunnan säilyttäminen on lähes kaikkien etujärjestöjen pyhä tehtävä, josta ne eivät vapaaehtoisesti luovu. Toisaalta mitään muuta koko kansaa edustavaa vallankäyttäjää ei ole kuin eduskunta ja eduskunnan enemmistöön nojaava hallitus. Näiden elinten pitäisi tämä rakenneuudistus tehdä. Jos sitä ei tehdä, sitten pelottaa ajatella pitkällä tähtäimellä muita vaihtoehtoja.

Toisaalta tietenkään näin korkea verotus ja näin kova yhteiskunnan ote ihmisten elämästä ei ole pelkkä taloudellinen kysymys. Yhä suuremmin perustein voi miettiä, mikä on yksityisen kansalaisen todellinen vapaus omasta elämästään silloin, kun keskimäärin puolet tuloistamme otetaan yhteiseen kassaan ja poliitikot päättävät, mitä temppuja sinun täytyy tehdä, että saat omat rahasi takaisin. Pyhästihän me ilmoitamme, että me jaamme nämä rahat oikeudenmukaisemmin kuin tapahtuisi ilman meidän asiaan puuttumistamme. Toisaalta, vaikka kansanedustajan kokemukseni on vajaa neljä vuotta, en usko, että tästä eduskunnasta tai mistään tulevastakaan eduskunnasta löytyy sellaista viisautta, joka näin suuressa määrin tietäisi ihmistä itseään paremmin, mikä hänelle on hyväksi.

Itse asiassa, jos ajatellaan Koskelan Jussia, joka oli pappilan torppari vuosisadan alussa, niin hänelläkin oli enemmän valtaa omasta elämästään kuin nykypäivän tavallisella veronmaksajalla, joka on niin riippuvainen yhteiskunnan tulonsiirroista, että itse asiassa hänen pelivaransa on erittäin pieni. Tällaisen ihmisen mahdollisuudet itse parantaa elämäänsä ovat täysin toivottomat. Vaikka kuinka ahkeroi, niin yhteiskunnan kannustinloukkujen ja verotuksen vaikutus on niin kova, että rehellisellä työllä ei todellakaan tässä maassa rikastu. Sellainenkin mahdollisuus

säilyttää unelma, että rehellisellä työllä voi rikastua, olisi syytä säilyttää. Se antaisi motiivia monelle ihmiselle ponnistella ja sitä kautta kartuttaa yhteistä varallisuutta. (Ed. Aittoniemi: Utopistisia unelmia!) — Ed. Aittoniemelle totean, että jos yhteiskunnassa ja elämässä ei ole unelmia, niin olemme helvetissä. Unelmien varaan ihminen on rakentanut tämänkin maan, missä nyt elämme. Jos ihmiset olisivat olleet sitä mieltä, että kaikki tulevaisuuden haaveet olisivat vain utopistisia unelmia, emme varmaan olisi vielä laskeutuneet puusta alas. Mutta huomaan, että ed. Aittoniemikin on jo laskeutunut maan pinnalle.

Verotusta pitäisi alentaa kokonaisuudessaankin, vaikka ymmärrän, että hyvin nopeasti kokonaisveroastetta ei kovin radikaalisti voi alentaa. Pitkällä tähtäimellä se on mahdollista tinkimällä tarpeettomista tulonsiirroista. Valtion budjetista, jota käsitellään, noin karkeasti puolet menee tulonsiirtoihin ja vain puolet menee palveluihin, joiden joukossa on myös hyvinvointipalvelut. Tulonsiirroista täytyisi tinkiä ja kaikenlaisista tuista, joita on pesiytynyt tänne vuosien saatossa. Monta kertaa voisi sanoa, että hyvä aate tai asia, jos se on todella hyvä ja terve, kyllä elää ilman yhteiskunnan tukeakin. Meillä tuntuu olevan toinen käsitys. (Ed. Laakso: Mitä tulonsiirtoja edustaja leikkaisi?) — Edustaja leikkaisi lähes kaikkia tulonsiirtoja ja tekisi hyvin pitkälle sellaisen rakenteellisen uudistuksen, että tulonsiirrot tulisivat harkinnanvaraisiksi, mikä tarkoittaa sitä, että tulonsiirtoja saisivat vain ne, jotka todella ovat niiden tarpeessa. Tämä tarkoittaisi, että keskituloiset, puhumattakaan suurituloisista, menettäisivät tämän näennäisen edun. Palkkioksi he saisivat matalamman verotuksen. Sen lisäksi tietysti rakenneuudistuksessa täytyisi kaikkein pienimmät tulot vapauttaa kokonaan verotuksesta, niin kuin täälläkin olen monta kertaa aikaisemmin selittänyt.

Erityinen ongelma meillä on myös liikenteen verotus, johon en malta olla puuttumatta. Mehän olemme yksi Euroopan harvaanasutuimpia maita, jossa todellinen liikkumisen mahdollisuus on vain autoilla, valitettavasti. Toimiva joukkoliikenne tässä maassa on tästä pisteestä laskettuna noin 30 kilometrin säteellä. Muualla olemme hyvin pitkälle autojen varassa. Myös tämän maan joukkoliikenteestä merkittävä osa tapahtuu autoilla.

Siinä mielessä liikenteen verotus on aivan liian korkea. Kun itse asun paikkakunnalla, jolta työssä käynti Helsingissä edellyttää omaa autoa, vaikka matkaa ei ole kuin 50 kilometriä, niin kyllä on jokapäiväinen ongelma, ei minulle, mutta monelle muulle, että työmatkakustannus on niin suuri, että se vie ja alentaa muutenkin heikkoa taloudellista motiivia pyrkiä työllistämään itsensä ja käydä työssä sen vaihtoehdon sijasta, että heittäytyisi laiskaksi ja passiiviseksi ja saisi saman tai lähes saman elintason olemattomilla ponnistuksilla. (Ed. Tiusanen: Entäs Heli-rata?)

Kaiken kaikkiaan valtava tulonsiirtoautomaattimme on myös johtanut siihen, että sosiaalipolitiikka on tullut hyvin yhteiskunta- ja laitoskeskeiseksi. Meidän pitäisi tässä suhteessa kyllä palata taaksepäin ja myöntää tästä taloudellisesta syystä ja monista muista syistä, että kyllä perhe, lähiyhteisö, suku, kylä on ihmisen tärkein turvaverkko. Tälle turvaverkolle täytyisi antaa mahdollisuus toimia.

Pelkästään viranomaisiin perustuva koneisto on kylmä, eikä se pysty ottamaan huomioon ihmisten todellisia tarpeita. Yhteiskunnassamme on, osittain myös valtion toimenpitein, viety pohja henkilökohtaiselta vastuulta. Minusta hyvän ihmisen tunnusmerkkeihin ehdottomasti kuuluu, että se, jolla menee hyvin ja joka on vahva, huolehtii vapaaehtoisesti heikoista, eikä tätä huolehtimista minusta ole veron maksaminen, vaan se on täysin henkilökohtainen asia. Tässä mielessä meille on luotu malli, jossa muka maksamalla korkeita veroja voi sulkea silmänsä lähipiirissäkin näkyvältä inhimilliseltä hädältä.

Me kärsimme niistä ongelmista. Eivät ole lainkaan sattumia lasten huollossa tai lapsiin kohdistuvissa asioissa esiin tulleet kohutapaukset, joissa selkeästi on kysymys siitä, että ei ole pystytty asettamaan jälkeläisille terveitä yksilön malleja. Ne näkyvät myös siinä, että meillä kaikenlaiset alkoholi- ja muut huumeongelmat lisääntyvät, tai siinä, että tällä hetkellä esimerkiksi 75 000 ihmistä on pelkästään mielenterveyssyistä työttömyyseläkkeellä. Se on kova luku. Kun työvoimaa on kaikkiaan vain 2 miljoonaa ja tällä hetkellä töissä vajaa 1,5 miljoonaa, niin 75 000 on mielenterveyssyistä eläkkeellä. Näitä huonoja lukuja aina Euroopan korkeimmista itsemurhaluvuista alkaen voisi tietysti todeta.

Kyllä tässä on merkitystä yhteiskunnan rakenteella, ja minusta julkisen vallan ei pitäisi vero- ja sosiaalipoliittisilla ratkaisuilla suosia sellaista kehitystä, joka vähentää yksilön ja perheen vastuuta. Meistä jokainen on vastuussa lapsistaan, lapsenlapsistaan, vanhemmistaan, veljistään, ystävistään, tuttavistaan. Tietysti tarvitaan yhteistä vastuuta ja viranomaisia, koska aina on tapauksia, joissa läheisiä ei ole tai läheiset eivät

pysty apua antamaan. Mutta viranomaisten avun terveessä yhteiskunnassa tulisi olla aina vasta toissijaista.

Ajattelin puuttua, kun puhun rahan käytöstä, erääseen ajankohtaiseen asiaan, joka periaatteellisenakin kysymyksenä on minua usein vaivannut. Puhun urheilusta. Urheiluhan on leikkiä ja hupia, ja sen takia sillä ei oikeastaan tässä salissa pitäisi mitään sijaa olla. Mutta kun kuitenkin tiedetään, että yhteiskunnan rahaakin siihen ja myös huippu-urheiluun käytetään paljon, niin jokin sana on paikallaan.

Erityisesti minua on ihmetyttänyt kritiikitön suhtautuminen esimerkiksi olympialaisiin ja Kansainväliseen olympiakomiteaan jopa niin, että tämäkin eduskunta lähes yksimielisesti keskusteluissa on puoltanut sitä, että maalle olisi hyvä asia saada olympiakisat. Kun näin aikanani muutama vuosi sitten englantilaiset tv-dokumentit ja niiden perusteella tutkin asioita, niin tulin siihen johtopäätökseen, että nykyinen Kansainvälinen olympiakomitea on pahempi järjestö kuin Italian mafia. Sehän on valinnut itse itsensä ja monet sen jäsenet ovat hyvin kyseenalaisia taustaltaan. Lähinnä he käyttävät enemmän tai vähemmän sinänsä arvostettua asemaansa omien intressiensä edistämiseen. Sehän ei mitään haittaa, jokaisella ihmisellähän on määrätty vapaus, mutta kun tarkemmin tutkii, niin Kansainvälinen olympiakomitea saa rahoituksensa ja asemansa eri valtioiden tuella, jolloin tietysti asianlaita muuttuu kokonaan. Minusta minkään kunniallisen valtion ei pitäisi olla Kansainvälisen olympiakomitean kanssa missään tekemisissä. Minusta esimerkiksi suomalaisten Olympiakomitean jäsenten pitäisi erota tehtävästään.

On hyvä, että ihminen joskus viimeisinä elinvuosinaan tulee radikaaliksi, ja täytyy nostaa Marc Hodlerille hattua. Ilmeisesti hän on jostain syystä nyt puhunut totta, kun hän on kertonut valtavista lahjuksista, joilla kisoja järjestetään. Kehottaisin sitä, joka epäilee sanojani, tutustumaan englantilaiseen tv-dokumenttiin, joka kaksi- tai kolmiosaisena esitettiin muutama vuosi sitten myös Suomen televisiossa. Sen takia minusta on käsittämätöntä, että meilläkin todella aiotaan valtion varoja ainakin takausten muodossa käyttää tähän kyseenalaiseen hankkeeseen.

Urheilu sinänsä on ihan hyvää ja hyödyllistä. Itsekin hikoilen joka päivä tunnin, mutta en tarvitse sitä varten olympiakisoja enkä verorahoja. Varmasti olympiakisat ja kaikki huippu-urheilutapahtumatkin ovat sallittuja, en halua niitä estää, mutta en näe mitään järkevää syytä, että niitä verorahoja, jotka kansalaisilta pakolla kootaan, käytetään tällaiseen humpuukiin. Varmasti ne, jotka urheilevat ja menevät katsomaan urheilukilpailuja ja sitä sirkusta, menevät katsomaan ilman verorahojakin. Siinä mielessä, jos rahasta on pulaa, jokainen markka, joka verorahoista käytetään huippu-urheilun hyväksi, on moraalisesti väärin. Sen sijaan varmasti löytyy monia yhteiskunnan kannalta hyödyllisiä tarkoituksia, joihin rahaa voisi kenties jopa laittaa lisää, jos se urheilusta säästyisi.

Ne, jotka pelkäävät, että urheilu ei menestyisi, jos verorahoja ei sinne annettaisi, ovat kyllä turhaan peloissaan. Luulen, että urheiluhulluja, joihin itsenikin luen, on niin paljon, että me rahoitamme kyllä tämän sirkuksen. Jokainen valitsee ne lajit, joita itse harrastaa tai joita katsoo. Siinä mielessä urheilulle annetaan se sija kuin leikillä, huvilla ja sirkuksella on ollut. Mutta se, että yhteiskunta jollain tavalla virallisesti niitä tukee ja suhtautuu niin kuin johonkin ylikansalliseen valtioiden väliseen elimeen kuten kansainväliseen olympiakomiteaan suhtaudutaan, on minusta melkoista hulluutta ja sokeutta. Viittaan vain siihenkin keskusteluun, mitä tässä salissa liikuntalain yhteydessä käytiin. Urheilu näyttää tietysti myönteisiäkin malleja, mutta yhä enemmän näyttää eettisesti kyseenalaisia malleja. Siinä mielessäkään huippu-urheilun verovaroilla tukeminen ei ole enää siinä määrin perusteltua kuin se ehkä joskus on ollut.

Kaiken kaikkiaan minusta meidän pitäisi rakentaa sellaista yhteiskuntaa, joka luo puitteet jokaiselle ihmisyksilölle hyvään elämään, ja antaa ihmisille mahdollisuus rakentaa itselleen hyvä elämä. Kyllä se hyvä yhteiskunta, se todellinen terve hyvinvointivaltio, järjestyy tämän sivutuotteena ihan itsestään.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Viikonvaihteessa pääsihteeri Tiitinen halusi kannustaa eduskuntaa elävämpään keskusteluun. Turhaan taitavat Tiitisen toiveet nyt valua. Näyttää siltä, että puolueiden puheenjohtajilla, liki kaikilla, on tätä tärkeämpi toimitus menossa, ja toisaalta eduskuntaryhmien puheenvuorot käyvät sitä pidemmiksi, mitä pienemmästä ryhmästä on kysymys. Ehkä sitä tasapainottaa se, että myös asiasta edetään yhä kauemmaksi.

Arvoisa puhemies! Kuitenkin palaisin ed. Pekkarisen valtiovarainvaliokunnan puheenjohtajana pitämään avauspuheenvuoroon. Jos en aivan väärin aistinut, niin teillä oli tiettyä ylpeyttä ää-

nessänne, kun esittelitte valtiovarainvaliokunnan mietinnön lopputuloksen, erityisesti sen, että vuosikausien jälkeen on päästy tasapainoon, jopa hivenen ylijäämäiseen budjettiin. Piditte sitä selvästikin ylpeyden ansaitsevana saavutuksena. Niin minäkin.

Ehkä tämä selittää myös sen, että samaa ponnekasta perusvirettä oli ehkä jossain määrin vähemmän siinä vaiheessa, kun selostitte valiokunnan mietintöön liittyviä vastalauseita, jotka kaikki tyynni johtaisivat velkakierteen jatkumiseen. Rohkenen kuitenkin vastalauseen perusteluista nyt vetää sen johtopäätöksen tai esittää sen toivomuksen, jonka esitin muun muassa arvoisalle valiokunnan puheenjohtajalle, että vähän mietittäisiin, voisiko talousarvioaloitteita, joita on täällä keskustallakin lähes 7 miljardin edestä, vetää pois. Ehkä tuo vastalause, jossa alijäämäksi muodostuisi vain 2—3 miljardin välillä, sitten kattaa ainakin nuo.

Jos ensi vuoden talousarviota jotenkin yleisesti haluaisi tässä luonnehtia, niin sillä lunastetaan luottamusta ja tulevaisuudenuskoa. Pitkän ja syvän velkaantumisen tien päätyttyä tämän tyyppinen signaali on varsin tarpeellinen ja välttämätönkin yleiselle mielipiteelle. Niin kuin me kaikki tiedämme, talous pyrkii käyttäytymään sillä tavalla kuin siinä toimijat kotitalouksia myöten odottavat sen käyttäytyvän. Jos, niin kuin näyttää, tällä budjettiesityksellä on saatu lisätyksi luottamusta ja tulevaisuudenuskoa, se on täyttänyt tehtävänsä.

Täällä on tehty vertauksia siihen lähtökohtatilanteeseen, jossa vuonna 95 oltiin. Tällaisia tietysti voidaan tehdä. Kannattaa muistaa, että silloin elettiin synkän laman vaiheita. Ehkä sekin muistetaan, että laman lasku oli lähes kokonaan maksamatta, nimittäin sehän heijastui silloin vuoden 95 budjettiin sillä tavalla, että alijäämä, lainoitettava määrä valtion budjetista, jota kautta lunastettiin laman vekseleitä, oli lähes 60 miljardia markkaa eli likimäärin kolmannes koko budjetin loppusummasta. (Ed. Pekkarinen: Eikö muistu pankkituki mieleen?)

Tuolloinhan myöskin työn verotus oli varsin rajua. Ansiotulojen veroaste oli 38 prosenttia. Siinä oli kuljettu huomattavan kiristymisen tietä. Edelleen työttömyydestä ja sen hoitotavoista puheen ollen myös kaikki siihen mennessä esitetyt hallituksen työelämän joustoesitykset olivat jääneet jumiin. Mitään ei ollut saatu aikaiseksi. Tulevaisuuden näkymä silloin oli todellakin aika ankea, ja luottamuksesta ja tulevaisuudenuskosta ei juurikaan voitu puhua.

Tämän vaalikauden aikana ja erityisesti tässä budjetissa tehdään selkeitä rakennemuutoksia. Se on huomattava rakennemuutos, että budjetissa on nyt siirrytty velkaantumisesta tasapainoon. Kun budjetista kolmannes perustui velanottoon, se oli vakava rakenteellinen ongelma. Tuosta rakenteellisesta ongelmasta on nyt päästy eroon. Se on selvä rakennemuutos.

Rakennemuutosta on tapahtunut myös työn verottamisen osalta. Ansiotulojen 38 prosentin verokannasta on tultu alaspäin 35 prosentin verokantaan. Myönnettäköön, että se on vielä kansainvälisesti vertaillen varsin korkea, liian korkea, mutta muutos on kuitenkin selkeästi rakenteellinen sen vuoksi, että 60-luvulta lähtien saa kyllä hyvin tarkoin hakea niitä vaalikausia, jolloin verotusta on Suomessa kevennetty. (Ed. Ala-Nissilä: Veroaste on noussut!) Päinvastoin verotus on kiristynyt, erityisesti ansiotuloverotus, lähes jatkuvasti ja johdonmukaisesti.

Sen sijaan kokonaisveroasteessa valitettavasti ei vastaavaa alennusta ole saatu aikaan, mutta se on kuitenkin siltä jäljiltä, kun hallitus jätti budjettiesityksensä, ensi vuodeksi alempi kuin mitä se olisi ollut vuonna 1995 kaksilla veronpalautuksilla korjattuna. Tämä pitää paikkansa. Eduskunnan muutama korjaus, muun muassa makeisvero, ilmeisesti aiheutti sen, että veroaste tulee ensi vuonna olemaan samaa luokkaa kuin vuonna 1995, (Ed. Pekkarinen: Kahdella kierteellä ja kerien!) mutta rakenteellinen muutos on saatu työn arvostamisessa ja kunnioittamisessa.

Toinen taikka jo oikeastaan kolmas rakenteellinen muutos, toinen työllisyyteen liittyvä, on minusta historiallista luokkaa. Jos katsotaan meidän työlainsäädäntöämme sotien jälkeen, niin kaikelle työelämän muutokselle on ollut ominaista se, että sinänsä usein varsin tarpeellisen, jopa välttämättömänkin työsuojelun nimessä on tehty sellaisia ratkaisuja, jotka kukin ovat jäykistäneet työelämää. Tätä jäykistävää linjaa on jatkunut aina 90-luvun alkupuolelle saakka. Viime vaalikausi saattoi olla siinä mielessä neutraali, ettei silloin kovin paljon mitään tapahtunut työelämän puitteissa. Nyt tämän hallituskauden aikana on saatu ensimmäisen kerran käännettyä jäykistyvä työlainsäädäntö kohti joustavaa suuntaa. Siitä on konkreettista näyttöä. Voi olla, että monien mielestä nekin ovat vaatimattomia luokaltaan, mutta on erinomaisen tärkeä rakenteellinen muutos siinä, että linja on saatu muunnetuksi. On käännytty jäykistävästä kohti joustavaa järjestelmää. Sen jälkeen kun on kerran

saatu aikaan tuollainen ratkaiseva linjanmuutos, silloin on helpompi edetä.

Täällä on myöskin puhuttu tulevaisuudesta. On aivan varmaa, että huolimatta nyt tasapainoisesta, vähän ylijäämäisestäkin budjetista ei valtiontalouden ongelmista päästä kovinkaan helposti eroon. Sen takaa se seikka, että korkomenojen määrä on kaikkein suurimpia pääluokkia myöskin lähitulevaisuudessa. Ei siis ole olemassa uutta jakovaraa, jota tällä kertaa kyllä eduskunta ei ole myöskään pyrkinytkään käyttämään esimerkiksi valtiovarainvaliokunnan käsittelyn aikana.

On puhuttu paljon siitä, mitkä ovat tulevaisuuden arviot. Havaitsin, että eriävässä mielipiteessä on esitetty ikään kuin muodon vuoksi edes jonkin verran alempi ensi vuoden talousennuste. Kysymyshän on kuitenkin mittasuhteiltaan varsin kapeasta haarukasta, jossa kaikki arvioitsijat liikuttavat ensi vuoden lukuja. Siinäkin suhteessa taidetaan kuitenkin olla jossain määrin valoisammassa tilanteessa kuin vuonna 1995 sitten alkoi toteutua. Silloinhan kasvu pysähtyi lähes kokonaan loppuvuoden aikana. (Ed. Pekkarinen: Te pysäytitte, kun panitte isot leikkaukset pystyyn hetimiten!)

Olen ollut perin hämmästynyt siitä, että kun puhutaan tulevaisuuden taloudesta, ei ole ollenkaan havaittu sitä seikkaa, että Suomi siirtyy euroalueeseen jo runsaan parin viikon kuluttua. Ei sitä asiaa nyt voi mitenkään vaieta kuoliaaksi. Se tapahtuu ja siihen on suhtauduttava jollakin lailla. Ei sitä voi mitätöidä sillä, että on välinpitämätön tai kokonaan muistamaton sen seikan suhteen. Ymmärrän, että jos on tullut oltua Emun kolmanteen vaiheeseen liittymistä vastaan, on varmasti aika vaikea siitä puhua. Mutta se on nyt kuitenkin tosiasia, joka on edessä. Kaiken lisäksi se on hyvin vaativa tosiasia suomalaisittain. (Ed. Pekkarinen: Juuri sen me sanoimme!) Ei vaativa siinä mielessä, (Ed. Aho: Missäs mielessä?) että se olisi riski meille, vaan vaativa siinä mielessä, että se on suuri mahdollisuus Suomelle, erinomaisen suuri mahdollisuus. Kilpailumahdollisuudet pitkin Eurooppaa juuri sellaisilla alueilla, joilla me emme aikaisemmin ole juurikaan näkyneet, lisääntyvät nyt olennaisesti, (Ed. Pekkarinen: Miksi te nostitte työttömyysarviota?) ja on äärettömän tärkeää, että sitä työtä, joka euroalueella jatkuvasti syvenee, tehdään Suomessa seuraavankin hallituksen toimesta niin, että siinä ollaan mukana täysillä.

Sellainen asenne, että tällaisen ratkaisun on nyt joku toinen tullut tehneeksi ja että tähän joutuisi suhtautumaan kuin pakkopullan syömiseen, (Ed. Ala-Nissilä: Kuka niin on sanonut? — Ed. Rajamäki: Katsokaa peiliin!) ei lupaisi hyvää Suomen tulevaisuuden kannalta. Minä toivoisin kovasti, että tässä suhteessa aivan samalla tavalla kuin kansalaismielipiteessä Suomessa on tullut muutoksia, myöskin eduskunnan, erityisesti opposition asenteissa voisi löytyä uudelleenarviointia. Suomessahan on tapahtunut varsin nopea asennemuutos puolen vuoden sisällä. Viime keväänä vielä aristeltiin kovasti yleisessä mielipiteessä euroalueen alkamista. Nyt on nähty, että se alue ennen syntymistään on tuottanut Suomelle huomattavaa etua vakauden nimissä. Sen ovat suomalaiset huomanneet, he seuraavat tapahtumia. Tämän vuoksi tuo asennemuutos on ollut mahdollinen. Se on jyrkimpiä asennemuutoksia ottaen huomioon sen voima ja lyhyt toteutumisaika, mitä pitkään pitkään aikaan Suomessa on tapahtunut. Samanlaista asennemuutosta näyttää olevan vastarannan kiiskien kohdalla myös Ruotsissa, miksei Isossa-Britanniassakin.

Tämän jälkeen, arvoisa puhemies, kiinnittäisin huomiota muutamiin budjetin yksityiskohtiin. Eduskuntahan on valtiovarainvaliokunnan toimesta tehnyt joitakin muutoksia. Valtiovarainministeriössä niitä ei ole aivan hyvällä silmällä katsottu, mutta eipä niistä nyt taida paljoa vahinkoakaan olla.

Toivon kuitenkin, että se, minkä valiokunta on moneen kertaan vakuuttanut, että makeisveron kohdalla on myös varmistettu suojaus Euroopan unioniin päin, todella pitäisi paikkansa. Mehän kaikki näemme toki makeisveron osalta sen läpi, että se on kertaluontoinen temppu. Ei se, että veroa kerätään vuosi lisää, riitä kylläkään kattamaan niitä menoja, jotka sitä vastaan otetaan, hamaksi tulevaisuudeksi. Siis vain yhdeltä vuodelta kyetään kattamaan ne menolisäykset, jotka eduskunta on ottanut.

Samaten sosiaalipuolen uudelleenjärjestelyissä toivon mukaan ei ole nyt sitten nimenomaan säästöpuolella sellaisia eriä, joilla sitten aiheutettaisiin korvaamattomia vahinkoja. Ei ilmeisesti, ja näin olisi hyvä.

Ed. Rajamäki, te moititte vuorostanne nyt minua siitä, että valtiovarainvaliokunta lähettelee tänne kirjeitä, joissa on massiivisia korjauksia budjettiin. Tällaisia kirjeitä on todella lähetetty pitkin syksyä.

Ed. Tuomioja, te puolestanne moititte minua voimakkaasti viime viikolla siitä, että ei lähetetty muun muassa sellaista kirjettä, jossa olisi lisätty aktiivisia työllisyystoimenpiteitä. (Ed.

Tuomioja: Molemmat olisi pitänyt käsitellä ajoissa hallituksessa!) — Siihen ajattelinkin juuri tulla, että kun nyt moititte minua aivan ristiriitaisesti, niin mitäpä, jos seuraavalla kerralla, kun päätätte minut haukkua, ensin sopisitte, että ne haukut olisivat yhdensuuntaiset. Silloin niissä saattaisi olla jonkun mielestä jotain uskottavuutta. (Ed. Tuomioja: Asiat pitäisi käsitellä hallituksessa, kun tehdään linjanvetoja, ne eivät ole ministerin yksityisasioita!) — Jos maltatte nyt kuunnella minun puheenvuoroani, alan tulla juuri siihen.

Tässä kirjeenvaihdossa on se logiikka, että niin sanottu budjettiautomatiikka hoidetaan kirjeenvaihdon kautta. Kaikki se, mikä toteutuu väistämättä, muun muassa työttömyyskorvaukset, työmarkkinatuen lisäykset, hoidettiin näin ollen kirjeenvaihdon kautta. Ymmärsin, että näistä ed. Rajamäki vähän moitiskelikin, että tuli volyymiltään suuria kirjeitä. Oli pakko reagoida, kun niiltä ministeriöiltä, jotka kertovat nuo luvut meille, tuli sellaista tietoa. Totta kai me korjaamme sellaiset tiedot. Eikä siinä ole mitään poliittisesti päätettävää, kun kerran maassa on lainsäädäntö, joka takaa työttömälle joko työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatukea. Sen jälkeen on puhdas matemaattinen toimitus, jos tulee uusi arvio, että näitä tarvitsijoita on enemmän, matemaattisen toimituksen kautta toimittaa tänne se tieto.

Mutta aktiiviset työvoimatoimenpiteet ovat harkinnanvaraisia. Sen vuoksi niitä en voinut kirjeenvaihdossa päättää, valitettavastikaan, vaan päätös aktiivisten toimenpiteiden lisäämisestä tehtiin talouspoliittisen ministerivaliokunnan harkinnan jälkeen, niin kuin aivan oikein onkin.

En oikein ymmärrä tällaisia moitteita. Ehkä monesta muusta niitä sopii antaa. Mutta toivon todella, että seuraavan kerran ne olisivat edes yhdensuuntaisia, olisi paljon helpompi ottaa opiksensa ja ojennukseksi, sikäli kuin niistä moitteista siihen ylipäätään olisi. Mutta nyt joudun sitten edelleen toimimaan epävarmuuden tilassa ja seuraavakin valtiovarainministeri lähettää juuri samalla periaatteella kirjeet kuin tähänkin asti tietäen sitten, että kahdet moitteet tulevat sosialidemokraattien ryhmältä sekä että. (Ed. Tuomioja: Puolen miljardin korjaus ei ole pelkkää tekniikkaa!)

Kuvailin jo sitä, että työelämän kohdalla on syntynyt selkeä rakennemuutos. On selvä rakennemuutos siinä, että mittarin osoitin vaihtaa kokonaan suuntaa. Edetään kohti joustavuuksia.

Puheenjohtaja Aho, valitettavasti minun korviini teidän puheenne kuulosti siltä, että teillä on nyt kiire juosta varjoanne pakoon, sitä työreformia, joka on kääntänyt kylkeä nyt jo ainakin kolme kertaa, selityksissä useampaankin kertaan ja kaikesta pitäen vaikuttaa siltä, että taas jo on puutunut se kylki, jolla viimeksi ollaan oltu. (Ed. Pekkarinen: Kuka on pitänyt varjossa tätä paperia?) Jos haluatte kertoa, että työreformi on kopiota kansallisen kokoomuksen ajattelusta, niin ei siinä mitään, mutta kopioikaa sitten oikein. Kopiokoneita on kyllä käytettävissä! Tällainen oman hännän jahtaaminen, joka minusta nyt keskustalla on käynnissä työreformissa, on tietysti sivullisesta ensin hämmentävää ja sitten vähän pyörryttävääkin meininkiä, jos aikoo joka käänteessä pysyä mukana.

Mutta haluaisin tässä vielä työelämän kohdalta todeta aivan selkeästi tapahtuneen rakennemuutoksen kahdellakin eri tavalla.

Toisaalta työsopimuslainsäädäntöä on kehitetty joustavampaan suuntaan esimerkiksi työaikalain tai esimerkiksi täällä viime perjantaina hyväksytyn lain yhteydessä. Molemmissa oli aivan uusi periaate, joka, kiitos eduskunnan, tuli hyväksytyksi.

Sitten on tapahtunut ehkä vielä ja varmasti ainakin tuloksiltaan näyttävämpää kehitystä työehtosopimusmenettelyjen sisällä. On nimittäin osapuolten kesken kyetty delegoimaan hyvin paljon joustavuutta työehtosopimuksissa eteenpäin työpaikoille. Tämä on ollut varmasti aika vaativa suoritus ainakin joillekin työmarkkinoiden osapuolille. Minusta on merkille pantavaa, että niistä muutoksista, joita tässä suhteessa on tapahtunut, ei ole kyllä koira perään haukkunut. En ole kertaakaan törmännyt sellaiseen tilanteeseen, että olisi kuullut niin sanotun kentän valitteluja tai kritiikkiä niistä joustoista, joita, niin kuin sanoin, pääosin työehtosopimuksissa on viime vuosina omaksuttu. Ja se on hyvä merkki. Jos on muutettu suuntaa ja sen suunnanmuutoksen johdosta ei ole juurikaan tyytymättömyyttä kuulunut, niin siitä rohkenee tehdä sen johtopäätöksen, että se rohkaisee työmarkkinaosapuolia etenemään samaan suuntaan ja varmasti rohkaisee myös eduskuntaa toimimaan samaan suuntaan aina silloin, kun asiat ovat eduskunnan käsissä.

Luulen, että tätä taustaa vasten pitää nähdä se oleellinen merkitys, joka työelämän siirtymisestä jäykistävästä joustavaan suuntaan on tällä vaalikaudella tapahtunut.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Törnqvist.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Puheenjohtaja Esko Ahon keskeinen väite oli se, että talouskasvun etsikkoaika on hukattu. Haluaisin kysyä, millä tavalla se on hukattu. Aivan niin kuin ministeri Niinistö sanoi, erityisesti työlainsäädännön osalla on tapahtunut neljän vuoden aikana erittäin paljon.

Vastikään valittiin Dublinissa sijaitsevan Euroopan unionin työelämän tutkimuskeskuksen johtoon tohtori Timo Kauppinen 800 hakijasta, joten ei mikään turha mies. Hän eräässä haastattelussaan vasta sanoi, että vuonna 95 tapahtui Suomessa ratkaiseva käänne työmarkkinasuhteissa. Silloin meidän työmarkkinajärjestömme sitoutuivat alhaisen inflaation politiikkaan, ja silloin alkoi käytännössä työlainsäädännön uudistamistyö, jossa yhdistettiin joustot ja turvallisuus. Ei voi sanoa, että jokin etsikkoaika olisi hukattu nimenomaan työelämän kysymyksissä.

Ehkä vielä tärkeämpi asia, joka kumoaa puheenjohtaja Esko Ahon väitteen, on se, minkälainen on nyt kasvun sisältö ja mihin syntyy uusia työpaikkoja. Ensinnäkin uudet työpaikat. Viimeisen kahden vuoden aikana Suomessa on syntynyt työpaikkoja sellainen määrä niin nopeaan tahtiin, jota Suomen taloushistoria ei tunne. Ja mikä tärkeintä, uudet työpaikat ovat syntyneet yrityksiin kilpailluille aloille. Eli rohkeasti voisi väittää, että tämä työllisyyden paraneminen on huomattavasti terveempää kuin aikaisempi täystyöllisyys, joka perustui mittaviin yritystukiaisiin, laajaan julkiseen sektoriin, velvoitetyöhön, erilaisiin niin sanottuihin todellisiin temppuihin. Ja nyt kun työpaikat syntyvät, niin kuin monet ulkomaiset raportit sanovat, todellakin osaamisen pohjalle, syntyy paljon uutta, niin sanottua älykästä kasvua, ja kun tämä uusi kasvu on nimenomaan kilpailualojen kasvua, miten voi joku väittää, että talouskasvun etsikkoaikaa ei olisi käytetty?

Viittaan siihen, mitä ministeri Niinistö sanoi. On todellakin tärkeätä, että nyt haetaan uusia kasvun eväitä, koska on aivan selvä asia se, että kasvun ylläpitäminen ja työttömyyden alentaminen käy entistä vaativammaksi. Siihen on varmasti vaalikeskusteluissa ja muuten haettava uusia vastauksia. Siinä verotuksen keventäminen on avainasia, mutta sekin varmasti onnistuu vain vastuullisella finanssipolitiikalla. Kuuntelin aika tarkkaan, kun ed. Pekkarinen esitteli keskustan vastalauseita. Ne olivat kaikki lisää. Ne olivat erilaisia yritystukiaisia, rahaa sinne, toista tänne, mutta varmasti niissä ei ollut sen tyyppisiä rakenneuudistuksia, mitä tarvitaan. (Ed. Pekkarinen: Nimenomaan rakenneuudistuksia!)

En ole paljon osallistunut työreformikeskusteluun. Sanoin aikoinaan, että hallitukselle työelämän uudistaminen on verbi, sitä tehdään. Keskustalle se on ollut substantiivi, se on ollut nimi, työreformi-nimi. Keskustelu on ollut todella mielenkiintoista. Se on elänyt omaa elämäänsä. Ensimmäisellä kerralla työreformi oli poistamassa erityisesti pieniltä yrityksiltä kaiken sääntelyn. Viime kesänä, kun huomasim, että keskusta rakensi punamultahallitusta, reformi oli Metallin malli. Seppo Kääriäinen heilutteli Metallin työehtosopimusta: tämä on se työreformi. Tänä syksynä sitovuus oli määrä taas poistaa kaikilta yrityksiltä. Nyt tämä viimeinen vaihe työreformissa on, että Esko Aho puhuu työehtosopimusten täydentämisestä. Miten jokin tällainen asia, jolla ei ole sisältöä, jossa ei ole mitään luonnetta, voisi pelastaa jonkun isänmaan? (Ed. Aho: Kysykää Niinistöltä, hän neuvoo!)

Se, minkä takia halusin pyytää puheenvuoron, on se viimeisin temppu, jonka Suomen Keskusta on ottanut, että te käytätte laajan työttömyyden käsitettä. (Ed. Pekkarinen: Onko se väärin?) Teille ei kelpaa työministeriön luvut, ei Tilastokeskuksen luvut. Nyt on otettu tällainen laajan työttömyyden käsite. Mistä laajan työttömyyden käsite sitten muodostuu? Tehän laskette sen niin, että ensin otetaan työministeriön rekisteröimät työttömät eli henkilöt, jotka ovat kuukauden viimeisenä päivänä rekisteröityneet työttömiksi työnhakijoiksi työvoimatoimistoon. (Ed. Aho: Suomen Pankki laskee ihan ilmaiseksi!) Eivätkö teille kelpaa todellakaan eurovertailut, Tilastokeskuksen luvut eikä työministeriön luvut? Miksi teidän täytyy ottaa kolmannet luvut? (Ed. Pekkarinen: Kaikki ne kelpaavat, eikä meidän itse tarvitse laskea, kun Suomen Pankki laskee!) — Saanko jatkaa tätä?

Ensinnäkin on työministeriön rekisteri joka kuukauden viimeisenä päivänä työttömiksi työnhakijoiksi ilmoittautuneista. Tämän luvun päälle te laskette Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen arvioimat piilotyöttömät. Minusta se on erittäin harhaanjohtavaa. Totta kai on tärkeää, että on tällainenkin tilasto, jolla sitten lasketaan, kuinka paljon esimerkiksi työttömyyteen menee rahaa, mutta työttömyyden vertailussa se on harhaanjohtavaa. Esimerkiksi piilotyöttömyyteen kuuluvat niin sanotut eläkeputkessa olevat 55—

60-vuotiaat henkilöt, jotka eivät hae enää aktiivisesti töitä, ja työnhausta luopuneet. Nämä ihmiset lasketaan itse asiassa työttömiksi kahteen kertaan. Ensin ne lasketaan työministeriön rekistereihin ja sitten vielä tutkimusarviolla. Tämä on minusta harhaanjohtavaa.

Vielä se epäloogisuus, kun puheenjohtaja Aho otti Hollannin työttömyyden hoitamisen mallimaana. Hollannissa on nimenomaan tehty niin, että yli 57-vuotiaita, jotka ovat eläkeputkessa, ei lasketa ollenkaan työttömiksi. Hollannissa kaiken lisäksi on naisten työllisyysaste erittäin matala. Siellä on ratkaistu työttömyys naisten osa-aikatyöllä ja varhaiseläkejärjestelmällä. Haluatteko te Hollannin mallin mukaisesti Suomen työttömyyttä ratkaista uusilla varhaiseläkejärjestelmillä siten, että naisten työmarkkina-asema heikkenee? Siinä on se Hollannin malli. Se ei minusta käy Suomen malliksi.

Sitten laajan työttömyyden käsitteeseen lasketaan työvoimapoliittisten toimenpiteiden avulla tukityössä, harjoittelussa tai opiskelemassa olevat henkilöt. Avataan tätäkin käsitettä. Avataanko? (Ed. Ala-Nissilä: Avataan!)

Tukityössä ja tämän tyyppisessä työssä itse asiassa ne ihmiset tekevät samaa työtä samoissa työpaikoissa työsopimuslain mukaisin ehdoin kuin mitä muutakin työtä. Otetaan esimerkki: Yliopistossa opetusministeriön pääluokasta maksetaan professorille palkkaa silloin, kun hän tekee yliopistotyötä, mutta tutkimusapulainen saattaa saada työministeriön pääluokasta. Hän tekee kuitenkin tärkeää, arvokasta työtä, ja sen takia kaikkien näitten laskeminen työttömiksi työnhakijoiksi on harhaanjohtavaa.

Mutta oli miten oli ja käytetään mitä lukuja tahansa, niin työttömyys on laskenut Suomessa erittäin voimakkaasti. Jos käytetään nyt tätä laajan työttömyyden käsitettä, niin se näkyy erittäin herkästi siinä, että kun vuonna 1994 työttömyyden kustannukset Suomessa olivat 32 miljardia markkaa, niin nyt ne ovat 9 miljardia markkaa vähemmän. Eli työttömyyden aiheuttamat kustannukset ovat vähentyneet.

Nyt, kun alamme tehdä tämän vaalikauden työllisyyspolitiikan tilinpäätöstä, sitä voidaan jo hyvin hahmotella, niin voidaan sanoa, että työllisyyden kasvu neljässä vuodessa tulee olemaan noin 200 000 henkilöä. Työttömyyden puolittamisesta jäädään jälkeen jonkun verran erityisesti työministeriön luvuilla, Tilastokeskuksen mittareilla vähemmän. Mutta ehdottomasti niin kansainvälisten kuin omienkin arvioitten mukaan työttömyyden aleneminen ja ennen kaikkea työllisyyden paraneminen on ollut Euroopan kärkiluokkaa. Minusta näitä lukuja eivät kumoa minkäänlaiset uudet tilastot, joita nyt varmasti vaalien alla vielä lisääkin tulee.

T o i n e n v a r a p u h e m i e s: Totean, että on pyydetty 25 vastauspuheenvuoroa. Ensimmäinen vastauspuheenvuoro ed. Aholla.

Ed. A h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Muutama vastaus, niin paljon kuin kahteen minuuttiin sopii.

Ensinnäkin, ministeri Niinistö, vuoden 95 alussa ei ollut mitään lamaa. Lama päättyi jo vuonna 93. Silloin Suomi siirtyi talouskasvun puolelle. Vuoden 94 kasvu taisi olla 4,4 prosenttia, niin että silloin ei lamasta voi puhua, laman jälkeisistä ongelmista kyllä, se pitää paikkansa.

Työelämän osalta ministeri Niinistön puheenvuoro oli sillä tavalla minusta selkeä, että tämän jälkeen ei ole epäselvää, mikä on kokoomuksen kanta työreformin työelämää koskeviin ehdotuksiin. Näytämme olevan siinä sillä tavalla samalla puolella, että me olemme vähän vähemmän radikaaleja ja kokoomus enemmän radikaali.

Mitä tulee sitten näihin työelämää koskeviin uudistuksiin ja niiden suuntaan, niin edellisen vaalikauden aikana annettiin eduskunnalle 28 eri esitystä työlainsäädännön uudistamiseksi, ja kyllä ymmärtääkseni lähes kaikissa oli tällainen joustosuunta jo silloin, ettei tämä mikään ihan uusi keksintö sittenkään ole.

Ministeri Jaakonsaarelle etsikkoajasta: On aivan totta, että on tapahtunut paljon työpaikkojen lisäystä eräillä aloilla, nopeasti kasvavilla aloilla, ja niille kaikille on yhteistä se, että ne ovat jollakin tavalla tekemisissä vientisektorin kanssa. Vientivetoinen kasvu on luonut työllisyyttä ennen kaikkea huipputekniikan ja huippuosaamisen aloilla. Nyt on kysymys siitä, saataisiinko ja millä keinoilla saadaan työllisyyttä syntymään myös tavallisiin ammatteihin, palveluammatteihin, matalapalkka-aloille, jotka ovat niitä vaihtoehtoja, joihin työttömät voisivat työllistyä. Se ei onnistu pelkästään talouskasvulla. Siitä toivoisin, että voisimme olla samaa mieltä.

Laajan työttömyyden käsite on täysin käyttökelpoinen yhtenä työttömyyden arviointiperusteena, ja sieltä syntyvät, aivan niin kuin ministeri Jaakonsaari sanoi, ne kustannukset, jotka työttömyydestä aiheutuvat. Me emme ole välttäneet käyttämästä sen paremmin Tilastokeskuksen kuin työministeriönkään lukuja, kunhan vain ti-

lastoperusteet ovat kohdallansa. Tilastokeskuksen kohdallahan niitä on muutettu, ja se on syytä ottaa arviointiperusteiden yhteydessä huomioon.

Ed. Jansson merkitään läsnä olevaksi.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Hetkeksi vuoden 95 tilanteeseen takaisin. Siinähän kävi niin, että kasvu lamaantui, taantui selkeästi vuoden 95 loppupuolella. Se on fakta. En ole väittänytkään, että olisi oltu koko vuoden keskiarvoon nähden lamassa, mutta näin silloin kävi. Nyt ei ole sellaista näkymää, ei edes teillä. Tehän ennustatte kasvua ensi vuodeksi, ja se on hyvä asia. Varmasti juuri sillä tulevaisuudenuskon luomisella, johon tämä hallitus minun mielestäni on keskittynyt, on saavutettu sellainen tilanne, että meidän talouskehityksemme näyttää selkeästi paremmalta kuin esimerkiksi Euroopan unionin keskimäärä.

Puheenjohtaja Aho, ette te saa minustakaan kaveria työreformiin. Minusta se on otsakekeskustelua, jossa nyt ei ole ainakaan näyttöä tapahtuneesta substanssista. Olisi oikein miellyttävää kuulla, mikä oli viime hallituksen aikana työelämää kaikkein eniten joustavoittanut läpi mennyt ehdotus eduskunnassa. Ei mitään sellaista mittaluokkaa, jota esimerkiksi työaikalain ja viime perjantain ratkaisu tällä kertaa eduskunnassa olivat.

Mutta edelleen huomaan, että joudun muistuttamaan, että 1.1.99 Euroopassa alkaa euroalue. Me olemme siinä mukana. Miten te siihen suhtaudutte?

Ed. A h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edelleen on kysymyksiä kovasti paljon kahteen minuuttiin.

Ensinnäkin kasvun taantumisesta. Todella kävi niin, että kasvu oli hyvin voimakasta vuoden 95 alussa. Se taantui nopeasti 95 lopulla, lähes nollaan vuodenvaihteeseen mennessä. Siihen vaikutti kaksi seikkaa, kansainvälisen talouden kehityksen heikentyminen mutta myös ne rajut leikkaukset, joita nykyinen hallitus ensi töikseen teki, jotka kohdentuivat kotimaista kysyntää voimakkaasti karsiviksi, niin kuin hyvin tässä salissa tiedetään.

Työelämän pelisääntöjen osalta emme me olekaan samalla kannalla. Te olette radikaalimmalla kannalla. Te olette sitä mieltä, että ei tarvitse säännellä muuta kuin vähimmäispalkkaa. Me olemme sitä mieltä, että paikalliseen sopimiseen tulee asettaa muitakin rajoituksia.

Mitä tulee työelämää joustavoittaviin esityksiin, ajan voittamiseksi toivon, että entinen työministeri Kanerva voisi antaa tukiopetusta näissä kysymyksissä.

Ed. R. Korhonen merkitään läsnä olevaksi.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Se, mihin kaksi minuuttia ei näköjään varmuudella riitä eikä tule riittämään, on kommentointi euroalueesta. Se on alkamassa runsaan kahden viikon kuluttua. Haluan jälleen kerran muistuttaa, että se vaikuttaa erittäin olennaisesti myös Suomen tulevaisuuteen. Meillä puhutaan paljon nyt puheenjohtajakaudesta. Hyvä, se on merkityksellinen, mutta se on sittenkin vain puoli vuotta. Mutta euroalue on tulevaisuutta ja siellä yhteistyö syvenee tavalla, johon todellakin toivoisi keskityttävän. Se on äärimmäisen tärkeä asia.

Puheenjohtaja Aho, jos tämä hallitus sai aikaiseksi 95 loppuvuoden taantuman, kuka sitten sai aikaiseksi 96, 97, 98, ja 99 edelleen jatkuvan, eurooppalaisittain mitattuna huikean nousun? Minä en halua siitä ottaa hallitukselle kunniaa, mutta ilmeisesti teidän logiikkanne mukaan näin pitäisi tehdä.

Ed. A h o (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jotta ehdin varmasti nyt vastata Emua koskevaan kohtaan, sehän kanta on täysin selvä. Suomi on päätöksensä tehnyt. Emme olleet sillä kannalla, että pitäisi mennä ensimmäisten joukossa, mutta kun siellä ollaan, haluamme pitää huolen siitä, että Suomi menestyy Emussa. Siellä voidaan menestyä myös varautumalla huolellisesti niihin riskeihin ja ongelmiin, joita Emu tuottaa mahdollisuuksien ohella. Työreformi on yksi tapa valmistautua kohtaamaan myös yhteisvaluutan haasteet.

Palaan toiseen kysymykseen, joka koski talouskasvua 90-luvulla. Niin kuin puheenvuorossani kerroin, Suomen talouskasvu 90-luvulla on ollut viennin kasvua. Lähes kokonaisuudessaan kansantuotteen kasvu vuodesta 1990 lähtien on ollut viennin kasvua. Se oli sitä edellisellä vaalikaudella ja se oli sitä tälläkin vaalikaudella.

Tässä mielessä, ministeri Niinistö, ollaan tilanteessa, jossa nopeat muutokset olisivat jo ol-

leet välttämättömiä, kun on selvästi näköpiirissä, että viennin veto on hiipumassa ja vienti ei pysty ylläpitämään yhtä nopeaa talouskasvua kuin 90-luvulla. Se ei ollut Ahon hallituksen eikä Niinistön — Lipposen hallituksen kasvua vaan se oli vientivetoista kasvua, joka synnytettiin suomalaisten vientiyritysten avulla.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! Tulihan se tunnistus. En kaipaa välttämättä tunnustusta saman tien euroalueelle, mutta haluaisin vielä kerran toistaa sen, että sillä asenteella, että tässä nyt on muiden tekemä ratkaisu, jonka kanssa on elettävä, ei hyvin käy euroalueella. On aivan selvää nimittäin, että talouspoliittinen keskustelu tulee syvenemään yllättävän nopeasti euroalueen puitteissa. Siihen on osallistuttava täydellä sydämellä tai ainakin täydellä tarmolla. Jos tällainen vakuutus oppositio-keskustalta tulee, se on jo askel parempaan suuntaan. Tähän asti ei ole tullut.

Mitä tulee kasvulukuihin, olen siinä mielessä aivan samaa mieltä, että tässä ollaan hyvin pitkälti tekemisissä ilmiöiden kanssa, jotka ovat tämän hallituksen, edellisen tai sitä edeltävän tai ylipäätänsä hallitusten käsien ulottumattomissa. Mutta minusta on äärettömän tärkeää, että kukin hallitus, ja se on ollut minusta tämän hallituksen selkeä missio, luo sellaiset puitteet, joihin taloudessa toimivat voivat luottaa ja uskoa, tekee kaikkensa, jotta tulevaisuudenusko voisi herätä.

Siinä suhteessa me olemme tällä hetkellä aivan toisenlaisessa asemassa kuin vuonna 95 ymmärrettävistäkin syistä. Minusta me olemme erittäin hyvissä asemissa siinä suhteessa. Mutta jos esimerkiksi se eriävä mielipide, jonka ed. Pekkarinen luki, jos ne raha-asia-aloitteet, joita keskustan ryhmä on esittänyt, hyväksyttäisiin tässä eduskunnassa, käänne tapahtuisi varsin nopeasti.

Nythän puhutaan paljon siitä, kuinka paljon markkinavoimat hallitsevat politiikkaa. Ne hallitsevat ymmärtääkseni juuri sen verran kuin politiikka antaa niille tilaa. Jatkuva velkaantuminen, jatkuva osoitus siitä, ettei osata hoitaa talousasioita, on varmin itsensä altistaminen markkinavoimille. Sen vuoksi on jouduttu olemaan vähän tarkkana myös vastalauseitten suhteen.

Ed. Aho (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tarkoituksella jätin eduskunta-aloitteet tähän saakka käsittelemättä, koska niihin viittaaminen on tietysti pikkuisen pikkupolitikointia, mutta kun ne on nyt moneen kertaan täällä nostettu esille, niin sanottakoon, että mekin olemme laskeneet ne. Toivoisin, että ministeri Niinistö laskisi keskustan tekemien aloitteiden ohella myös hallitusryhmien tekemät aloitteet. Sieltä löytyy kaksinumeroinen luku miljardeja. Kannattaisi valvoa omia joukkoja ennen kuin ryhtyy valvomaan toisten joukkoja. Niistä kertyy yhteensä 11,3 miljardia markkaa.

Mitä tulee euroalueeseen ja talouden uskottavuuteen, mehän olemme yhteisvaluutan olosuhteissa tilanteessa, jossa meidän täytyy sisäisin keinoin pystyä ylläpitämään talouden tasapainoa mahdollisten häiriöiden varalta. En minä ymmärrä, mikä voisi olla parempaa valmistautumista euroalueeseen ja yhteiseen valuttaan kuin se, että me teemme sellaisia uudistuksia, joilla pystymme hyvinvoinnin rakennetta tervehdyttämään, kasvattamaan työssäolevien suomalaisten lukumäärää mahdollisimman nopeasti ja sitä kautta luomaan myös terveen pohjan hyvinvointipalvelujen säilyttämiselle, jotka ovat tällä hetkellä kiistatta uhattuina.

Viimeinen asia, jonka haluaisin sanoa: Jotenkin vähän hämmästyttää, että ministeri Niinistö käyttää niin paljon aikaa edellisen vaalikauden talouspolitiikan moittimiseen, josta kuitenkin päävastuun kantoi Iiro Viinen, kokoomuslainen ministeri.

Valtiovarainministeri Niinistö: Arvoisa puhemies! En ole sanallakaan moittinut edellisen hallituksen talouspolitiikkaa. Olen vain todennut, missä tilanteessa olimme vuonna 95. Jos te tulkitsette moitteeksi vuoden 95 tilanteen kuvauksen, se on tietysti lähinnä teidän ongelmanne. Jokainen varmasti tietää, että kävimme syvässä lamassa. Olen halunnut vain verrata näitä kahta tilannetta toisiinsa ja todennut, että seuraavan hallituksen alkutaival on oleva helpompi kuin tämän hallituksen, ja sehän on erinomainen asia. Niin jokaisen hallituksen pitäisi menetellä, että seuraava lähtee aina vähän paremmista lähtökohdista liikkeelle, se on aivan selvä asia.

Vielä kerran euroalueesta. Minusta tuossa on ajatusvirhe, että nyt vain sisäisin keinoin voidaan vaikuttaa tulevaisuuteemme. Ei sellaista todellista muuta keinoa ole aikaisemminkaan ollut. Velkaantumisen aika oli tietysti turvautumista ulkoisiin keinoihin, voimakkaaseen velkaantumiseen, mutta se olisi loppunut kokonaan eurosta riippumatta.

Minusta ne lähtökohdat, jotka Suomella tällä

hetkellä ovat yhteiseen euroalueeseen, ovat todellakin erittäin otolliset. Kysymys on paljon siitä, ja juuri siksi haluan myös painottaa sitä, kuinka olennaista on se, että olemme mieluiten täydellä sydämellä siinä työssä mukana. Tarkoitan nyt en niinkään tunnepohjaista mutta substanssipohjaista asennoitumista, että todella teemme parhaamme siellä. Hivenen epäilen, että jos suhtaudutaan vastahakoisesti johonkin asiaan, paras jää ikään kuin tekemättä. Tästä todella olen kantanut huolta.

Mikä on se valtava mahdollisuus, luulen, että se ei ole tullut tässä salissa ehkä aivan selvästi esille, ei ainakaan keskustelussa perin juurin pohdituksi. Suurin mahdollisuushan on itse asiassa hivenen raadollisestikin siinä, että euroalueella tapahtuu myös uudelleenjakoa. Ken osaa siellä käyttää mahdollisuuksia hyväkseen, saa osuuttaan enemmän siitä Euroopalle tulevasta hyvästä kuin ehkä muut eurokumppanit.

Tässä suhteessa itse asiassa se seikka, jota moneen kertaan keväällä keskusteltiin ja kritisoitiin, että euroalue ei ole meidän kannaltamme paras mahdollinen, kun siellä on mukana sellaisiakin maita, joitten kanssa meillä ei juurikaan ole tällä hetkellä kauppaa, on suuri mahdollisuus. Jos on olemassa tyhjiöitä ja nyt on mahdollisuus tasavertaisesti päästä siellä kilpailemaan, siellähän on potentiaalia huomattavat määrät.

Jatkoksi totean sen vakaan käsitykseni, että euroalueen sisäisessä kilpailussa vahvimmilla on varmasti jatkossa, kun rahapolitiikan keinot menevät — olisivat menneet muutenkin — ja finanssipolitiikan keinot rajoittuvat, se joka rakennepolitiikkaa tehokkaimmin käyttää. Ihanteellinen euroalue on se, jossa juostaan joustavimman perässä. Siinäkin suhteessa meillä on erinomaiset lähtökohdat.

Ed. Mikkola merkitään läsnä olevaksi.

Ed. T u o m i o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En kovin mielelläni enää palaa niihin asioihin, joista jouduin huomauttamaan valtiovarainministeriä, mutta kun hän nimenomaan halusi minuun kohdistaen kritiikin vielä kerran torjua, niin on todettava, että tietysti tällaisia menettelytapa-asioita usein on oman ryhmänkin ministereiden kanssa, mutta me hoidamme ne ryhmässä ja yleensä ministerit ottavat opiksi siitä, mitä eduskunnassa ajatellaan. Hallituspuolueidenkin kesken pitäisi näin olla, enkä olisi hallituspuolueiden neuvotteluissa esille tulleita asioita halunnut tuoda sen enempää ulos keskusteltavaksi, jos ministeri Niinistö olisi voinut osoittaa pienintäkään itsekritiikin merkkiä, edes pienintäkään myönnytystä siihen suuntaan, että näissä kirjelmöintiasioissa olisi ehkä saattanut olla edes mahdollisuus toimia toisin tai ollut viisaampi toimia toisin, jos hän olisi voinut myöntää sen, että velkaa ja korkoja käsittelevissä kirjelmissä on ollut poikkeuksellisen paljon horjuvuutta ja epäjohdonmukaisuutta tällä kerralla.

Ja, ministeri Niinistö, puolen miljardin lainojen konvertointi ei ole pelkkää automatiikkaa. Se muuttaa nykyisten ja tulevien menojen suhdetta ja se olisi tullut käsitellä koko hallituksessa. Varmaan lopputulos olisi ollut, koska kyseessä on järkevä toimenpide tässä vaiheessa, sama kuin nytkin.

Sama koskee myös työllisyysasian hoitoa. Se, että arviomäärärahoja korotetaan tai tarkistetaan, on sinänsä automatiikkaa, mutta tilanteessa, jossa hallitus on itse budjettiriihessään sopinut ja kirjannut, että työttömyysennusteiden muuttuessa myös aktiiviset työvoimatoimenpiteet otetaan uudelleen tarkastelun kohteeksi, se ei ole enää automatiikkaa. Kyllä siitä olisi pitänyt pystyä vähän varhaisemmassa vaiheessa käymään asiaan kuuluvat neuvottelut hallituksen sisällä. Toivon, että tällaista asiaa ei enää tarvitse salissa jatkaa, vaan löytäisimme vähän yhteistyöhakuisemmat pelisäännöt puolin ja toisin.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. Tuomioja, minusta on paljon reilumpaa keskustella tällaisesta asiasta salissa kuin lehtien palstoilla yksipuolisesti. Kun te sen sillä tavoin avasitte, niin minä otin tämän reilun tavan vastata. Toivoisin, että teidän kritiikkinne ed. Rajamäen kanssa olisi ollut yhdensuuntaista. Nyt se oli päinvastaista, jolloin itse asiassa sisältö jää aika lailla nollaksi.

Siinä vaiheessa, kun valtiovarainministeriö joutui tekemään uuden suhdanne-ennusteen, kyllä varsin laajasti — taisipa siinä olla mukana joitain muitakin ministereitä — tuli tietoon, minkälaisia väistämättömiä muutoksia se aiheuttaa. Se oli varsin julkista. Paikalla taisi olla kolmisenkymmentä tiedotusvälineitten edustajaakin. Jos sitten halutaan budjettiin muita kuin automatiikkaan liittyviä muutoksia, silloin pitää kutsua tietysti kokoon hallitus käsittelemään asiaa joko

talouspoliittisessa ministerivaliokunnassa tai jossain muussa kokoonpanossa. Minä en ole tämän hallituksen kokoonkutsuja.

Ed. Luhtanen merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Tuomioja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä reiluuteen tulee, niin mehän tarkastelemme nyt eduskunnan ja hallituksen välisiä suhteita sellaisina kuin ne näkyvät julkisina kirjeinä, ja niihin on ollut pakko kommentoida. Sen sijaan on ongelmallisempaa käsitellä hallituksen sisäisiä menettelytapakysymyksiä, koska muut ministerit eivät, aivan oikein, tietenkään niitä täällä käsittele. Sen vuoksi tällaista keskustelua on turha jatkaa. Mutta minä vain toivon, että vastaisuudessa se viesti, mikä tulee valiokunnasta ja ryhmien välisistä neuvotteluyhteyksistä, otettaisiin vähän avomielisemmin vastaan myös valtiovarainministeriössä.

Ed. Rajamäki (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vaikka päällimmäisenä tuntui äsken olevan se, että ed. Aho haluaisi pienessä paniikissa varmistaa, että työreformihottuma on tarttunut kokoomukseenkin, niin kuitenkin haluan palata myös ministeri Niinistön palautteeseen sosialidemokraattien kritiikistä.

Nythän toiseen lisätalousarvioon tuli kaksi korjauskirjelmää ja varsinaiseen talousarvioon tuli neljä korjauskirjelmää, ja nimenomaan me tarkoitamme sellaisia korjauskirjelmiä, joissa on mukana osin valtion omaisuuden myyntitulojen käyttöä, korkoon liittyviä kantoja kuin myös eräitä muita harkinnanvaraisia, myös verotusarvioihin liittyviä näkemyksiä. Tämän tyyppiset kysymykset vaativat hallituksen käsittelyä, koska kyllä tässä oli tehtävissä se johtopäätös, että haluttiin jossain määrin sulkea myös hanoja eli imuroida pisarakin kraanasta. Valtiovarainvaliokunnassa, jossa vilpittömästi haluttiin tiettyjä arjen epäkohtia korjata, viittaan nyt muun muassa sosiaali- ja terveydenhuoltoon, työllisyyteen ja aluepolitiikkaan, niin me nimenomaan halusimme varmistaa, että meillä löytyy myös järkevät ja perustellut katteet näihin välttämättömiin korjauksiin. Tämä on toinen puoli asiaa.

Toinen puoli oli se, että työllisyyspoliittisiin lisämäärärahoihin aktiivipuolella ei valtiovarainvaliokunta löytänyt mahdollisuuksia ja se oli hallituksesta kiinni. Siinä odotettiin todella hallitukselta toimenpiteitä. Kyseessä on kaksi eri asiaa, ja ministeri Niinistö kyllä ymmärtää täysin hyvin, mistä on koko ajan kysymys ollut.

Mutta ehkä tässä taustalla on vähän ollut se, mistä eduskunnan ja kansanvallan ja budjettivallan osalta olemme huolta kantaneet, että joillakin virkamiehillä tuntuu olevan tavoitteena valtiovarainministeriössä, jonka asema on laman myötä kovasti vahvistunut, toimia niin, että pilkkuakaan ei budjettikirjassa muuteta ilman valtiovarainministeriön virkamiesten lupaa.

Ed. Hämäläinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ihan tähän samaan keskusteluun haluaisin todeta, että valtiovarainministeriössä on aina elänyt hyvin vahvana sellainen henki, joka minun huomioni mukaan ennemmin tai myöhemmin valtaa myös kaikki valtiovarainministerit ja tekisi mieli sanoa ihan puoluekannasta riippumatta.

Ennen pitkää valtiovarainministerit ryhtyvät tarkastelemaan asioita ei enää niin kuin poliitikot tarkastelevat, vaan niin kuin kamreerit tarkastelevat kameraalisesta näkökohdasta ja ministerit eivät mielellään, näin olen pannut merkille, tunnusta, että valtion varojenkäyttöäkin koskevilla päätöksillä ohjataan yhteiskunnan toimintaa, tehdään painopistevalintoja, tehdään arvovalintoja. Sen vuoksi tietysti valtiovarainministerit haluavat arkipäiväistää nämä valinnat ja tehdä niistä enemmän ja vähemmän rutiinipäätöksiä.

Sen vuoksi he mielellään näistä budjettimuutoksistakin ilmoittavat kirjeellä. Sen vuoksi myös, näin olen arvellut, ministeri Niinistökin on sitä mieltä, että budjettiriihestäkin tulisi luopua. Se on nyt kuitenkin, herra ministeri, ainoa paikka, jossa hallitus kokonaisuudessaan voi yhdessä tarkastella budjettivalintoja ja tehdä yhteiskuntaa koskevia päätöksiä. Ymmärrän, että virkamiehet ja ministerit valtiovarainministeriössä mielellään tietysti kohtaavat yksittäiset ministerit, jotka teidän koneistoanne vastaan ovat huomattavasti vaikeammassa asemassa kuin silloin, jos koko hallitus keskenään pystyy keskustelemaan näistä asioista. Mutta olen täysin vakuuttunut, että koko hallitus on vahvemmilla, jos se kykenee keskustelemaan arvopohjasta lähtien ja poliittisia valintoja tehden nämä kysymykset ennen kuin ne tuodaan eduskuntaan. Ne eivät ole pelkkiä kirjeenvaihtoasioita.

Ed. Pekkarinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Esittelin äsken valtiovarainvaliokunnan mietinnön siinä hengessä, minkä mukaisesti valiokunnan enemmistö on tuon mietinnön kirjoittanut. Yritin esitellä myös opposition vastalauseet pääpiirteittäin.

Ministeri Niinistö, te kahdessa eri puheenvuorossa heittelitte siitä, kuinka keskustaopposition aloitteet, mitä syksyllä jätettiin, ovat yli 5 miljardia markkaa. Kun täällä on käynyt ilmi, että hallituspuolueiden edustajien tekemät aloitteet ovat 11,3 miljardia markkaa, ministeri Niinistö, kyllä teidän kunnia nyt vaatii sanoa julkisesti myös omillenne joku sana siitä, miten näiden suhteen täällä eduskunnassa pitäisi menetellä. Te olette julkisuudessa sanoneet meille terveisenne. Te täällä sanoitte kaksi kertaa meille. Me mieluusti odotamme, mitä te sanotte omillenne.

Mitä tulee keskustan vastalauseeseen, ministeri, se on 1,8 miljardia markkaa numerollisesti auki siitä, mikä on hallituksen budjettitasapaino. Me sanomme kuitenkin, että keskustan vastalause, keskustan linja, on monista syistä radikaalisti ja ratkaisevasti työllistävämpi kuin hallituksen linja. Siitä syystä, että ensinnäkin se todellakin tasottaa pk-yrittäjyyden tietä, uusien työpaikkojen luomisen tietä. Se leikkaa vähemmän kunnilta. Se leikkaa vähemmän alueilta. Näiden kautta se on työllistävämpi.

Edelleen me olemme sitä mieltä, että se on oikeudenmukaisempi ja kannustavampi. Viimeisimmät mielenkiintoiset tilastot sekä Euroopasta että Suomesta kertovat, että sosiaalisesti Suomi jakautuu erittäin rujolla tavalla tällä hetkellä kahtia. Viittaan Stakesiin, Hannu Uusitaloon, Hesariin parin päivän takaa. Myös alueellisesti Suomi jakautuu erittäin rujolla tavalla kahtia. Viittaan Eurostatiin, sen tilastointiin ja sen kertomaan siitä, kuinka Suomi keskittyy tällä hetkellä yhtä Euroopan nopeinta vauhtia. Näihin tauteihin me haemme omalla budjettivastalauseellamme, omalla budjettilinjallamme, ratkaisua ja kohennusta ja uskomme, että myös saamme.

Mitä tulee vielä Emuun, haluan sanoa ministerille ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Zyskowicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Ahon käyttämässä keskustan ryhmäpuheenvuorossa ensimmäisenä keinona työllisyyden edistämiseksi mainittiin työn verotuksen keventäminen. Kun keskusta jatkuvasti poliittisessa propagandassaan puhuu ansiotulojen verotuksen keventämisen puolesta, olisin toivonut, että joskus myös käytännössä olisi näkynyt tämä keskustan linja työn verotuksen keventämisen puolesta. Käytännön kokemukset keskustasta silloin, kun keskusta on ollut hallituksessa politiikkaansa toteuttamassa, ovat olleet ne, että keskusta on aina ollut käytännössä valmis nimenomaan kiristämään palkansaajien verotusta eikä suinkaan keventämään sitä.

Mitä tulee paikalliseen sopimiseen, josta ed. Ahon puheenvuorossa puhuttiin ja viitattiin kokoomuksen tavoitteisiin, kuten meidän tavoiteohjelmassamme todetaan, niin kokoomuksen tavoitteena on todellakin paikallisen sopimisen edistäminen ja ensisijaisena keinona siinä on nimenomaan se, että edetään työehtosopimusjärjestelmän kautta. Ed. Aho, tämän sanoin myös esimerkiksi viime perjantaina täällä eduskunnassa, jolloin lausuin sanatarkasti seuraavaa: "Kokoomus kannattaa paikallisen sopimisen edistämistä, mutta meidän mielestämme sen tulee ensisijaisesti tapahtua työehtosopimusjärjestelmän kautta, joskin tarvittaessa myös lainsäädännön kautta."

Jos tämä teidän työreforminne tällä kertaa tarkoittaa tätä samaa, niin tervetuloa tälle kannalle. Mehän emme voi tietää, mitä työreformi tarkoittaa. Sen me tiedämme, että se parantaa sairaat ja tekee suomalaiset onnellisiksi. Mutta mitä se itse asiassa tarkalleen ottaen tarkoittaa, sitä emme voi tietää. Milloin se on Metallin malli. Nyt eduskuntaryhmän varapuheenjohtaja Vehviläinen kirjoitti lehdessä, että se on itse asiassa nykykäytäntö. Jeja-Pekka Roos oli siitä kirjoittanut Helsingin Sanomissa ja Vehviläinen vahvisti, että juu, tätä se tarkoittaa, että nykykäytäntö vain vahvistetaan. Jos se on sitä, mitä äsken sanoin kokoomuksen kannaksi, kyllä se meille sopii, ja sille kannalle ovat kaikki halukkaat tervetulleita.

Ed. M. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Itse asiassa ed. Pekkarinen ja ed. Aho ovat tunnustaneet nyt sen virheen, johon he itse syyllistyivät. Vientivetoisen strategian kautta tämä maa eriarvoistuu yhä edelleen. Viittaan Pellervon taloudellisen tutkimuslaitoksen tutkimukseen, joka osoitti, että ilman riittävän suurta devalvaatiota tehty ratkaisu toi 100 000 lisätyötöntä tähän maahan. Se oli teidän

valintanne. Nyt tämän hallituksen aikana sitä valintaa on korjattu, sisämarkkinoita on yritetty saada elvytettyä liikkeelle ja sitä kautta saada sitä jollakin lailla hoitoon.

Ed. Aho kysyi vasemmistoliiton logiikkaa työelämäkysymyksissä. Vasemmistoliiton logiikka on hyvin selkeä. Tasavertaisten mahdollisuuksien puolustaminen työelämässä ja ennen kaikkea se, että työntekijöitä ei alisteta enää mihinkään huutolaispojan asemaan. Se on se iso lähtökohta, josta asioita tarkastellaan. Kokoomus ja keskusta varmaan keskenään saavat käydä kilvan, kumpi on kovempi reformistipuolue, mutta vasemmistoliitto ei ole niissä harrastuksissa mukana. Huolestuttavaa itse asiassa keskustan puheenvuorojen osalta on se, että en vielä ole kuullut tämänkään keskustelun aikana yhtään puheenvuoroa, jossa työntekijäin oikeuksista oltaisiin edes joltakin osin huolissaan. Mitkä ovat ne mahdollisuudet edistää työntekijöitten asemaa? Mikä on luottamusmiesten lakisääteinen asema? Esimerkiksi keskusta voisi tuoda esille sopimuksen tulkintaetuoikeuden ja katsoa sieltä ja sitä kautta hakea työreformia. Se on terve tapa, joka huomioi myös työntekijöitten oikeudet.

Ed. S a a r i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta oli hyvin hämmästyttävää todeta, että työministeri Jaakonsaari kieltäytyy ymmärtämästä laajan työttömyyden käsitteen merkitystä. Sen merkityshän on juuri siinä, että siihen on laskettava mukaan sekä avoimesti työttöminä olevat työnhakijat, työttömyyskoulutuksessa olevat, valtion toimin työllistetyt että työttömyyseläkkeelle siirretyt, koska siitä kokonaismäärästä muodostuu se kustannus, se ongelma, joka valtiontaloudelle tulee. Tämä kokonaismäärähän vaikuttaa valtion budjettitasapainoon. Sen vuoksi olisi tärkeää, että tätä laajaa työttömyyttä saataisiin alaspäin, eikä se onnistu millään muulla tavalla kuin sillä tavalla, että meille syntyisi uusia työpaikkoja.

Meille syntyy nyt uusia työpaikkoja näille tietoyhteiskunnan uusille hienoille aloille, mutta me tarvitsisimme sellaisia rakenteellisia muutoksia, että näitä vanhan koulutuksen saaneita, suorittavassa työssä olevia ja siihen kykeneviä myöskin pystyttäisiin palkkaamaan ja työllistämään. Muuten tämän valtiontalouden ongelman, jonka myös ministeri Niinistö on myöntänyt, hoitaminen on myös tulevaisuudessa äärimmäisen vaikeaa.

Ed. Aaltonen merkitään läsnä olevaksi.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Jottei jäisi keskustan puheenvuorosta omituinen kuva sikäli, että työpaikkoja syntyisi vain vientialoille, se on syytä korjata. Nythän on juuri tapahtumassa se, mitä on tavoiteltu: Kasvun työllisyyssisältö on vahvistunut. Yritysten ei tarvitse enää pelätä korkopiikkejä. Kotitalouksien ei tarvitse enää pelätä uusia leikkauslistoja, koska valtiontalous on saatu tasapainoon. Verotusta kevennetään. Kaikki nämä ovat olleet luomassa kasvua sikäli, että kotimarkkinasektori elpyy. Nyt kun viimeisiä barometreja on selvitelty, nimenomaan palvelualat ovat kaikkein optimistisimpia ja palvelualoille syntyy työpaikkoja. Juuri näin on haluttu, ja näin tapahtuu.

On selvä asia, sanon vielä kerran sen, että on aivan välttämätöntä, että vaalikeskustelussa ja uudessa hallitusohjelmassa etsitään uusia keinoja, joilla kasvun työllisyyssisältöä voidaan edelleen vahvistaa. Siinä tulee varmasti eteen pienituloisten verotuksen keventäminen, joka on aloitettu kunnallisverotuksen kannustinvähennystä suurentamalla, ja tätä linjaa pitää jatkaa.

Mitä vielä tulee laajan työttömyyden käsitteeseen, totta kai siitäkin tarvitaan. Sanoin juuri puheenvuorossani, että sitä tarvitaan nimenomaan sen takia, että selvitetään, kuinka paljon työttömyys maksaa. Mutta onhan hirvittävän väärä asia, että esimerkiksi työnhausta luopuneet, ne jotka ovat työttömyyseläkeputkessa, lasketaan kahteen kertaan työttömiksi laajan työttömyyden käsitteessä, lasketaan ensinnäkin työministeriön rekisterin pohjalta ja sitten lasketaan vielä tutkimusarviona.

En ole vielä saanut teidän vastaustanne tähän, kun aikaisemminkin olette ihannoineet Hollannin mallia. Hollannissa on todellakin asia ratkaistu varhaiseläkejärjestelmillä. Itse asiassa myös Suomessa tällä hetkellä on käymässä niin, että ikääntyneitten työttömyys kasvaa, mikä on erittäin ikävä asia ja omalta osaltaan hidastanut työttömyyden alentamista, mutta se perustuu siihen toisaalta hyvään asiaan, että eläkkeelle pääsee entistä harvempi, työkyvyttömyyseläkkeelle. Mutta se ei ole minusta hyvä asia sen takia, että 80-luvulla työttömyyttä ratkaistiin aika paljon varhaiseläkejärjestelmillä ja tänä päivänä ikääntyneitten ongelma ratkaistaan avoimena työttömyytenä.

Mutta jos katsotaan työttömyyden näkökulmasta, sekin kuvaa hyvin sitä, kuinka reippaasti

olemme tämän vaalikauden aikana saaneet avointa työttömyyttä laskemaan. Missään tapauksessa mihinkään tyytyväisyyteen ei kuitenkaan ole syytä, vaan tulee etsiä niitä uusia kasvun ja työttömyyden alenemisen välineitä, jotka ovat ehdottoman välttämättömiä.

Ed. Ala-Nissilä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyllä minä vähän ihmettelen, että ministeri Jaakonsaari ei tunne laajan työttömyyden käsitettä ja laskentatapaa. Sehän on virallinen tilasto. Tätä muun muassa Suomen Pankki julkaisee, Tilastokeskus julkaisee. Selvittäkää itsellenne ensin nämä tilastot, ennen kuin arvostelette muita niiden käytöstä.

Arvoisa puhemies! Veroaste on tällä hallituskaudella noussut. Sehän oli hallituksen aloittaessa 46,1 prosenttia. Se nousi 48,3:een ja on keskimäärin ollut noin 47 ja tulee olemaan selvästi korkeammalla tasolla ensi vuonna kuin hallituksen aloittaessa.

Mitä tulee siihen ed. Zyskowiczin heittoon, että keskustan aikana ei ole tuloveroa kevennetty, niin viimeksi siinä hallituksessa vuonna 86, missä kokoomus ei ollut mukana, kyllä tuloverotusta kevennettiin. Keskusta haluaakin keventää verotusta määrätietoisesti työllisyyden ehdoin sillä tavalla, että voisimme nimenomaan verokiilaa leikata painotetusti matalapalkka-aloilta ja toisaalta myös porrastaa työnantajamaksua uudella tavalla siten, että pitkäaikaistyöttömät voisivat työllistyä.

Suomessa on se ongelma, että osaajat tänä päivänä työllistyvät, mutta kyllä meidän pitää lähteä siitä, että työtä pitää saada kaikille, myös niille, jotka eivät ole niin koulutettuja ja jotka ovat hieman iäkkäämpiä. Tämä on suuri haaste työllisyyspolitiikassa tänä päivänä. Siihen vaaditaan aktiivista veropolitiikkaa eikä tällaista passiivista veropolitiikkaa, mitä on nyt neljä vuotta eletty.

Ed. Antvuori (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin kommentoida ed. Ahon ryhmäpuheenvuoroa.

Ed. Aho piti järkyttävänä sitä tilannetta, että meillä on yli 30 000 terveydenhuoltoalan henkilöä työttömänä. Se on ihan totta. Tuo ristiriita on järkyttävä varsinkin, kun sairaaloissa ja laitoksissa on liian vähän henkilökuntaa. Sitä ei käy kiistäminen, mutta millä tavalla tuo ristiriita ratkaistaan? Tuskin se on valtiontaloudellinen ongelma, vaan enemmänkin ongelmat ovat kunnissa, kuntien tärkeysjärjestyksissä ja siinä, että Uudellamaalla ja muuallakin Suomessa on rakennettu 60—70-luvuilla liikaa sairaaloita ja laitoksia. Kukaan ei uskalla tehdä sitä päätöstä, että muutamia laitoksia lakkautettaisiin, ja kun yritetään sitten tasapainottaa taloutta, niin leikataan kaiken aikaa vähän, ja siitä yhdeltä osin ainakin johtuu se, että henkilökuntaa on liian vähän per potilas.

Ed. Vokkolainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! On todella ollut mielenkiintoista kuunnella, ajaako keskusta vai kokoomus oikeistolaisempaa työelämän kehitystä tähän maahan.

Viimeksi TT:n toimitusjohtaja Koroma on ainakin selkeästi tämmöisestä kritiikistä heittäytynyt ulos sen takia, että Koroman kanta on selkeä, että työmarkkinoita pitää kehittää vain työmarkkinajärjestöjen kesken.

Sen takia, arvoisa puhemies, tämä on myös erittäin tärkeä asia, että pitkään valmistellen ja pitkään luottamukseen perustuen on voitu järjestäytyneessä kentässä työehtosopimuksia muuttaa niin, että voidaan paikallisesti TESiä toisinkin soveltaa. Itse olen kymmenen vuotta näissä pöydissä istunut ja tiedän, miten vakavaa ja pitkäjänteistä keskustelua on käyty siitä, että voidaan tätä luottamusta lisätä niin, että työpaikoilla voidaan aidosti asioita sopia. Aito sopiminen tarkoittaa sitä, että myös vastapuoli tunnustaa työehtosopimusjärjestelmät ja vastapuolena ammattiyhdistysliikkeen.

Jos tällä keskustan ja ilmeisesti myös kokoomuksen linjalla jatkettaisiin, että mentäisiin ohi työmarkkinajärjestön paikalliseen sopimiseen, minä luulisin, että suomalainen työelämä ei kestäisi sitä. Nimenomaan se turvattomuus kasvaisi pienissä yrityksissä niin työnantaja- kuin työntekijäpuolella. Minä uskon, että kovinkaan moni pk-yrittäjä ei haluaisi näitä asioitaan raastuvanoikeudessa selvittää, joka on se paikka, kun kokemusta tämmöiseen työhön ei ole.

Siksi on kunnioitettava työmarkkinajärjestöjen kokemusta, sillä pelkona on jo nyt, että työmarkkinajärjestöjen kesken työelämän kehittäminen pysähtyy, kun tiedetään, että lainsäädännön kautta yritetään näitä asioita hoitaa. Se tie ei voi olla suomalaisen työelämän kehittämisen tie.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on käyty keskustelua valtiovarainministeriön kirjeistä eduskunnalle.

Haluan viitata Suomen Hallitusmuodon 67 §:ään, jossa todetaan: "Valtion talousarvioon

otetaan arviot vuotuisista tuloista ja määrärahat vuotuisiin menoihin - - ." Tämä tarkoittaa oikeudellisen tulkinnan mukaan sitä, että ne pitää myös täsmäyttää kulloinkin vallitsevan tilanteen mukaisesti. Tämä on ollut aivan yleinen käytäntö, että valtiovarainministeriö lähettää kirjeen, jossa se arvioi muun muassa loppusyksystä tulot ja menot uudelleen. Tältä osin käytäntö on ollut aivan normaali.

Eduskunnassa valtiovarainvaliokunnan verojaostossa joudutaan arvioimaan tulojen osalta, onko valtiovarainministeriön kirje oikeassa, ja myös, kun käsitellään pääluokkaa 36 Lainat, myös korkojen osalta selvitetään, ovatko arviot oikeita. Saadun selvityksen perusteella olemme kyllä verojaostossa todenneet, että arviot ovat oikeita. Niihin sinänsä ei ole mitään huomautettavaa. Joten menettely sinänsä on varsin normaali.

Jos näin ei tehtäisi, helposti voitaisiin sanoa, että budjetilta putoaa pohja pois, jos ei olla taloudellisen tilanteen tasalla kussakin tilanteessa.

Täällä on myös todettu se, että eduskunnan tekemät muutokset olisivat vähäpätöisiä, mutta haluan ottaa kyllä kaksi muutosta esille: Toinen on erikoissairaanhoidon tutkimuksen rahat. Niillä on erityisen suuri merkitys kyllä potilaiden, asiakkaiden ja kansalaisten kannalta. Sanon, että tämä on erittäin merkittävä muutos. 110 miljoonaa markkaa tuolta pois olisi tuntunut todella kipeästi keskussairaaloissa. Myös poliisille 30 miljoonaa markkaa, jolla kyetään turvaamaan nykyinen toimintataso, on erittäin merkittävä summa. Myös mielestäni liikennejaostossa on tehty varsin hyvää työtä.

Mitä tulee keskustan suhtautumiseen, täytyy sanoa, että jos lähtökohta on se, että kun menoja lisätään, tulot kasvavat, niin en oikein tällaista logiikkaa ymmärrä. Silloinhan kannattaisi menoja kasvattaa vaikka kuinka paljon eli tämä yhtälö ei missään tapauksessa kuitenkaan toimi.

Kun ed. Saari aikoinaan totesi, että keskusta kyllä tulee kertomaan, mikä on heidän taloudellinen kehitysarvionsa, haluaisin kuulla viimeistään nyt, mikä on se teidän arvionne tulevasta taloudellisesta kehityksestä.

Ed. K a l l i s (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Joitakin viikkoja sitten, kun täällä keskusteltiin opiskelijoiden asemasta, ministeri Niinistö sanoi, että maailmanennätystä ei voi joka päivä lyödä. Mikäli minä kuulin oikein, mikäli työministeri ilmaisi itseään oikein, niin nyt lyötiin kyllä maailmanennätys, jota ei kyllä koskaan enää lyödä: Te sanoitte — ymmärsin sen näin — että nykyinen tilanne on parempi kuin täystyöllisyys ennen. Viime vuonna 788 572 kansalaista sai työttömyysavustusta, ja tämä tilanne on parempi kuin täystyöllisyys ennen! Uskomatonta! Sitä maailmanennätystä ei kyllä koskaan lyödä.

Ministeri Niinistö, olen teidän kanssanne samaa mieltä, että velka on ongelmallinen, mutta minä pidän kyllä alijäämäistä budjettia suurempana ongelmana kuin valtion velkaa. Ensi vuoden budjetin rakenteellinen alijäämä ei ole kaukana 10 miljardista markasta. Kyllä kehitys on ollut hyvä. Sitä ei kukaan kiellä. Oppositio on myös antanut tunnustusta siitä. Mutta herää kysymys, kannattiko ministeri Niinistölle ja ed. Kallikselle antaa 1 000 markan veroalennus kuukaudessa. Mitä jos me olisimme tyytyneet 500 markkaan ja valtio olisi saanut pikkasen enemmän tuloa ja olisimme panneet sen budjetin tasapainoon? Olen täysin vakuuttunut siitä, että se olisi ollut parempi linja.

Makeisveroko olisi saattanut kokonaisveroasteen samalle tasolle? En minä oikein siihen jaksa uskoa. Makeisveron vaikutus kokonaisveroasteeseen on 0,03 prosenttia eli aika pieni. Mutta budjetti tasapainoon, siinä me olemme samaa mieltä.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Täällä varmasti on ymmärtämisvaikeuksia toisin ja puolin. Halusin kertoa sen, että kun viimeiset kaksi vuotta todellakin on Suomessa ollut sellaista työpaikkojen syntymisvauhtia, jota Suomen taloushistoria ei tunne, ja kun nämä työpaikat syntyvät markkinaehtoisesti yrityksiin, se on tervettä ja arvokasta kehitystä. Meillä osittain työllisyys perustui aikaisemmin todellakin siihen, että meillä maksettiin massiivisia yritystukiaisia. Kuka muistaa K-takuut? Oli esimerkiksi sellainen kuin velvoitetyöjärjestelmä, joka oli periaatteessa hyvä, mutta erittäin kallis ja vääristi työmarkkinoita. Meillä oli monia varhaiseläkejärjestelmiä. Sellaisia luotiin, ja ne olivat yksilön kannalta hyviä.

Mutta kaikki tiedämme, että kaikki nämä järjestelmät ovat paljastaneet myös oman pimeän puolensa. Osittainhan Suomen rankka velkaantuminen johtuu juuri tämän tyyppisistä toimenpiteistä, ja nyt tässä ajassa meidän täytyy tehdä korjausliikkeitä, niin kuin niitä on tehtykin. Minusta on erittäin arvokasta, että se työllisyyden kehitys, mikä on nyt tapahtunut, on nimen-

omaan tapahtunut kilpailuolosuhteissa avoimella sektorilla.

Kun pienyrittäjien sieluista on täällä kova taistelu — ja olen ymmärtänyt, että juuri työreformistit ovat siinä kamppailussa mukana — ja kun pienyrittäjien omia kannanottoja kuulee, kyllä he pitävät kaikkein arvokkaimpana työreformina sitä, että Suomi on uskaltautunut ensimmäisten joukossa Talous- ja rahaliittoon, jotta yhteinen valuutta suojelee myös heitä. Nämä ovat niitä ydinkysymyksiä.

Vielä kerran: Suomessa asiat ovat ilmeisesti aika hyvin, kun valtiovarainministeriön kirjelmistä ja tilastoista pääkeskustelu käydään.

Haluan vielä palata laajan työttömyyden käsitteeseen. Haluan vielä kerrata ed. Ala-Nissilälle sen, että laajan työttömyyden pohjaluku lasketaan työministeriön rekisteröimistä työttömistä eli henkilöt, jotka kuukauden viimeisenä päivänä ilmoittautuvat työttömiksi työnhakijoiksi. Se on pohjaluku. Tämän luvun päälle lasketaan Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen arvioimat piilotyöttömät. Tämä on harhaanjohtavaa. Sillä on se arvo, että tällä kokonaisuudella voidaan laskea todellakin työttömyyden aiheuttamat kustannukset, mutta on harhaanjohtavaa verrata tätä lukua muihin lukuihin.

Harhaanjohtamisestahan kävi esimerkiksi se, että eräs professori jopa yltyi niin, että hän kehitti todella laajan työttömyyden käsitteen ja sanoi, että oikeastaan kaikki ne, joiden palkat ovat budjetin tulopuolen rasitteena, voidaan laskea työttömiksi eli kansanedustajat, ministerit, professorit, kaikki. Kyllä tällä tavalla varmaan saadaan todella laaja työttömyyden käsite.

Laajan työttömyyden käsitteellä on oma arvonsa, mutta minusta ei ole järkevää se, että esimerkiksi työttömyyseläkeputkessa olevat, ne, jotka eivät hae enää työtä, lasketaan tämän laajan työttömyyden kautta ikään kuin kahteen kertaan työttömiksi, työvoimatutkimuksen piilotyöttöminä ja työministeriön rekisterissä. Näiden yhdistäminen laajaan työttömyyteen minusta aiheuttaa epäselvyyttä. Perehtykää asiaan!

Ed. V a n h a n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meitä tietysti kiinnostaa laajan työttömyyden käsite lähinnä kahdessa mielessä. Toisaalta sen avulla voimme nähdä sen, onko hallituksen tavoite työttömyyden puolittumisesta todella toteutumassa myös todellisten kustannusten kautta. Toisekseen se kuitenkin kertoo siitä työikäisestä väestöstä, jolla olisi halua päästä työelämään, työhön kiinni pysyvällä tavalla.

Keskustelu työelämän pelisäännöistä tänään on saanut sen muodon, että selvästikin on nähtävissä, että ainakin sekä kokoomus että keskusta ovat aika pitkälle valmiita hakemaan sellaista paikallisen sopimisen mallia, joka antaisi paikalliselle järjenkäytölle paljon enemmän varaa. Kun kokoomuksella on kanta siitä, että työntekijälle ja työnantajalle on annettava mahdollisuus vähimmäispalkkaa koskevia määräyksiä lukuun ottamatta sopia työehtosopimuksista poikkeavista järjestelyistä, niin uskon, että tästä on saavutettavissa kokoomuksen ja keskustan kanssa aika helpostikin yhteisymmärrys.

Oletetaan ensinnäkin, että kokoomus suostuisi siihen, että lähtökohtana olisivat aina yleissitovat työehtosopimukset. Me emme hyväksyisi kokoomuksen kantaa, että yksittäiset työntekijät pääsevät sinällään sopimaan, vaan pidettäisiin se porukka porukkana ja luottamusmiehet ensi sijassa neuvottelevat. Samoin on rajattava hieman sitä laajemmaksi, mistä saa paikallisesti sopia. Pelkkä vähimmäispalkan sulkeminen pois ei riitä. En usko, että näihin liittyy kovin suuria vaikeuksia. Tässä on kuitenkin jo verraten laaja poliittinen rintama tunnustamassa paikallisen sopimisen reippaan laajentamisen tarpeen, ja sillä on myös oma kytkentänsä tulevaan työllisyyskehitykseen siinä suhteessa, miten pk-kenttä voisi ja uskaltaisi nykyistä enemmän työllistää.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Ei myöskään ed. Vanhanen nyt onnistunut puhumaan minusta kaveria itselleen ja kepun työreformille.

Oli aika juoni tapa tietysti katkaista puoluevaltuuston kanta juuri ennen kuin samassa kappaleessa jatketaan juuri sillä tavalla, kuin te sanoitte, että pitää olla työntekijöillä yhteinen edustus, pitää olla pääluottamusmies. Niinhän kokoomus on lausunut siinä puoluevaltuuston päätöksessä. Älkää tulko nyt ihmeessä tarjoamaan sitä meille. Te vain katkaisitte tekstin juuri sopivasta kohdasta. Juoni temppu sinänsä, ja ymmärrän hätänne. Jos joutuu omaa varjoaan juoksemaan pakoon, se on paha paikka.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Luulen, että meitä saattaisi kiinnostaa huomattavasti enemmän hallituksen ja eduskunnan kirjeenvaihdon sijasta esimerkiksi työllisyyskehitys, johon työministeri on täällä puuttunutkin. On aivan totta, että työpaikkojen määrä on lisääntynyt, ja ilmeisesti aivan yhtä totta on se, että lähestyvät vaalit häiritsevät ikään kuin ob-

jektiivisen arvion tekemistä siitä, miten työllisyystilanne on kehittymässä ensi vuoden aikana.

Rouva puhemies! Mielestäni uudet tilastot kuitenkin kertovat riippumatta siitä, mitä tilastoja me käytämme, että Uuttamaata lukuun ottamatta työttömyyden lasku on selvästi heikentynyt, hidastunut, ja huomattavassa osassa Suomea työttömyyden kasvu on kokonaan pysähtynyt ja työttömyys kääntynyt nousuun. Sen takia toivoisin, että rouva työministeri puuttuisi tähän puoleen. Minkälainen muutos on tapahtunut budjettiesityksen julkistamisen jälkeen? Kun budjettiesityksessä vielä arvioidaan, että työttömyys tulee ensi vuonna laskemaan huomattavastikin, niin kuitenkin nyt kaikki saamamme tilastot kertovat, että työllisyyskehitys on hidastumassa ja jopa Uudellamaalla, täytyy sanoa, jossa työttömyys on sentään laskenut, itäisessä osassa työttömyyden kasvu on pysähtynyt ja työttömyys kääntynyt jopa nousuun. Tässä suhteessa toivoisin, että voisimme kiihkottomasti keskustella niistä näköaloista, joita ensi vuoden osalta työttömyydessä on, koska siltä pohjalta me pääsemme myös keskusteluun niistä välttämättömistä toimenpiteistä, joita on tarpeen tehdä.

Ed. U. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni tämä keskustelu ministeri Niinistön ja ed. Ahon välillä oli siinä mielessä mielenkiintoinen, että lähinnä he keskustelivat toistensa ohitse sinänsä kahdesta tärkeästä asiasta eli rakenteellisista uudistuksista ja toisaalta euroalueen ja Emun kolmannen vaiheen vaikutuksista suomalaiseen talouspolitiikkaan. Kuten ryhmäpuheenvuorossa totesin, rakenteellisen työttömyyden ongelma on sellainen, johon hallitukselta ei ole tullut kunnollisia vastauksia. En toisaalta kuitenkaan usko, että keskustan linjaukset paikalliseen sopimiseen liittyen ovat mikään varsinainen vastaus. Se, että työttömyysturvajärjestelmää tarkastellaan niin, että kannustavuusnäkökulma otetaan huomioon, on mielestäni tässä asiassa avainkysymys.

Mitä tulee strategiaan euroalueella, niin on hyvin tärkeää, että tuota strategiaa mietitään. Olennaista mielestäni on se, että mietitään, mikä on suomalainen veropolitiikka, miten pitkälle se kantaa tilanteessa, jossa kuitenkin jo euroalue on lähtökohdaltaan järjestelmä, joka on lähtenyt liikkeelle globalisaatiosta eli siitä, että kilpailu pakottaa euroalueen maat tietyllä lailla yhteistyöhön ja etsimään sellaisia yhteistyöetuja, jotka muussa tilanteessa saattaisivat merkitä vain sitä, että kilpailu hajottaisi tämän talousalueen tuomat hyödyt.

Kysymykseen siitä, onko vientivetoinen politiikka se, joka tuo työpaikkoja, minusta on selkeä vastaus. Kasvu tuo rajallisen määrän työpaikkoja. Mutta olennaista on miettiä sitä, millä tavoin työllistetään lisäpalveluihin. Ryhmäpuheenvuorossa totesin, että naisten työttömyys on tällä hetkellä kasvanut, ja näin ollen myös, koska naisvaltaisilla aloilla ...

Toinen varapuhemies (koputtaa): Kaksi minuuttia on kulunut!

Ed. Hurskainen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuoroni oli ministeri Niinistön puheenvuoroon. Hän on kyllä täältä poistunut. Mutta tuonpa silti esille, että ensinnäkin minusta tuntui aika erikoiselta, että ministeri tuo esille täällä sen, että ministeriössä ei katsota hyvällä silmällä sitä, että eduskunta tekee muutoksia. Sehän toki on eduskunnan tehtävä, pohtia asioita ja mahdollisesti myös muuttaa esityksiä.

Toisaalta myös ministeri Niinistö toi esille, että verot ovat alentuneet sille tasolle, jolla ne olivat vuonna 95. Kyllä, se pitää paikkansa. On tehty kahden prosentin inflaatiotarkistus ja puoli prosenttia ovat varsinaisesti verot keventyneet. Mutta eläkeläisten kohdalla voidaan sanoa, että reaalitulot ovat kuitenkin pienentyneet vuoden 96 jälkeen, koska silloinhan tuli taitettu indeksi voimaan ja eläkeläisethän maksavat ylimääräistä sairausvakuutusmaksua ja kansaneläkkeen pohjaosa poistui suurelta osalta eläkeläisiä, joiden tulot ovat yli 5 000 markkaa. Olisin tietenkin ministeri Niinistöltä kysynyt, eivätkö nämä jos mitkä ole vähentäneet eläkeläisten reaalituloja. Mutta ikävä kyllä, ministeri Niinistöä tämä budjettikeskustelu ei näytä kiinnostavan kuin hetken.

Ed. Lehtosaari (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ministerit Niinistö ja Jaakonsaari perustelivat lukuisissa ja laajoissa puheenvuoroissaan vuosia kestänyttä talouskasvua, ja näiden perusteluiden sisältö oli se, että tuo talouskasvu on ollut varsin hedelmällistä tälle maalle ja sen myötä maakunnille. Minusta nämä vakuuttelut eivät olleet täysin oikeita. Ensinnäkin se on totta, että talouskasvua on jo vuosia ollut ja työpaikkoja on syntynyt ja monet tunnusluvut ovat korjautuneet. Mutta meidän on

aiheellista kysyä, näkyykö talouskasvu tässä maassa joka puolella ja kaikkialla.

Kun ajatellaan itäistä Suomea, niin siellä valitettavasti tämä vuosia kestänyt talouskasvu ei näy juuri millään lailla. Siellä on bkt maan alhaisin, muuttoliike on erittäin voimakas. Tämän hallituksen aikana on parin pitäjän verran lähtenyt ihmisiä sieltä pois pääasiassa etelään. Mikä valitettavinta ja pahinta, monesti sen alueen parhaat voimat, nuoret, ovat joutuneet muuttamaan pois.

Miksi he lähtevät sieltä? He lähtevät työn perään. Sille alueelle ei ole tullut uusia työpaikkoja siitä huolimatta, että talouskasvua on todella vuosia tässä maassa ollut. Minusta hallitus olisi voinut tätä asiaa Itä-Suomen osalta korjata. Se olisi voinut sen korjata sillä paljon puhutulla Itä-Suomi-paketilla, jonka Itä-Suomi-työryhmä aikoinaan rakensi. Siinä oli hyvin monia esityksiä, jotka olisivat olleet tuomassa talouskasvua myös itäiseen Suomeen. Nyt hallitus olisi voinut viimeisen talousarvionsa yhteydessä sen laatia, mutta se jäi tekemättä, se jäi odottamaan tulevia aikoja.

Voi todeta, että Itä-Suomen osalta talouskasvu ei ole näkynyt eikä tuonut sinne toivottua parannusta.

Ed. I h a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni merkittävin asia budjetissa on se, että uuden velan otto lakkaa. Kun tämä hallitus aloitti, Suomi otti uutta velkaa 60 miljardia markkaa vuodessa ja ensi vuonna ei oteta lainkaan. Loputtomiin ei voida syödä enempää kuin tienataan.

Tulevaisuudenusko nousee, kuten ministeri Niinistö sanoi. Haluan vain todeta, että vuosi sitten ryhmäpuheenvuorossaan kokoomus esitti ja otti tavoitteekseen, että ensi vuoden budjetti rakennetaan ilman uutta velkaa.

Pidetyistä ryhmäpuheenvuoroista haluan vielä todeta, että ed. Antvuoren puheenvuorossa ei haukuttu oppositiota eikä edes hallituskumppaneita, vaan jaettiin jopa kiitosta työmarkkinaosapuolille ja muille hallituspuolueille. Siinä mielessä ed. Antvuoren puheenvuoro poikkesi kaikista muista ryhmäpuheenvuoroista ja oli hyvä, hieno, tyylikäs ja rakentava.

Ministeri Jaakonsaarelta kysyisin sitä seikkaa, onko meillä pakko olla työttömyydestä niin monta tilastoa. Työministeriöllä on oma tilastonsa, Tilastokeskuksella omansa, sitten vielä Eurostatilla on omansa ja nyt näyttää Suomen keskustalla olevan oma tilastonsa. Tämä tietysti hämmentää kansalaisia, koska ero eri tilastojen välillä voi olla 100 000—200 000 työtöntä. Nyt herää helposti kysymys, ovatko he työssä vai työttöminä. Vaikka nyt lopulta totean, että ehkä kaikkien näiden totuus on se, että työttömyys on laskenut, niin kuitenkin kysyn, onko tilastoja pakko olla näin monta.

Työministeri J a a k o n s a a r i : Arvoisa puhemies! Varmasti maailmassa ei mikään muu ole pakko kuin kuolema. Kaikissa maissa on vastaavat käytännöt, että on oma työnvälitystilasto ja eurovertailukelpoinen työvoimatutkimus. Näiden kanssa on vain opittava elämään. Minua on henkilökohtaisesti tietenkin harmittanut se, että erityisesti oppositio on yrittänyt väittää, että näitä tilastoja manipuloidaan. Siitä ei kerta kaikkiaan voi olla eikä ole kysymys, Tilastokeskuksen luvut vain ovat erittäin tärkeitä, jotta Euroopan unionin eri maiden työllisyystilannetta voitaisiin verrata. Siksi ne yritetään tehdä mahdollisimman vertailukelpoisiksi.

Sanon sen vielä kerran, että myös laajan työttömyyden käsite on tärkeä, koska juuri sillä voidaan selvittää, paljonko työttömyys maksaa. Mutta kaikki nämä eri tavalla selvitetyt ja eri näkökulmasta tehdyt laskut, kun työttömyyttä voidaan selvittää niin eri näkökulmasta, osoittavat sen, että työttömyys alenee.

Ed. Laakso kysyi aivan perustellusti, mitä uudet ennusteet merkitsevät. Ainakaan niissä luvuissa, mitä työministeriö on käyttänyt omissa budjettiesityksissään ja muissa, ei ole tehty mitään korjauksia. Valtiovarainministeriön luvut, jotka perustuivat Tilastokeskuksen työvoimatutkimukseen, olivat kesällä vähän liian optimistiset, itsekin niin arvioin. Nyt kun näiden lukujen pohjalta budjettia tehtiin, arvioitiin se, että todellakin Tilastokeskuksen lukuina ensi vuoden keskimääräinen työttömyys on 10 000 ihmistä korkeampi suurin piirtein kuin on ennakoitu. Tähän hallitus reagoi juuri lisäämällä työvoimapoliittisia toimenpiteitä ja painottamalla niitä erityisesti Pohjois- ja Itä-Suomen vaikeimmille työttömyysalueille, koska on totta, että alueelliset työttömyyserot eivät ole riittävällä ripeydellä kaventuneet. Myös eduskunta, joka on lisäämässä rahoja aravarakentamiseen, omalta osaltaan vaikuttaa työttömyyden alenemiseen, niin että yhdessä näillä molemmilla toimenpiteillä päästään siihen ennusteeseen ja tavoitteeseen, joka alunperin on asetettu.

Se, että alueellisesti kehitys on epätahtista, on totta. Paras tapa ratkaista se on, että tuetaan

niitä maakunnallisia ja valtakunnallisiakin osaamiskeskuksia ja kasvukeskuksia, joita onneksi on tässä maassa ja joita voisi olla ja pitää olla tietenkin vielä enemmän. Tässä suhteessa kyllä maakunnan omillakin ihmisillä on suuri vastuunsa, miten maakunnassa asiat kehittyvät.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! En puutu näiden isojen poikien virittämään keskusteluun. Mutta minua viehättää tietyllä tavalla ed. Kuisman Taliban-tyyppinen populismi, joka perustuu siihen, että hän haaveilee niistä vanhoista ajoista, jolloin kyläläiset tukivat perhettä ja perheessä tuettiin toisiaan ja lapset hoitivat vanhempansa. Aina, kun hän puhuu näistä asioista, minulle tulee sellainen visio vanhasta siististä harmaasta hirsipirtistä, jossa on renginkaappi seinällä ja siistissä nurkassa loukossa siellä vaari istuskelee sängyn laidalla ja vetää piippua ja rapsuttelee Hupi-koiraa leuan alta. Tämä ed. Kuisman näkemys on todella viehättävä ja äärettömän tehokas kerrottuna vetoamaan ihmisiin siitä, minkälainen elämän pitäisi todella olla. Siinä mielessä se on sellaista Hamsteri-tyyppistä populismia ja tehoaa varmasti ihmisiin, ja mukavahan sitä on kuunnella.

Mutta ed. Kuisman täytyy muistaa, että ei se elämä ollut niin valtavan kaksista siihenkään aikaan, jolloin Hamsteri-aikoja ja renginkaappiaikoja elettiin ja kyläläiset ja perheet tukivat toisiaan. Omat vaikeutensa olivat silloinkin. Joka tapauksessa hänen pitäisi muistaa, kun hän tätä oppiaan levittää, että siihen aikaan ei valitettavasti ole enää nykyaikana palaamista, mutta kovin somasti käy korvaan hänen puheensa näistä tällaisista asioista. Sillä tavalla, että keihästä heitetään, niin kuin Penttilä aikanaan 65,22 pelkästään ruisleivän voimalla ja tuolla tavalla. Ne ovat ihan viehättäviä asioita, mutta ed. Kuisma ei ymmärrä varmaan sitä, tai ymmärtää, totta kai, hän on viisas mies, mutta tietää itsekin, että eihän näihin aikoihin ole enää palaamista, niin mukavaa kuin se kyllä olisikin.

Ed. Tiusanen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Palaan puolestani valtiovarainministeri Niinistön koulutuspuheenvuoroon eduskunnan suuntaan, kun hän kouluttaa eduskuntaa, mikä on sopivaa tehdä mikä ei. Haluaisin todeta, että kyllä täällä vasemmiston puolella ollaan ministeri Niinistön linjoja jouduttu verissäpäin puolustamaan. Miksi verissäpäin? No, koska meillä ei ole kokoomuksen kypärää päässä. Tämähän on varsin usein kokoomuslaista politiikkaa, mitä maassa on toteutettu. Täällä vasemmalla siitä kyllä kärsitään pää veressä varsin usein.

Totean vielä ed. Antvuoren ryhmäpuheenvuorosta sen, että hän todella yhdessä lauseessaan otti esille sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut, hyvät neuvola- ja päivähoitopalvelut, mutta olisin odottanut valtiovarainministerin eduskuntaryhmältä enemmän, koska nimenomaan se, mikä tässä maassa nyt on uhanalainen, on sairaanhoito ja terveydenhoito. Se hyvä työ, mikä valtiovarainvaliokunnassa on tehty, kun evorahoja on palautettu, ei kyllä tässä riitä. Todella sairastavia ihmisiä tulee uhkaamaan ja uhkaa nytkin, joudun sanomaan, terveydenhoidon ja sairaanhoidon romahdus. Se on nyt jo koettavissa, se on menossa.

Ed. Lindqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Niinistö varsin ylimieliseen tyyliinsä arvosteli keskustan vastalausetta, mistä todella ilmeni, ettei hän ole perehtynyt sen sisältöön lainkaan, jos ottaa huomioon, että monet toimenpiteet, joihin esitetään lisää varoja, tuovat suoraan paljon lisää työpaikkoja. Muun muassa asia, josta ei oikeastaan mitään ole puhuttu, kun aina puhutaan, että ei tule uusia leikkauksia ensi vuodelle kuntakentälle, että sinnehän tulee edelleen leikkauksia, jotka astuvat voimaan. Meidän esittämämme rahat muun muassa terveydenhuollon palveluiden ja opetuksen järjestämiseen parantaisivat vain osaksi sitä tilannetta, minkä hallituksen leikkauslinja aiheuttaa kunnille.

Kun ministeri Niinistö hekumoi budjettitasapainolla, niin pitää muistuttaa, että tämä on osittain saatu aikaan myös valtion omaisuutta myymällä ja tätähän ei joka vuodelle todellakaan riitä samassa mittakaavassa. Samoin verokevennyksistä puhutaan kovasti, vaikka kokonaisveroaste on noussut. Esimerkiksi eläkeläisethän eivät saaneet lainkaan veronkevennyksiä. Heidän menonsa ovat lisääntyneet, kun monet kunnat ovat nostaneet veroäyriään johtuen kunnallisveroon tehdystä helpotuksesta. Samoin monet palvelumaksut, joita kunnissa on otettu käyttöön tai nostettu sähköverot, ovat kaikki niitä välillisiä asioita, jotka nostavat ihmisten menoja, ja pienet veronkevennykset eivät todellakaan korvaa niitä.

Ed. Kankaanniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Kun työelämän uudistamisesta on kovasti käyty keskuste-

lua, niin totean, että työelämää on todella pakko uudistaa, kun aika on muuttunut hyvin paljon siitä, kun pelisäännöt on luotu. Se on selvä, ja mielestäni vasemmistonkin pitäisi ihan rehellisesti ja selkeästi myöntää, että uudistuksia tarvitaan.

Mitä tulee kokoomuksen ja keskustan malleihin työreformeissaan, niin varoitan kyllä siitä, että he ovat taistelemassa hyvin helposti kolmikantamenettelyä vastaan, ja se on virhe. Edellisen hallituksen aikana tämä todettiin ja koettiin raskaasti. Kolmikanta on se menettely, jolla saadaan tässä sopimusyhteiskunnassa näissä asioissa uudistuksia aikaan, valitettavan hitaasti johtuen vasemmiston hitaudesta ja jähmeydestä, mutta kuitenkin sopimusyhteiskunnassa kolmikantaisesti menetellen päästään tuloksiin.

Kolmas asia on se, että työehtosopimusten yleissitovuusperiaatteesta on syytä pitää kiinni. Se on se valtakunnallinen perälauta, joka tarvitaan. Sen sisäpuolella voidaan paikallista sopimista lisätä, järjenkäyttöä sallia työpaikoilla. Sekä keskustan että kokoomuksen pitäisi hyvin selkeästi myöntää nämä periaatteet. Silloin päästään tuloksiin, valitettavasti aika hitaasti, mutta kuitenkin. Lyhyelläkin lakolla, joka on laaja, tuhotaan paljon enemmän kuin kolmikannalla päästään eteenpäin.

Mitä tulee työttömyyslukuihin, niin ministeri pyöritteli niitä. Totean vain, että markkamäärät kertovat, että peruspäivärahan piiristä on siirtymässä väkeä jatkuvasti työmarkkinatuelle erittäin heikon työttömyysturvan piiriin. Tämä kertoo työttömyyden sisällön muuttumisesta hyvin huolestuttavalla tavalla. Tähän hallitus ja valiokunta eivät vastaa, kun työllisyysperusteisia määrärahoja rajusti leikataan.

Ed. U o t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Täältä ovat nyt lähes kaikki työreformin isähahmot poistuneet, mutta kun ed. Aho totesi viitaten Emu-aikakauteen ja ensi vuoteen, että työreformi on itse asiassa lääke selviytymiseen Emu-oloissa, tuntuu aika ihmeelliseltä, että työelämän ja suomalaisen tulevaisuuden rakennuspuu voisi olla sellainen, joka on tuomittu niin toimitusjohtaja Koroman toimesta, niin SAK:n, Akavan, STTK:n kuin myös kokoomuksen toimesta monelta osin ja äsken myös ed. Kankaanniemen toimesta. Kyllä siinä silloin jotain vaarallista on, kun se näin laajan tuomion on saanut.

Ministeri Niinistö korosti, että omat koirat eivät ole perään haukkuneet, kun on tehty näitä ratkaisuja, mitä on tehty tällä vaalikaudella ja edelliselläkin. Ei se tietenkään niin ole. Varmaan työnantajien taholta ja yrittäjien taholta ei ole paljon negatiivista palautetta tullut, mutta toisaalta täytyy muistaa, että työpaikkasopiminen ja pitkälle viedyt joustot ovat yksi syy myös sellaiseen negatiiviseen kehitykseen, joka näkyy tällä hetkellä työuupumuksena ja siinä, että niin huolestuttavia viestejä työuupumuksen kasvusta työpaikoilta tulee. Tähän meidän pitää kaikkien suhtautua hyvin vakavasti ja työntekijän turvallisuutta pitää todella korostaa.

Olen kuitenkin tyytyväinen ministeri Niinistön kantaan siitä, että periaate, että kunnioitetaan kolmikantavalmistelua, halutaan työelämää uudistaa yhteistyössä työmarkkinajärjestöjen kanssa, on välttämättömän tarpeellinen myös seuraavalla kaudella.

Mitä tulee keskustan työreformiin lukuun ottamatta niitä kohtia, joissa halutaan nujertaa ayliikettä tai asettaa yksittäinen työntekijä kohtuuttoman vaikeaan asemaan työpaikalla, veronkevennysten painotus pieni- ja keskituloisiin, niin kuin keskusta reformissaan esittää, on aivan oikein, samoin palvelualojen arvonlisäveron alentaminen, joka ikävä kyllä nyt tökkii EU:n puitteissa. Ne ovat ihan oikean suuntaisia.

Valtiovarainministeri N i i n i s t ö : Arvoisa puhemies! Ed. Uotila, en suinkaan käyttänyt sanamuotoa, että omat koirat eivät ole perään haukkuneet, vaan sanoin, ettei ole kuulunut kritiikkiä. Tämä koskee myös palkansaajajärjestöjä. Tuskinpa olisi kuulunutkaan, koska, niin kuin kuvailin, suurin osa joustoista on nimenomaan työehtosopimuksien kautta saatu aikaiseksi. Varmasti on näin, että joustot, miten me kukin käsitämmekään ne, voivat aiheuttaa tuollaisia kielteisiä seuraamuksia, joita kuvailitte työuupumuksen osalta, mutta toisaalta joustot saattavat myös merkittävällä tavalla antaa mahdollisuuksia tehdä työstä mielekkäämpi, jos on pelivaraa mitä moninaisimpiin järjestelyihin. Toivon mukaan olisi pelivaraa ihan yksilöllisiinkin järjestelyihin. Me ihmiset olemme nimittäin kovin erilaisia. Työsuojelulla pyritään tietysti keskivertoraamiin, mikä onkin tietysti oikein. Jos joudutaan tekemään kaavamainen säännös, niin pitää miettiä, mikä keskimäärin on työsuojelullisesti hyvä, mutta nyt alkaa olla yksilöitä, jotka elävät mieluummin toisella tavalla kuin keskivertomalli. Jos saadaan luotua joustoja myös tällaisiin yksilöllisiin tarpeisiin, niin se saattaa hyvinkin lisätä työn mielekkyyttä.

Ed. Hyssälä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ministeri Jaakonsaari täällä maalaili, kuinka hyvin kaikki on ja kuinka hyvin pyyhkii. Voikin kysyä, minkä takia sitten Stakesin uusin tutkimus osoittaa, että köyhät ovat köyhtymässä nimenomaan laman jälkeen. Eli juuri nyt tällä hallituskaudella köyhät ovat köyhtyneet. Köyhien tulotaso laskee samaan aikaan, kun parhaiten toimeentuleva 60 prosenttia kotitalouksista pääsee osalliseksi reaalitulojen kasvusta, todetaan Stakesin ylijohtaja Hannu Uusitalon tutkimuksessa. Hän tulee johtopäätökseen, että köyhyys yleistyy ja syvenee Suomessa. Hän esittää myös, että tähän on syynä se, että toimeentulotukea ei ole nostettu 96, 97 eikä 98. Tuloerojen kasvun pysäyttämiseksi hän esittää nimenomaan lääkkeeksi työllisyyden kohentamista ja palkkapolitiikkaa. Ne ovat avainasemassa. Myös yksi keino olisi palauttaa sosiaaliturvaan vähimmäis- ja tarveharkintaisia etuuksia ansiosidonnaisten kustannuksella, se on tämän tutkimuksen pääsanoma. Hallitus on ummistanut korvansa tältä.

Ed. Antvuori esitti, että 33 000 työttömän sosiaali- ja terveysalan ammattilaisen palkkaaminen on kuntien ongelma, mutta kyllä se on mitä suurimmassa määrin valtion ongelma. Osmo Soininvaara on laskenut, nimenomaan kysyin sen ohjelmankin, se on Koto-ohjelma, jolla hän on laskenut, että työtön hoitaja maksaa 80 prosenttia siitä, mitä maksaa työssäoleva. Tämä on valtion ongelma. Tässä tarvitaan uudistuksia, jotta nämä työttömät pääsisivät töihin.

Ed. Uotila sanoi, että jotain vaarallista täytyy työreformissa olla, kun ed. Kankaanniemikin — hän mainitsi Kankaanniemen nimeltä — sen tuomitsee. Sanoisin, että siinä ei silloin vielä kovin vaarallista tarvitse olla, jos ed. Kankaanniemi sen tuomitsee.

Ed. Kiljunen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Niinistö käytti minusta erinomaista allegoriaa, kun hän puhui varjoansa pakoon juoksevasta keskustasta. Erityisesti se sopii hyvin tähän keskusteluun, jonka keskusta on täällä lanseerannut käsitteestä laaja työttömyys. Hallitus, työllisyyden ja yhteisvastuun hallitus, kuten Lipposen hallitus nimen itselleen otti, otti keskeisimmäksi tehtäväkseen nimenomaan työllisyystilanteen kohentamisen ja hyvin rohkeasti tavoitteli työttömyyden puolittamista. Kun nyt voimme arvioida lähes neljän vuoden saavutusta, niin totta maar me kaikki joudumme tunnustamaan sen, että työllisyystilanne on kohentunut maassa, ei aivan sitä tahtia, että onnistuttaisiin tämä puolittaminen aikaansaamaan, mutta joka tapauksessa se on reilusti kohentunut. Kun tämä tilanne on olemassa oleva, niin keskusta yhtäkkiä keksiikin meille uuden konseptin lähestyä tätä työttömyyden ongelmaa ja alkaa puhua laajasta työttömyydestä.

Arvoisat keskustan edustajat! Sallittakoon se, että vertailuluvut ovat yhtäläisiä. Silloin, kun hallitus käynnisti työllisyysohjelmansa, käytettiin sitä peruslukua: työttömyysasteen pohjalta työttömyysastevertailu, joka on se normaali lukusarja taustalla. Meidän luonnollisesti arvioidessamme hallituksen saavutuksia täytyy käyttää samaa peruslukua pohjana. Siltä pohjalta arvioitakoon hallituksen saavutusta eikä siltä pohjalta, että kun jotakin aikaansaadaan, niin kehitetäänkin uusi konsepti lähestyä tätä ongelmaa.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

2) Hallituksen esitys velkojien maksunsaantijärjestyksestä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 263/1998 vp
Lakivaliokunnan mietintö 21/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

3) Hallituksen esitys laiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain 5 §:n muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 266/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 57/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

4) Hallituksen esitys laiksi kuntalain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 172/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 16/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

5) Hallituksen esitys tietotekniikan käytöstä tullialalla tehdyn yleissopimuksen ja siihen liittyvän pöytäkirjan sekä tietotekniikan käyttöä tullialalla koskevan yleissopimuksen väliaikaisesta soveltamisesta eräiden Euroopan unionin jäsenvaltioiden kesken tehdyn sopimuksen eräiden määräysten hyväksymisestä

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys 205/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 17/1998 vp

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksesta, joka voidaan nyt hyväksyä tai hylätä, ja lopuksi ainoassa käsittelyssä hallintovaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvästä ehdotuksesta, joka koskee ponnessa tarkoitettujen asiakirjojen niiden osien hyväksymistä, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Hallintovaliokunnan mietinnön ensimmäiseen ponteen sisältyvä ehdotus hyväksytään.

Asia on loppuun käsitelty.

6) Hallituksen esitys laiksi tullilain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 204/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 18/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

7) Hallituksen esitys laiksi hätäkeskuksia koskevasta kokeilusta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 195/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 19/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

8) Hallituksen esitys laiksi Suomen Pankin virkamiehistä ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 244/1998 vp
Hallintovaliokunnan mietintö 20/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

9) Hallituksen esitys laiksi puolustusvoimista annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 240/1998 vp
Puolustusvaliokunnan mietintö 4/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

10) Hallituksen esitys takausta ja vierasvelkapanttausta koskevaksi lainsäädännöksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 189/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 36/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt ensimmäinen, toinen ja neljäs lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Toisessa käsittelyssä päätetyt ensimmäinen, toinen ja neljäs lakiehdotus hyväksytään.

Eduskunta pysyy toisessa käsittelyssä tekemässään päätöksessä kolmannen lakiehdotuksen hylkäämisestä.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

11) Hallituksen esitys laiksi arvopaperimarkkinalain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 209/1998 vp
Talousvaliokunnan mietintö 37/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotukset hyväksytään.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

12) Hallituksen esitys laiksi siviilipalveluslain muuttamisesta

Osittain kolmas, osittain ainoa käsittely
Hallituksen esitys 152/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 13/1998 vp
Lakialoite 45/1995 vp, 14, 67, 95, 129/1998 vp
Toivomusaloite 134/1998 vp

Toinen varapuhemies: Ensin sallitaan keskustelu asiasta kokonaisuudessaan. Sen jälkeen päätetään kolmannessa käsittelyssä lakiehdotuksista. Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Lopuksi päätetään ainoassa käsittelyssä työasiainvaliokunnan mietinnön kolmanteen ponteen sisältyvästä, toivomusaloitteeseen n:o 134 pohjautuvasta lausumaehdotuksesta.

Menettelytapa hyväksytään.

Keskustelu:

Ed. U. Anttila: Arvoisa puhemies! Tästä siviilipalveluslaista on keskusteltu aika laajasti ensimmäisen ja toisen käsittelyn yhteydessä. Tuo keskustelu koski lähinnä siviilipalveluksen kes-

toa. Mutta asia, johon puuttuisin tässä yhteydessä, kun ollaan kolmannessa käsittelyssä, on lausumaehdotus, joka sisältyy mietintöön. Lausumaehdotus on sen sisältöinen, että eduskunta edellyttäisi hallituksen ryhtyvän toimenpiteisiin siviilipalveluslain muuttamiseksi niin, että palveluksen aloittaneen asevelvollisen siviilipalvelushakemus voidaan hyväksyä vasta riittävän pitkän harkinta-ajan jälkeen.

Arvoisa puhemies! Ehdotan, että eduskunta ei hyväksy mietintöön sisältyvää kolmatta pontta ja siihen sisältyvää lausumaehdotusta. Tällainen harkinta-aika mielestäni ei ole perusteltu.

Ed. Pykäläinen: Arvoisa rouva puhemies! Myöskin minun mielestäni tällainen harkinta-aika on vastoin kaikkia ihmisoikeusnormistoja ja ihmisten vakaumuksen kunnioittamista ja sivistysvaltioperinteitä, joten kannatan ed. Anttilan tekemää ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

13) Hallituksen esitys laiksi säteilylain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 248/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 14/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

14) Hallituksen esitys laiksi merimiehen lääkärintarkastuksista pidettävästä rekisteristä

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 225/1998 vp
Työasiainvaliokunnan mietintö 15/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotus hyväksytään.

Lakiehdotuksen kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

Asia on loppuun käsitelty.

15) Hallituksen esitys laiksi kehitysalueelle tehtävien investointien korotetuista poistoista annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys 125/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 59/1998 vp
Lakialoite 124/1997 vp, 100/1998 vp

Toinen varapuhemies: Toisessa käsittelyssä päätetty, hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus voidaan nyt hyväksyä tai hylätä.

Keskustelu:

Ed. Väistö: Arvoisa puhemies! Tässä hallituksen esityksessä, joka on kolmannessa käsittelyssä, esitetään, että kehitysalueelle tehtävien investointien edistämiseksi veronhuojennusta jatketaan pienten ja keskisuurten yritysten osalta niin, että niillä on mahdollisuus tehdä korotetut poistot myös ensi ja seuraavana vuonna tekemistään investoinneista.

Arvoisa puhemies! Keskustan taholta on tähän liittyen tehty lakialoite, jossa ehdotetaan, että matkailuyrityksellä tässä laissa tarkoitettaisiin myös sellaista yritystä, joka tuottaa ohjelmapalveluja matkailuun liittyen. Me pidämme tätä erityisen tärkeänä, kun matkailua on niin Itäkuin Pohjois-Suomen alueilla tarve kehittää, ja katsomme, että myös nämä ohjelmapalvelut tulisi sisällyttää tämän korotetun poiston piiriin.

Arvoisa puhemies! Tähän liittyen ehdotan pöydille ed. Maria Kaisa Aulan nimellä jaettua perustelulausumaa, joka kuuluu seuraavasti: "Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy toimenpiteisiin matkailun ohjelmapalveluyritysten verotuksellisen aseman parantamiseksi niin, että ne sisällytetään kehitysalueella sijaitsevien matkailuyritysten korotetuista poistoista annetun lain matkailuyrityksen määritelmään."

Ed. Pekkarinen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Väistön tekemää ehdotusta.

Samalla kertaa totean, että se, että hallitus nyt suostuu tätä esitystä jatkamaan, on yksi niitä harvoja edes jollakin tavalla kehitysalueita ymmärtäviä esityksiä, joita nykyisen hallituksen toimesta nimenomaan kehitysalueilla toimivien yritysten kannalta on annettu. Tämä hallitus, sitä äsken, viimeksi edellisen asian yhteydessä ministeri Jaakonsaari kovasti korostikin, on ajanut kutakuinkin lähes nollille kansallisen aluepolitiikan, yritystukilain mukaisen kansallisen aluepolitiikan. Samaan aikaan monet muut elinkeinotuet ovat rajusti ja voimakkaasti kasvaneet. Se vähä, mitä tällä nyt tehdään kehitysalueiden yrityksille, on ihan oikean suuntainen toimi, mutta niin kuin täällä ed. Väistö äsken esitti, on perusteltua ja paikallaan nimenomaan esimerkiksi tällaisten ohjelmayritysten, ohjelmatoimistojen kannalta se, että tämä lausuma hyväksytään, näiden mukaan saaminen tämän järjestelyn piiriin.

Ed. Ala-Nissilä: Arvoisa rouva puhemies! Tämä ed. Väistön esittämä ponsilausumaehdotus on varsin perusteltu.

Viime vuonna, kun tätä samaa lakia käsiteltiin, eduskunnan valtiovarainvaliokunnan mietinnössä eduskunnan päätökseksi tuli vähän saman sisältöinen ponsi. Kun nyt asiaa käsiteltiin uudestaan, kävi ilmi, että valtiovarainministeriön vero-osastolla asiaa ei oltu valmisteltu ja eduskunnan ponnelle ei ollut annettu sitä merkitystä, mikä sille kuuluu. Valitettavasti tällä kertaa tätä pontta ei uudistettu valtiovarainvaliokunnan mietinnössä, joten nyt olisi uudestaan syytä vähän terästettynä tämä ponsi hyväksyä, jotta todellakin matkailupalveluyritykset voisivat tulla sillä tavalla huomioiduksi kuin alueellisen kehityksen näkökulmasta olisi varsin perusteltua.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

16) Hallituksen esitys laiksi nestemäisten polttoaineiden valmisteverosta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys 206/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 63/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

17) Hallituksen esitys laiksi autoverolain muuttamisesta

Hallituksen esitys 264/1998 vp
Valtiovarainvaliokunnan mietintö 64/1998 vp
Lakialoite 15/1998 vp
Toivomusaloite 19, 34/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

18) Puhemiesneuvoston ehdotus Eduskunnan kirjaston ohjesäännön muuttamisesta

Puhemiesneuvoston ehdotus 3/1998 vp
Sivistysvaliokunnan mietintö 17/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti huomiseen täysistuntoon.

19) Hallituksen esitys laiksi alkoholilain muuttamisesta

Hallituksen esitys 247/1998 vp
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö 35/1998 vp

Mietintö pannaan pöydälle puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti seuraavaan täysistuntoon.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään kello 18.10.

Täysistunto lopetetaan kello 17.59.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen